

Magyar Polgári Védelmi Szövetség

POLGÁRI VÉDELEMI ISMERET

Dr. habil. Endrődi István t. ezredes

- 2015 -

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	8
I. Rövid történeti visszatekintés	10
I.1. A katasztrófavédelmi tevékenység jogszabályi háttere	11
I.2. A katasztrófavédelem jogi környezete a 2011. évben elfogadott katasztrófavédelmi törvény megjelenéséig	11
I.3. A 2011. évben elfogadott CXXXVIII törvény újszerűsége	13
II. Általános ismeretek	14
II.1. A biztonságról általában	14
II.2. A katasztrófavédelem fontosabb ismérvei, általános feladatai	16
II.3. A katasztrófavédelem feladatrendszer	16
II.3.1. A tűzvédelem területén	17
II.3.2. A polgári védelem területén	18
II.3.3. Az iparbiztonság érdekében	19
II.3.4. A katasztrófavédelem más sajátos feladatai	20
II.4. A megelőzés feladatai, hatósági tevékenység	22
II.5. A beavatkozás időszakának feladatai	23
II.6. A helyreállítás időszakának feladatai	24
II.7. A különleges jogrend bevezetése időszakában végzett tevékenység sajátosságai	25
III. A katasztrófák elleni védekezés rendjét meghatározó alapvető jogszabályok	31
III.1. Magyarország Alaptörvénye	31
III.1.1. Az Alaptörvény fogalma, értelmezése	31
III.1.2. Az Alaptörvény jogértelmezése, kiemelten a minősített időszakok és a védelmi igazgatás tekintetében	31
III.1.3. Az Alaptörvény felépítése	32
III.1.4. Az alkotmányos jogok felfüggesztésének lehetősége a különleges jogrend tekintetében	32
III.1.5. A Különleges jogrend	33
III.1.6. A 2011. évi CXXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról	36
III.1.7. A 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről,	

valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről	40
III.2. A katasztrófavédelem polgári védelmi tevékenységét szabályozó nem törvényi jogszabályai	41
III.2.1. A 234/2011 (XI. 10.) kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról,	41
III.2.2. A 290/2011. (XII. 22.) kormányrendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény végrehajtásáról	43
III.2.3. A 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól	46
III.2.4. A 1150/2012. (V.12.) kormányhatározat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról	49
III.2.5. Az BM. OKF által a polgári védelmi feladatok ellátására kiadott intézkedések, szakutasítások rendszere, összefüggései	51
IV. A katasztrófavédelem irányításának szakmai szervei	53
IV.1. Felsőszintű irányítás, koordináció	54
IV.1.1. Az Országgyűlés	54
IV.1.2. A kormány	54
IV.1.3. Minisztériumok és főhatóságok feladata	56
IV.1.4. A Katasztrófavédelemért felelős miniszter feladata	57
IV.1.5. A területi és helyi kormányzati szervek,	58
IV.2. A BM. Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság	58
IV.2.1. Az BM OKF szervezeti felépítése, feladatai	58
IV.2.1.a. A tűzvédelem irányítása	60
IV.2.1.b. A polgári védelem szervezése	62
IV.2.1.c. Az iparbiztonság felügyeleti rendszere	64
IV.2.1.d. A katasztrófavédelem logisztikai biztosításának rendszere	65
IV.2.1.e. A katasztrófavédelem más sajátos feladatai irányítására létrehozott szervezetek	65

IV.2.1.f. A Katasztrófavédelem készenléti (ügyeleti) rendszere	66
IV.2.1.h. A funkcionális feladatok irányítása	67
IV.3. A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok	68
IV.4. A Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság	69
IV.5. A Katasztrófavédelmi Kirendeltségek	69
IV.5.1. A hivatásos tűzoltó parancsnokságok, katasztrófavédelmi megbízottak, katasztrófavédelmi őrsök polgári védelmi feladatai.	70
IV.6. Települési közbiztonsági referensek	71
IV.7. A Központi beavatkozó szervezetek. (HUNOR, HUSZÁR)	75
IV.8. A területi és járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek feladatai és rendeltetése	77
V. A katasztrófavédelmi szervek és a védelemi igazgatás rendszerének kapcsolata	79
V.1. A Védelmi igazgatás rendszere, általános feladatai, a katasztrófavédelem kapcsolódási pontjai	80
V.1.1. A Területi (megyei, fővárosi Védelmi bizottságok)	80
V.1.2. A Helyi (járási) Védelmi Bizottságok	82
V.3. A Polgármesterek	82
V.4. A gazdálkodó szervek	85
VI. A katasztrófavédelemben együtt és közreműködő szervek, szervezetek	85
VI.1. A katasztrófavédelmi feladatok végzésében együttműködők	86
VI.1.1. A rendőrség	86
VI.1.2. A Büntetés-végrehajtás	88
VI.1.3. Országos Mentőszolgálat	89
VI.1.4. Országos Meteorológiai Szolgálat	89
VI.1.5. Más rendvédelmi szervek és szolgálatok	90
VI.1.6. Országos Vízügyi Főigazgatóság	90
VI.2. A katasztrófavédelemben közreműködők	92
VI.2.1. Magyar Honvédség	92
VI.2.2. Önkéntes és karitatív szervezetek	92
VII. A katasztrófavédelem polgári védelemi feladatai	96
VII.1. A polgári védelemi feladatok részleteiben	96

VII.1.1. A lakosság felkészítése a védekezés során irányadó magatartási szabályokra	96
VII.1.2. A polgári védelmi szervezetek létrehozása és felkészítése, valamint a működéshez szükséges anyagi készletek biztosítása	97
VII.1.3. A tájékoztatás, figyelmeztetés, riasztás	98
VII.1.4. Egyéni védőeszközökkel történő ellátás	98
VII.1.5. A védelmi célú építmények fenntartása	98
VII.1.6. A lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása	99
VII.1.7. Gondoskodás a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (különösen víz-, élelmiszer-, takarmány- és gyógyszerkészletek, állatállomány) és a kritikus infrastruktúrák védelméről	100
VII.1.8. a kárterület felderítése, a mentés, az elsősegélynyújtás, a mentesítés és a fertőtlenítés, és az ezekkel összefüggő ideiglenes helyreállítás, továbbá a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan intézkedések	100
VII.1.9. A települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérése	102
VII.1.10. A veszélyelhárítási tervezés, szervezés	104
VII.1.11. Közreműködés a kulturális örökség védett elemeinek védelmében, a vizek kártételei elleni védekezés külön jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásában, a menekültek elhelyezésében és ellátásában, továbbá a tűzoltásban, és a nemzetközi szerződésekből adódó tájékoztatás és kölcsönös segítségnyújtás feladatainak ellátásában	105
VII.1.12. Közszolgáltatás ellátásának kiesésekor az emberi életben, egészségben és az anyagi javakban esett kár megelőzése céljából a közszolgáltatás ideiglenes ellátásáról történő gondoskodás	105
VIII. A kötelees polgári védelmi szervezetek	
VIII.1. A polgári védelmi szervezetek megalakításának elvei.	107
VIII.1.1. A központi polgári védelmi szervezetek	107
VIII.1.2. A területi polgári védelmi szervezetek	108
VIII.1.3. A települési polgári védelmi szervezetek	108
VIII.1.4. A munkahelyi polgári védelmi szervezetek	109
VIII.2. A polgári védelmi szervezetek megalakítása	109
VIII.2.1. A polgári védelmi feladatok ellátására létrehozott egységek típusai és feladatai, különösen	110

VIII.2.2. A polgári védelmi szervezetek megalakításának szabályai	112
VIII.3. A polgári védelmi szervezetek megalakításának tervezése	112
VIII.4. A polgári védelmi szervezetek felépítése	113
VIII.5. A polgári védelmi szervezetek készenlétének, mozgósításának rendszere	113
VIII.5.1. A polgári védelmi szervezetek mozgósítása	113
VIII.5.2. A mozgósítás elrendelése	114
VIII.5.3. A MKI- k, FKVI, KVK- k Polgári védelmi Főfelügyelők, Felügyelők feladatai a mozgósítás esetén	115
VIII.5.4. A polgári védelmi szervezetek készenléti idejük szerint felosztása	116
VIII.5.5. A polgári védelmi szervezetek mozgósítási fokozatai	117
VIII.5.6. A mozgósítási tervezése	118
IX. A polgár védelmi tervezés	119
IX.1. A tervezés általános elvei	119
IX.2. A veszélyelhárítási tervezés általános követelményei, szintjei, a tervkészítésre kötelezettek köre, a terv tartalma	121
IX.3. Központi veszélyelhárítási terv	122
IX.4. Területi veszélyelhárítási terv	122
IX.5. Települési veszélyelhárítási terv	123
IX.6. Munkahelyi veszélyelhárítási terv	124
X. A polgári védelmi feladatokra történő felkészítés rendszere	124
X.1. A polgári védelmi felkészítés feladatrendszere	124
X.2. A Megyei KVI -k és a KVK -k polgári védelmi felkészítési feladatai.	125
X.2.1. A megyei Polgári védelmi Főfelügyelő általános felkészítési feladatai	125
X.2.2. A Katasztrófavédelmi Kirendeltség Polgári védelmi Felügyelő felkészítési feladatai	125
X.3. A központi államigazgatási és a megyei Védelmi Bizottságok elnökeinek katasztrófavédelmi felkészítése	126
X.4. A helyi Védelmi Bizottság elnökének, a polgármester és a jegyző, katasztrófavédelmi felkészítése	127
X.5. A katasztrófavédelmi feladatok ellátásában, és a védelmi igazgatásban közreműködők katasztrófavédelmi felkészítése	128
X.6. Közbiztonsági referensek felkészítése	128

X.7. A köteles és önkéntes polgári védelmi szervezetek kiképzésének rendszere	129
X.7.1. A polgári védelmi szervezetek felkészítése	129
X.7.2. A szervezetek felkészítésének főbb szabályai	131
X.8. A lakosság felkészítésének rendszere	131
X.8.1. A lakosság felkészítés alapelvei	131
X.8.2. A lakosság felkészítés célja	131
X.8.3. A lakosság felkészítés célcsoportjai	132
X.8.4. A lakosság felkészítés módszerei	132
X.8.5. A felkészítés módjai	134
X.9. A felkészítés végrehajtásának időszakai	135
X.10. A pedagógusok katasztrófavédelmi felkészítése	135
X. 11. Az óvodai nevelés, az alapfokú nevelés-oktatás, és a középfokú nevelés-oktatás szakaszában tanulók katasztrófavédelmi felkészítése	136
X.12. A komplex, üzemi és települési polgári védelmi gyakorlatok	137
XI. Fogalomtár	138
XII. Felhasznált irodalom jegyzéke	144
XIII. Felhasznált nemzetközi rövidítések jegyzéke	148
XIV. Tananyaghoz tartozó ábrák	150

Bevezetés

Katasztrófa bárhol is következik be, az mindig, mindenhol tragédia, a szűkebb és tágabb régióban egyaránt. Emberéletek, felbecsülhetetlen és az egyén számára pótolhatatlan értékek vesznek oda pillanatok alatt. Mióta emberiség létezik védekezünk ellene, hol kevesebb, de újabban egyre nagyobb sikerrel.

A katasztrófák elleni védekezés több évezredes múltra tekint vissza, és ez a folyamat tükrözi az emberiség küzdelmét a természeti, majd a civilizációs veszélyekkel szemben. Sokáig a legjellemzőbb védekezési mód a veszélyeztetett terület elhagyása volt. Az ókorban, a középkorban semmilyen megelőző, előzetes intézkedési rendszer nem létezett, a kiszolgáltatottság volt a jellemző a természeti csapások gyakori fizikai, majd az ezt általában követő bakteriális hatásainak elszenvedése. Később az iparosodás során szervezettebbé vált a társadalom, az állam, koncentráltabb, tudatosabb lett a lakóhelyek kialakítása, a városok létrejötte. Mindezekből következett a katasztrófák elleni védekezés fejlődése.

A történelem folyamán az egyes népcsoportokat, népeket, országokat fenyegető katasztrófa formája az adott társadalom szervezettségének függvénye is volt. Ez mindig kölcsönhatásban van a védekezéshez rendelkezésre álló, vagy ahhoz mozgósítható erővel, eszközökkel, rendszerekkel, módszerekkel. A társadalmak fejlődésével, a védekezés megszervezésével folyamatosan bontakozott ki a háborús, a civilizációs ártalmak elleni tudatos, valamint az elemi csapások káros hatásaival szembeni védekezés intézményi fellépés igénye. Így tehát a XIX. Század óta egyre nyilvánvalóbbá vált az a felismerés, hogy szükséges az államilag irányított katasztrófavédekezés.

A POLGÁRI VÉDELMI SZAKISMERET 1. című jegyzet kiadásának fontosságát, indokolja, hogy a 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról (a továbbiakban: kat.) 1.§.(2). a szerint: „Minden állampolgárnak, illetve személynek joga van arra, hogy megismerje a környezetében lévő katasztrófaveszélyt, elsajátítsa az irányadó védekezési szabályokat, továbbá joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben.

Továbbá a Kat. 15. §.-a szerint a polgármester állami feladatuként jelöli meg a lakosság felkészítését veszélyhelyzetekre („gondoskodik a katasztrófaveszélyekről szóló, a magatartási szabályokat is tartalmazó tájékoztatásról” „felelős a védekezés feltételeinek biztosításáért”). A 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet,¹ pedig meghatározza a polgári védelmi felkészítés

¹ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól

követelményeit. A katasztrófavédelem feladatrendszerében hangsúlyozottan szerepelnek a megelőzéssel, a lakossági felkészítéssel kapcsolatos feladatok. A katasztrófavédelem szervezeti rendszerében szinte a társadalom egészére kiterjedő tájékoztató és felvilágosító és riasztó rendszer épült ki a hagyományos és korszerű módszerek (akkreditált képzések, ifjúsági versenyek, prevenció programok, lakossági tájékoztatók, oktató anyagok stb.) felhasználásával.

Rendkívüli helyzetben egy társadalom akkor tud helyesen reagálni, ha a legkisebb egységek, a családok is tudják a dolgukat. A társadalom legkisebb, de legszorosabb egységei a családok. Az ott tanult magatartási és viselkedési módok hosszú időre, mondhatjuk, egy életre meghatározzák katasztrófa-elhárítási tetteik irányát és minőségét. Bárkivel, bármikor, bárhol előfordulhat, hogy életveszélyes helyzetbe kerül. Ilyen esetekben a túlélés gyakran csupán néhány apróságon múlhat, pl. a lélekjelenlét. A lélekjelenlét, pedig a tudáson alapul. Ha az emberek tudják a helyes magatartási formákat egy adott veszélyhelyzet során, meg tudják védeni magukat egy nagyobb veszteség elszenvedésétől. A helyes magatartási formákat tanulni, gyakorolni kell, ehhez, pedig sok információra, tudásra van szükség.²

A jegyzet elkészítésekor alapelv és meghatározás volt, hogy a szakmai törvények, törvényerejű rendeletek előírásai, úgymint Magyarország Alaptörvénye, a 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról, valamint az 1989. évi 20. törvényerejű rendelettel kihirdetett 1949. évi Genfi Egyezményeket kiegészítő I. és II. jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló feladat meghatározások belekerüljenek a majdani felkészítést végző hallgatók jegyzetébe.

A jegyzet elkészítésének alapvető célja, azon hallgatók felkészülésének segítése a veszélyhelyzet-kezelés témakörében, akik eddig nem hivatásszerűen foglalkoztak a katasztrófavédelem, ezen belül a polgári védelem feladataival.

A jegyzet két külön álló részből tevődik össze. Az Első részben elsősorban a katasztrófa és polgári védelmi tevékenység hazai és nemzetközi jogszabályi alapjait, a polgári védelem rövid történetét vesszük sorra. Elemezzük az egyes jogszabályok sajátosságait, a polgári

² Endrődi István: A katasztrófa-elhárításra felkészítő ismeretek, RTF főiskolai jegyzet 2007. 4. oldal

védelem szempontjából legfontosabb megállapításait, egymásra épültségét. A második részben áttekintjük a polgári védelem helyét, szervezeti rendszerét és feladatait a katasztrófavédelem rendszerében.

A polgári védelemnek két alapvető célja és rendeltetése van. Az egyik a normál időszakos katasztrófák, a másik a fegyveres összeütközések esetén a lakosság és anyagi javak megóvásának, az életben maradás feltételei biztosításának szervezése és végrehajtása. Ebből a célból, igénybe veszi a közigazgatás a rendvédelmi szervek, a honvédség, a gazdálkodó szervek, a karitatív, a társadalmi szervezetek és az állampolgároknak a fenti törekvéseket biztosító kapacitásait, képességeit.

A polgári védelem **egyrészt, tehát feladatrendszer**, mely ezeket a feladatokat, csak a fenti szervekkel együttműködésben, az átfogó megközelítés elveire figyelemmel képesek megvalósítani, **másrészt szervezeti rendszer**, mely a katasztrófavédelem szervezeti és vezetési struktúrája útján, hivatásos és önkéntes szervezetekre, végső soron, a társadalom széles rétegeire támaszkodva valósítja meg.

Elemezzük a biztonság fogalmát, Magyarország biztonság politikai alapelvei és az ebből levont következtetések alapján a felépített intézmény rendszert, szervezeti struktúrát, a fontosabb beavatkozási módokat, eljárásokat. Az alaptörvényben foglalt különleges jogrendi elemeket.

A szervezetek megalakításának, felkészítésének, készenlétének alapjait, a biztonság szavatolása érdekében szükséges hatósági tevékenység polgári védelmi vonatkozásait.

A lakosság és anyagi javak megóvásának az életben maradás feltételei biztosításának módzatait.

A polgári védelemmel foglalkozók alapvető feladata normál (béke) időben kidolgozni a lakosság és anyagi javak megóvása érdekében alkalmazni szükséges eljárási módokat, létrehozni az ehhez szükséges szervezeteket, vezetési irányítási, készenléti, riasztási, értesítési, mozgósítási rendszereket, felkészíteni a szervezeteket és a lakosságot ennek végrehajtására.

I. Rövid történeti visszatekintés

A katasztrófák elleni spontán védekezésből lassan alakult ki az állam által szervezett és szabályozott védekezés rendszere, valamint a szervezett és tudatos megelőzési tevékenység. E folyamat során többször átalakult, módosult a katasztrófavédelem tartalma is, amíg a jelenlegi tartalmát elérte. A katasztrófák elleni védekezés mindenkor a társadalom értékeinek a védelmét is jelentette. A védekezés nem lehet csak egy szervezet feladata, megköveteli az

állami, társadalmi szervezetek együttműködését, az egységes irányítást. A katasztrófák és következményeinek megelőzése, felszámolása és a helyreállítási feladatok végrehajtása hármának egy egységként való kezelésének kialakulása hosszú folyamat eredménye. Katasztrófa számára nem kell útlevelel, hogy több országon keresztül fejtse ki káros hatásait. Ezért feltétlenül szükséges az országok és nemzetközi szervezetek együttműködése, a feladatok végrehajtásának egységessé tétele. Az ENSZ, a földrészeket összefogó szervezetek, az Európai Unió, a különböző katonai szövetségek, a karitatív szervezetek, stb. összefogása és egységes szabályozása nélkül ma már nem lehet a katasztrófák ellen eredményesen védekezni. A katasztrófák elleni védekezés 1999-ben kialakított hazai rendszerének újragondolása, átalakítása és jogi újraszabályozása szakított a korábbi beidegződésekkel.

I.1. A katasztrófavédelmi tevékenység jogszabályi háttere

2012. január 01-től hazánkban megváltozott a katasztrófavédelem jogi szabályozása is, valamint a hivatásos katasztrófavédelmi szervek feladatainak átalakítása. Az új elvárásoknak megfelelő új egységes irányítású szervezet került kialakításra megváltozott és kiegészített új feladatokkal, mely a katasztrófavédelem egységességét hivatott szolgálni. Az egységes hivatásos katasztrófavédelmi szervezet és irányítás a bekövetkezett katasztrófa esetén irányadó rendkívüli intézkedések megteremtésével garantálja a Magyarország területén élő lakosság életének, vagyonának biztonságát, valamint biztosítja az ország működőképességének folyamatos fenntartását.

A katasztrófavédelmi rendszer alapvetően három fontos feladatcsoportra, időszakra épül. A *megelőzés*, (felkészülés), *a beavatkozás* és *helyreállítás* (a katasztrófavédelmi terminológia szerint: *halaszthatatlanul szükséges helyreállítási tevékenység*). A katasztrófavédelem jogszabályi hátterének megalkotása, a megelőzési tevékenység legfontosabb eleme. Közismert, hogy a „katasztrófavédelem nemzeti ügy” tehát a társadalom valamennyi, vagy legalábbis a meghatározó szegmensei, így: a lakosság, a közigazgatás (állam és önkormányzati igazgatás), a rendvédelmi szervek, honvédség, és a gazdálkodó szervek együttes tevékenységével valósul meg. A felsoroltak részére feladatok és kötelezés csak törvényben határozhatóak meg, ezért a katasztrófavédelmi feladatok az Alaptörvényre alapozva külön törvényben kerültek meghatározásra.

I.2. A katasztrófavédelem jogi környezete a 2011. évben elfogadott katasztrófavédelmi törvény megjelenéséig

A katasztrófák megelőzésével, felszámolásával, a védekezés irányításával kapcsolatos feladatok fontosságára a jelentősebb hatású hazai vagy külföldi káresemények, veszélyhelyzetek irányították a figyelmet. Az 1980-as években az Országgyűlés is több alkalommal szorgalmazta az ország katasztrófavédelmének megnyugtató megoldását, az 1990-es évek elején ismét napirendre került a szabályozás, azonban törvény megalkotására nem került sor. Az igényt jelzi, hogy egységes keret hiányában is megalkotásra kerültek az ágazati, szakmai (pl. a tűzvédelemmel, polgári védelemmel, környezetvédelemmel kapcsolatos) törvények.

A hosszas és alapos előkészítést követően 2000. január 1-én lépett hatályba a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel szülő 1999. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: Kat.), ezzel egységes, önálló jogszabály született a civilizációs és természeti eredetű katasztrófák megelőzése, ilyen események bekövetkezése esetén a különböző szintű állami, kormányzati, önkormányzati rendszerek tevékenységének szabályozása és összehangolása, a helyreállítás során az egyes szervezetek felelősségének és teendőinek meghatározása érdekében.

A törvény szabályozta, mintegy összefogva a katasztrófavédelem végrehajtásában résztvevő polgári védelmi és tűzvédelmi szakterület tevékenységét- melyek részletes feladatait külön törvények és kapcsolódó jogszabályok szabályozták - valamint a veszélyes anyagok tárolásával és felhasználásával kapcsolatos EU előírásokat. Az így kialakult szabályozási rendszer, mely kiegészülve egyéb jogszabályokkal (pl. az önkormányzati, a nukleáris biztonságot, a vízkárelhárítást, stb.) széttagolt volt, mely több esetben átfedéseket tartalmazott ezzel gyakran indokolatlanul bonyolulttá és áttekinthetlenné tette egyes katasztrófa helyzetek kezelését, a hatásköröket és ezzel negatívan befolyásolta a katasztrófakezelést. Ugyanakkor egyetlen szervezetnek sem adott supervisor felhatalmazást. A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet a Kat. IV. fejezetének hatálya alá tartozó üzemek tekintetében ún. „supervisor” jogosultságot kapott, mely megteremtette az integrált katasztrófavédelmi ellenőrzés alapját. Az ellenőrzések koordinálásán túlmenően az ellenőrzések eredményeit tartalmazó nyilvántartás vezetése és annak értékelése is hozzá tartozik a tevékenységhez.

A katasztrófavédelmi törvény az ország és a polgárok biztonsága érdekében végrehajtott feladatok tapasztalatai alapján működőképes rendszert hozott létre. Ezen rendszer meghatározó elemévé vált a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet. A kialakított tervezési,

irányítási, szervezeti és működési rendszer alkalmas volt a veszélyhelyzetek kezelésére, a kisebb súlyú, lokális eseményektől a jelentős, kiterjedt, súlyos veszélyhelyzetekig.

A katasztrófavédelmi törvény hatályba lépése óta azonban megnőtt a lakosságot, az anyagi javakat és a környezetet veszélyeztető természeti és ökológiai katasztrófák száma, összetettebbé és ellenőrizhetetlenebbé váltak a civilizációs veszélyforrások és azok okai. Az elmúlt években többször adódtak olyan problémák, amelyek egyszerre különböző fajtájú és szintű beavatkozásokat igényeltek.

A társadalom jogos elvárása volt, hogy a bekövetkezett kisebb-nagyobb eseményeket szakszerűen, emberségesen és az adott szituációban szakszerűen, összehangolt tevékenységgel végezzék az erre hivatott szervek és szervezetek.³

I.3. A 2011. évben elfogadott CXXXVIII törvény újszerűsége

Az új törvény a „2011. évi CXXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról „címet viseli. A 2011. évben elfogadott jogszabályok (törvények) újszerűségét az adja, hogy szakítva az előző rendszer negatív tapasztalattal, megőrizve annak pozitív elemeit, valamint kiegészítve új elemekkel, egységes szerkezetbe foglalta a katasztrófavédelmi tevékenységet, az abban résztvevő szervezetek és elemek feladatait.

Az új törvény újszerű mert: a lakosságvédelmi, tűzvédelmi feladatok mellé beemelte az iparbiztonsági feladatokat, mely összefogja, a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védelem erősítése, az engedélyezési eljárások kiterjesztése, a nukleáris, a veszélyesáru-szállítással kapcsolatos hatósági hatáskörök átalakítása, és a kritikus infrastruktúra védelem katasztrófavédelmi feladatainak felügyeletét. Továbbá, megreformálta a polgári védelmi kötelezettség alá eső állampolgárokból megalakított szervezetek struktúráját, széles körűen támaszkodva az önkéntes mentőszervezetekre, létrehozva a központi mentő csapatokat és a megyei, járási mentő csapatok rendszerét, új alapokra helyezte a kockázatelemzés, értékelés a veszélyeztetettség megállapításának és a települések katasztrófavédelmi besorolásának rendszerét, realisabb alapokat teremtve ezzel, a védekezés módszerei, eszközei, a mentéshez szükséges szervezeti és eszközrendszer kialakításához. A

³ Dr. Endródi István: A magyar önkéntes polgári védelmi szervezetek szerepe hazánkban, az új katasztrófavédelmi törvény alapján, European cooperation forum of civilian protection organizations In: 5. rd International Conference Crisis Management Days. Velika, Horvátország, 2012.05.27-2012.05.28. Velika: pp. 1-15. (ISBN:978-953-7716-07-3) Konferenciaközlemény, 4. oldal

helyi önkormányzatok katasztrófavédelmi feladatainak erősebb támogatása, a közbiztonsági referens intézményének bevezetésével.

Új alapokra helyezte az Alaptörvényben meghatározott különleges jogrendi elemekhez való viszonyt, különösen azzal, hogy a veszélyhelyzetre és a katasztrófaveszélyre vonatkozó tételeket, rendszabályokat, előírásokat az új katasztrófavédelmi törvénybe foglalta, ezáltal jelentősen változott a katasztrófaigazgatás viszonya a védelmi igazgatás⁴ rendszeréhez kihangsúlyozva a katasztrófavédelem supervisor tevékenységét, és felelősségét.

Létrehozta az új egységes állami tűzoltóságot.

A törvényt jól egészítik ki a végrehajtási kormány, és ágazati miniszteri rendeletek, határozatok, és az Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (továbbiakban: BM. OKF) főigazgatói intézkedések és utasítások.

II. Általános ismeretek

II.1. A biztonságról általában

Egy országnak, egy társadalomnak működése során számtalan megoldandó problémával kell szembenéznie. Bár ezek többségét a modern állam képes megoldani, vannak olyan veszélyes események és folyamatok, amelyek elhárításához nem elégségesek az eszközei. A biztonsági kihívások közé azokat a veszélyeket soroljuk, amelyekről egy társadalom úgy véli, hogy elhárításához vagy megváltoztatásához rendkívüli intézkedésekre van szükség. Biztonsági kihívások a világban egy államot, egy társadalmat igen különböző területen érhetnek. Attól függően, hogy egy-egy veszély bekövetkeztét milyen közelinek, illetve negatív hatásában milyen mértékűnek ítéli meg egy társadalom, **kockázatról, potenciális fenyegetésről és közvetlen fenyegetésről** beszélhetünk. A biztonságot fenyegető kihívások két nagy csoportba sorolhatók: **vannak természetes és mesterséges eredetűek.**

A természetes eredetűekhez tartoznak a természeti jelenségek által előidézett katasztrófák (földrengés, árvíz, szélsőséges időjárás), amelyek az emberi tevékenységtől függetlenül jelentkeznek. Ezekkel szemben az emberiség még ma is többé-kevésbé ki van szolgáltatva.

⁴ védelmi igazgatás: a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer, amely az állam védelmi feladatainak megvalósítására létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek által végzett végrehajtó, rendelkező tevékenység; magában foglalja a különleges jogrendre történő felkészülést, továbbá az említett időszakok és helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófavédelmi, védelemgazdasági, lakosság-ellátási feladatainak tervezésére, szervezésére, a feladatok végrehajtására irányuló állami tevékenységek összességét.

A mesterséges eredetű kihívásokat gondatlanságból vagy tudatosan az emberi, a társadalmi tevékenység hozza létre.

Mindezekkel szemben ma már rendelkezünk bizonyos elhárító képességgel, de az nem mindig működik hatékonyan.

A kihívások méretük szerint lehetnek globális (az egész világra kiterjedő), kontinentális (egyetlen földrészt érintő), regionális vagy szubregionális (adott kontinens vagy régió bizonyos területét érintő), illetve lokális (helyi) kihívások.

A globalizáció az emberiség időben egyre jobban egységesedő és egymásra ható fejlődéstörténete, pl. a nagy földrajzi felfedezések, a világkereskedelem és a világpiac kialakulása vagy akár a világháborúk. A globalizáció folyamatában a legnagyobb lépést a gazdasági kapcsolatok és folyamatok világméretű rendszerbe való szerveződése jelentette (pl. a nemzetközi pénzügyi szervezetek és a nemzetközi tőzsde létrejötte). Leglátványosabb megnyilvánulási formája az információáramlás XX. századi fejlődése (pl. műholdas televíziózás, internet). A globalizáció nem egyformán hat életünk minden területére. Míg az információáramlás, a pénzügyek és a gazdasági folyamatok szempontjából világunk erősen globalizált, a kultúra és az eszmék területén ezek a hatások gyengébbek. A globalizáció alapvetően megváltoztatta a különböző államok és társadalmak egymáshoz való viszonyát. Nemcsak többet tudunk a tőlünk távol eső országokról, nem csupán többet utazunk a világban, de számos területen – pl. a pénzügy, a gazdaság, a környezet – közvetlen hatással is vannak ránk a tőlünk távol zajló események. A globalizáció egyik legfontosabb hatása, hogy a világkülönböző államai és társadalmi függővé váltak egymástól. A globalizáció hatása a biztonság területein is érzékelhető. Mivel a káros anyagok kibocsátása, a globális felmelegedés Földünk egészét érinti, a klímát és környezetet fenyegető veszélyeket globális kihívásnak kell tekintenünk. Vannak olyan kihívások és fenyegetések, amelyeket nem elsősorban hatásuk, hanem gyakori előfordulásuk miatt nevezünk globálisnak. Ilyen például az illegális migráció (illegális népességmozgás), a terrorizmus, a túlnépesedés. A felmérések szerint a magyar társadalom a biztonságon elsősorban az anyagi biztonságot (szociális biztonság), illetve a közbiztonságot érti. Ezeket – a politikai, a gazdasági, a környezeti és a társadalmi biztonsággal együtt – a biztonság nem katonai területeinek nevezzük. Az itt fellépő kihívások kezelése nem a hadsereg feladata, bár – például katasztrófák esetén – részt vehet a mentésben és a következmények elhárításában. A biztonságnak azokat a területeit, amelyekben döntően a hadseregre hárul a kockázatokkal és

fenyegetésekkel szembeni fellépés (pl. háború megvívása vagy a békefenntartás), a biztonság katonai területeinek nevezzük. A biztonság szó kapcsán a magyarok az ország katonai biztonságát csak a harmadik helyen jelölték meg. Ez azt jelenti, hogy a magyar társadalom, hasonlóan a biztonságpolitikai szakértőkhöz, katonai szempontból jelenleg nem érzi fenyegetve hazánkat.

II.2. A katasztrófavédelem fontosabb ismérvei, általános feladatai

Megállapítható hogy, az első és legfontosabb változást maga az alaptörvény⁵ tartalmazza, amely kimondja, hogy mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok elvégzésében részt venni. „Ez azt jelenti, hogy a közbiztonság olyan közügy, amelyben az állam felelős az első helyen, de a polgároknak is ki kell venniük a részüket a biztonság megteremtéséből és helyreállításából.” Mindez a katasztrófavédelem számára azt jelenti, hogy a jövőben a magyar emberek biztonsága három pilléren nyugszik. Egy erős állami pilléren, amelyben immár egységes, világos alá- és fölérendeltségi viszonyok, felelősségi körök és határozott irányítási rendszer lesz, és hatékonyan reagál veszélyhelyzetben. Fontos tényezők a védelemigazgatásban 2013. január elseje óta érvényes változások is. „Az állam mától fogva nem moshatja kezét, ha a katasztrófavédelem területén valami nem zajlik megfelelően. A biztonság második pillérét az állampolgárok bevonhatósága jelenti. Az új jogszabály szerint köteles polgári védelmi szolgálatba állíthatók azok az emberek, akik speciális tudást, vagy speciális felszereléseket birtokolnak (például az orvosok, vízügyesek, mérnökök, statikusok), illetve azok az emberek, akik fizikai erejük, munkabírásuk miatt képesek a védekezésben részt venni. A harmadik pillér pedig maga az BM. OKF.

II.3. A katasztrófavédelem feladatrendszere

Azt, hogy a védelemigazgatás rendszerén változtatni kell, több esemény, a többi között a 2010 késő tavaszán, kora nyáron kialakult árvízi helyzet tette egyértelművé, amelynél fejtelenség, a szakértelem, pénz, eszköz és a bevethető személyi állomány hiánya mutatkozott meg, következésképpen hatástalan és szétforgácsolt védekezés zajlott az érintett megyékben. Kiderült, hogy az egyes települések nem rendelkeztek előntési tervvel, a meglévő kitelepítési és befogadási tervek rosszak voltak, nyomokban sem volt fellelhető a gyakorlatiasság és a

⁵ Magyarország Alaptörvénye

*tervszerűség. További hiányosságokra derített fényt az októberi vörösiszap-katasztrófa, például arra, hogy a tározók közvetlen közelében lévő településeken nem készült kockázatelemzés, azokat nem sorolták veszélyességük szerint.*⁶ Összességében az látszott, hogy az egyes ügyeknek nincs gazdája, olyan felelőse, aki baj esetén, számon kérhető lenne. Az elmúlt évek gyakorlati tapasztalatai is bizonyították, hogy nélkülözhetetlen a védelmi igazgatás területi és helyi szintjén az irányítási jogosítványok megújítása annak érdekében, hogy a szükséges megelőző intézkedések meghozatala szervezettebben, gördülékenyebben történjen. Fontos, hogy közvetlenül az adott eseményt megelőzően megszülessenek azok az intézkedések és döntések, amelyek segítségével könnyebben és gyorsabban kezelhetők a veszélyhelyzetek.

A katasztrófavédelem feladatrendszerére az új jogszabályok szellemében kerültek kidolgozásra. A katasztrófavédelmi törvény nyolc fejezetben taglalja a katasztrófavédelem irányítási rendszerét, a katasztrófavédelemben résztvevő állami, gazdálkodási, hivatásos szervek és magánszemélyek feladatait, a veszélyes anyagok által okozott balesetek elleni védekezést, a veszélyhelyzet részletszabályait, a polgári védelmi feladatokat és a védekezésben résztvevők kötelezettségeit, általános szabályait.

II.3.1. A tűzvédelem területén

A tűzvédelem célja, hogy a jogszabályok és szabványok segítségével a valós élet valós problémáira nyújtson megfelelő megoldási lehetőségeket, továbbá feladata az, hogy a tűzvédelmi szabályok következetes betartásával és betartatásával védje az állampolgárokat, teremtsen meg a tüzek oltását célzó hatékony beavatkozás feltételeit, és mindeközben biztosítsa a beavatkozó állomány alapvető biztonságát is.

E célok elérése érdekében a tűzmelegelőzés területén megalapozott, hatékony és ügyfélközpontú hatósági, szakhatósági, piacfelügyeleti, tájékoztatási tevékenységet végez. A tűzoltói események (tüzesetek, balesetek, egyéb kárelhárítás) kezelése, tűzoltás során gyors, hatékony, biztonságos beavatkozásával biztosítja, a veszélyeztetett személyek mentését, a tűz terjedésének megakadályozását, az anyagi javak védelmét. A tűz eloltását és a szükséges biztonsági intézkedések megtételét, a műszaki mentéssel, a természeti csapás, a baleset, a

⁶ Dr. Endródi István: A magyar önkéntes polgári védelmi szervezetek szerepe hazánkban, az új katasztrófavédelmi törvény alapján, European cooperation forum of civilian protection organizations In: 5. rd International Conference Crisis Management Days. Velika, Horvátország, 2012.05.27-2012.05.28. Velika: pp. 1-15. (ISBN:978-953-7716-07-3) Konferenciaközlemény 3. oldal

káreset, a rendellenes technológiai folyamat, a műszaki meghibásodás, a veszélyes anyag szabadba jutása, vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség, és az anyagi javak védelme érdekében a rendelkezésére álló valamennyi eszközzel elsődleges beavatkozói tevékenységet hajt végre. A tűzvizsgálatok lefolytatásakor és a beavatkozások elemzése során precíz, minden részletre kiterjedő, a megelőzés és beavatkozás területén is használható következtetések levonására alkalmas tevékenységet folytat.

A biztonság, ezen belül a tűzbiztonság megteremtése és megfelelő szinten tartása ösztársadalmi feladat, ezért a célok megvalósításához a tűzvédelem terén jelentkező feladatokat az állampolgárok, rendvédelmi szervek, gazdálkodó szervezetek, önkéntes szervezetek, és nem utolsó sorban a létesítményi, önkormányzati tűzoltóságok, továbbá a tűzoltó egyesületek együttműködésével tervezi végrehajtani.

II.3.2. A polgári védelem területén

A polgári védelem célja lakosság és anyagi javak megóvása érdekében végzett tervező, szervező, döntés előkészítő tevékenység végzése. Különösen a katasztrófavédelmi törvény VI. fejezet 52.§. -ban felsorolt feladatok végrehajtása érdekében. Továbbá a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolásához szükséges szakmai szempontrendszer kidolgozása, kockázat elemzés, a települések valós veszélyeztetettsége alapján, a lakosság védelme érdekében, az elégséges védelmi szint biztosítására, a veszély elhárítási tervek elkészítésére a települések, katasztrófavédelmi osztályba sorolására vonatkozó javaslat előkészítése. A különböző szintű tervek elkészítése, a lakosság riasztásával és veszélyhelyzeti tájékoztatásával kapcsolatos tervezési és szervezési feladatok végzése.

Fontos feladat az önkéntes, és köteles polgári védelmi szervezeteknél központi, területi, (megyei mentőcsoportok) megalakítása, felkészítése, a mentőcsoportok minősítése és „vizsgáztatása” alkalmazásának előkészítése, megvalósítása.

A katasztrófák elleni védekezés során, a beavatkozás, vagy veszélyhelyzet-kezelés időszakában jelentkező műveleti feladatok végzése.

A katasztrófavédelem polgári védelmi feladatai az alábbiakat foglalják magukba:

- a lakosság felkészítése a védekezés során irányadó magatartási szabályokra,
- a polgári védelmi szervezetek létrehozása és felkészítése, valamint a működéshez szükséges anyagi készletek biztosítása,
- a tájékoztatás, figyelmeztetés, riasztás,
- az egyéni védőeszközökkel történő ellátás,

- védelmi célú építmények fenntartása,
- a lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása,
- gondoskodás a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (különösen víz-, élelmiszer-, takarmány- és gyógyszerkészletek, állatállomány) és a kritikus infrastruktúrák védelméről,
- a kárterület felderítése, a mentés, az elsősegélynyújtás, a mentesítés és a fertőtlenítés, és az ezekkel összefüggő ideiglenes helyreállítás, továbbá a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan intézkedések,
- a települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérése,
- a veszélyelhárítási tervezés, szervezés,
- közreműködés a kulturális örökség védett elemeinek védelmében, a vizek kártételei elleni védekezés külön jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásában, a menekültek elhelyezésében és ellátásában, továbbá a tűzoltásban, és a nemzetközi szerződésekből adódó tájékoztatás és kölcsönös segítségnyújtás feladatainak ellátásában.
- közszolgáltatás ellátásának kiesésekor az emberi életben, egészségben és az anyagi javakban esett kár megelőzése céljából a közszolgáltatás ideiglenes ellátásáról történő gondoskodás.

II.3.3. Az iparbiztonság érdekében

A katasztrófavédelmi törvényben és kapcsolódó jogszabályokban megfogalmazott iparbiztonsági feladatok ellátása a veszélyes üzemek felügyelete, a veszélyes áruk szállításának ellenőrzése, a kritikus infrastruktúrák védelme, valamint a nukleárisbaleset-elhárítás szakterülete. A veszélyes üzemekkel kapcsolatos hatósági engedélyezési, felügyeleti, ellenőrzési feladatok ellátása és az egységes iparbiztonsági hatósági koordinációs rendszer működtetése.

A hatóság tevékenységének célja és lényege, az üzemeltető által adott információk valóságtartalmának megítélése, a súlyos balesetek elkerülése és káros hatásaik csökkentése érdekében megtett intézkedések ellenőrzése. A veszélyeztetettség elemzése, a veszélyhelyzeti tervezés, a havária szervezetek megalakításával, felkészítésével és alkalmazásával kapcsolatos tevékenység, továbbá, hogy az üzemeltető rendelkezik-e a súlyos balesetek következményeinek csökkentéséhez, felszámolásához szükséges eszközökkel.

A külső védelmi tervek készítésének koordinálása a területileg illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv és polgármester közreműködésével.

II.3.4. A katasztrófavédelem más sajátos feladatai

II.3.4.a. A Nukleárisbaleset elhárítás

A világban, (Csernobil, Fukusima,) bekövetkezett atomerőmű balesetek tapasztalatai ráirányították a figyelmet az atomenergia békés célokra való felhasználása során bekövetkező radiológiai, vagy nukleáris események elhárítására való felkészülés fontosságára. Egy bekövetkezett esemény következményeinek csökkentéséről és megszüntetéséről az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer (a továbbiakban: ONER) gondoskodik. Az ONER a lakosság nem tervezett sugárterhelését előidéző események megelőzésében, az ilyen esemény következményeinek csökkentésében és megszüntetésében érintett központi, ágazati, területi és helyi szintű szervek és szervezetek összessége. Az ONER működtetése a nukleáris veszélyhelyzet elleni védekezés tervezése, irányítása és a végrehajtás összehangolása kormány szintű feladat.

Az ONER normál, készenléti, veszélyhelyzeti és helyreállítási működési állapotban tevékenykedik. Feladata: az országos sugárzási helyzet folyamatos figyelése, a radiológiai adatok gyűjtése, ellenőrzése, elemzése, értékelése és jelzése, az ONER riasztási rendszer működtetése, fenntartása, elhárítási intézkedési tervek naprakészen tartása, a lakosság és a nukleárisbaleset-elhárításban érintett szervezetek felkészítése fokozott monitorozás, a lakosság nem tervezett sugárterhelésének előrejelzése.

A Kormány a katasztrófavédelemmel összefüggő döntéseinek előkészítése és a védekezéssel kapcsolatos feladatok ágazati összehangolása és irányítása érdekében Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot (a továbbiakban: kormányzati koordinációs szerv) működtet.⁷

A kormányzati koordinációs szerv döntés-előkészítő és döntéshozó tevékenységéhez szükséges információk biztosítása érdekében Nemzeti Veszélyhelyzet Kezelési Központot, Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszert (a továbbiakban: OSJER) működtet. Az OSJER működésének összehangolását és szakmai munkájának irányítását a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter végzi.

⁷ 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról

II.3.4.b. A veszélyes anyagok szállításának felügyelete

A veszélyes szállítmányok mindennapi ellenőrzésének és hatósági ügyek, illetve az alkalmanként jelentkező egyeztetési feladatok végrehajtása érdekében a szakterület szoros együttműködést tart fenn mind a társszervekkel, mind a szakmai szervezetekkel.

Az ellenőrzések szoros együttműködésben kerülnek végrehajtásra a társhatóságokkal így a Nemzeti Közlekedési Hatósággal, a Nemzeti Adó-és Vámhivatallal, az Országos Rendőr-főkapitányság és a megyei rendőr-főkapitányságokkal, a vízi, a légi rendészeti rendőrkapitányságokkal, stb., mely hatékonyságát a veszélyes áruk szállításának ellenőrzése mind a négy szállítási forma (közút, vasút, vízi, légi) tekintetében egy időben, közös erővel történő végrehajtása biztosítja.

E közös műveletek célja az illegális nemzetközi és belföldi veszélyes szállítmányok felderítése, a rejtett vagy szabálytalan veszélyes áru szállítások feltárása, valamint a szállítási alágazonkénti nyomon követése, különös tekintettel a Magyarország területére belépő szállítmányok ellenőrzésére vonatkozóan.

Mivel a veszélyes árut szállító járművek katasztrófavédelmi ellenőrzéséhez speciális szakmai ismeretek szükségesek, ezért a veszélyes áru szállítás ellenőrzését végző állomány képzését, az ellenőri munkára történő felkészítést minden katasztrófavédelmi igazgatóságon folyamatosan kell végezni. Ez biztosíthatja, a hatékony ellenőrzés folyamatosságát.

II.3.4.c. Kritikus infrastruktúra védelem

A kritikus infrastruktúra: a *"létfontosságú infrastruktúrákhoz azok a fizikai és információs-technológiai berendezések, hálózatok, szolgáltatások és eszközök tartoznak, amelyek összeomlása vagy megsemmisítése súlyos következményekkel járhat a polgárok egészsége, védelme, biztonsága és gazdasági jóléte, illetve a tagállamok kormányainak hatékony működése szempontjából."* Alapvető tulajdonságai: interdependencia – egymástól való függőség; informatikai biztonság – kiemelt terület, informatizált munkafolyamatok; üzemeltetés – sajátosságok, egyedi jelleg; dominóelv – láncreakciószerű sérülés/károsodás; leggyengébb láncszem & rész-egész elv – összekapcsolódó hálózatok stabilitása a leggyengébb elem erősségétől függ. A tevékenység a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló törvényben⁸ meghatározottak alapján folyik.

⁸ 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről

II.4. A megelőzés feladatai, hatósági tevékenység

Megelőzés: minden olyan tevékenység vagy előírás alkalmazása, amely a katasztrófát előidéző okokat megszünteti vagy minimálisra csökkenti, a károsító hatás valószínűségét a lehető legkisebbre korlátozza.⁹

A megelőzés csak egy szakasza a komplett katasztrófavédelemnek. Ez a szakasz, ha lehet mondani szinte a legfontosabb része a folyamatnak, mivel a technikai, természeti és egyéb változásokat követve kell a megelőzési intézkedéseket megtervezni és végrehajtani. A megelőzési intézkedések alapját képezi még a korábbi védekezések, beavatkozások értékelése, elemzése.

A megelőzési időszak lényeges feladatai:

- integrált veszélyelemzés, kockázatértékelés és hatásvizsgálat,
- az elemzések alapján a katasztrófa elleni védelem modellezése,
- a katasztrófa elleni védelem cél-, feladat-, és szervezetrendszerének meghatározása,
- a jogszabályok, szabályozók megalkotása vagy a már meglévők módosítása,
- a kapcsolódó projectek elkészítése, beindítása és megvalósítása,
- a katasztrófavédelmi (veszély-elhárítási) tervek kidolgozása, napra készen tartása,
- a katasztrófavédelmi hatósági, szakhatósági tevékenység feltételeinek megteremtése, a tevékenység beindítása, végzése,
- a katasztrófavédelmi oktatás, képzés, kiképzés, felkészítés és felkészülés feltételeinek megteremtése, beindítása, folyamatos végzése,
- a nyilvánosság biztosítása, a katasztrófavédelmi (veszélyhelyzeti) kommunikáció rendszerének kialakítása, feltételeinek megteremtése,
- a tudományos tevékenység, a kutatás-fejlesztés irányainak meghatározása, feltételeinek megteremtése, folyamatos végzése,
- a nemzetközi tájékoztatás, koordináció és együttműködés megszervezése és folyamatos végzése.

⁹ a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény 3. § 16. pont.

Hatósági és műveletelemzési tevékenység:

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek integrált rendszerben történő működéséhez igazodva 2012. október 1-jétől a hatósági tevékenység végzése is összehangolt és központi szinten koordinált módszerrel zajlik. Ennek hatékony biztosítása érdekében a területi és helyi szinten folytatott hatósági tevékenység felügyelete a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságon, egy-egy önálló főosztály feladatkörébe utalva valósul meg. Mindez elősegíti a hatósági feladatok átlátható, nyomon követhető, egységes és eredményes ellátását.

A katasztrófavédelem komplex rendszerének célkitűzése az emberi élet- és anyagi javak védelme, a katasztrófák megelőzése, gyors és professzionális kezelése, valamint a helyreállítási munkálatok mielőbbi, szakszerű elvégzése. A megelőzési feladatokhoz kapcsolódóan kiemelt szerepet kap az időszakos prognóziskészítési tevékenység, amelynek célja, hogy a korábbi évek, hazai és nemzetközi tapasztalatok, valamint szakmai előrejelzések alapján előrevetítse az egyes időszakokban várható, nagy valószínűséggel bekövetkező eseménytípusokat, amelyekre a felkészülési és felkészítési tevékenységet alapozni lehet.

A tapasztalatok feldolgozása és gyakorlatba történő átültetése céljából a művelet-elemzési tevékenység fejlesztése is prioritásként jelentkezik a katasztrófavédelem feladatrendszerében. A művelet-elemzés célja rávilágítani olyan eseményekre, tapasztalatokra, jó gyakorlatokra, amelyek széleskörű szakmai érdeklődésre adnak okot, illetve olyan jelentőséggel bírnak, amely a vonatkozó szabályzók módosítását indokolja.

II.5. A beavatkozás időszakának feladatai

Veszélyhelyzet kezelése: összetett folyamat, amely felöleli az érintett fizikai vagy elméleti terület minden olyan elemét, amelybe való beavatkozással a veszélyhelyzet kialakulásának valószínűségét csökkenteni vagy a következményeket mérsékelni tudjuk.

A veszélyhelyzet kezelés főbb feladatai:

- az esemény észlelése, értesítés és bejelentés az eseményről,
- az értesítés és bejelentés fogadása, reagálás az eseményre,
- az elsődleges beavatkozásra kijelölt (alkalmas) erők és eszközök értesítése, riasztása, azonnali élet- és műszaki mentés,
- az esemény figyelemmel kísérése, a kialakult helyzet elemzése, értékelése, a további feladatok meghatározása érdekében prognózis elkészítése,

- az operatív vezetés/irányítás szervezeti aktivizálása és működtetése,
- a helyzet minősítése, a tényállás megállapítása, kihirdetése, a szükséges rendkívüli intézkedések bevezetése,
- az integrált védelmi rendszer aktivizálása, működtetése,
- a lakosság riasztása és tájékoztatása,
- veszélyhelyzeti lakosság- és környezetvédelmi intézkedések fogantatosítása,
- veszélyhelyzeti közigazgatás, közszolgálat és közszolgáltatási kötelezettség bevezetése,
- veszélyhelyzeti gazdálkodási (költségvetési) intézkedések bevezetése,
- veszélyhelyzeti közrend- és közbiztonsági, vagyonvédelmi, egészségügyi, szociális és járványügyi, igazságszolgáltatási stb. intézkedések fogantatosítása,
- nemzetközi segítségnyújtás kérése, elfogadása, a segítségnyújtó erők alkalmazása.

1. számú ábra. A nemzeti védekezés időszakai (Forrás: Dr. Endrődi István)¹⁰

II.6. A helyreállítás időszakának feladatai

Helyreállítás idejének meghatározása igen nehéz, s a terjedelmét sem lehet egyértelműen meghatározni. A védekezés időszakát követően – illetve már az alatt is – egy harmadik, meghatározó feladatsor a következmények felszámolása és a helyreállítás. Azzal együtt is, hogy a Katasztrófavédelmi törvény és végrehajtási rendeletei szinte kizárólag a helyreállításról szólnak, ebben az időszakban több olyan feladat is megjelenik, amely a polgári védelmi feladatokból erre az időszakra levezetett.

Főbb feladatok:

- a különleges jogrendi időszak (veszélyhelyzet) fenntartásának vagy megszüntetésének mérlegelése, a döntésnek megfelelően a szükséges intézkedések fogantatosítása,

¹⁰ Dr. Endrődi István:Katasztrófavédelmi ismeretek, NKE KVI egyetemi PWP előadás 2013.

- további élet- és vagyonmentés,
- kárfelszámolás (műszaki, környezeti, stb.) végrehajtása,
- közegészségügyi és járványügyi, állategészségügyi és növényvédelmi rendszabályok foganatosítása,
- a kimenekített, kitelepített intézményrendszer és a lakosság visszatelepítése,
- a közigazgatási rendszer normalizálása,
- a közszolgálat, a közszolgáltatás és a közellátás normalizálása,
- a kárenyhítést, a helyreállítást és az újjáépítést szolgáló rendkívüli intézkedések fenntartása,
- a szükséges hatósági és szakhatósági tevékenységek végzése,
- kegyeleti eljárás és lelki gondozás végzése,
- ingyenes jogsegélyszolgálat működtetése,
- felelősségvizsgálat lefolytatása és megállapítása,
- kártérítési kötelezettség és jogosultság megállapítása,
- különleges szociális ellátás, anyagi és dologi segélyezés végzése,
- folyamatos lakossági tájékoztatás és kontroll biztosítása,
- kárenyhítés,
- helyreállítás,
- újjáépítés,
- a tapasztalatok gyűjtése és összegezése,
- a nemzetközi tájékoztatási, adatszolgáltatási és ellenőrzési kötelezettségek teljesítése.

II.7. A különleges jogrend bevezetése időszakában végzett tevékenység sajátosságai

Adódhatnak olyan helyzetek, amikor az emberek életének, testi épségének, anyagi javainak az épített környezet értékeinek, stb. védelme érdekében a normális jogrendtől eltérő intézkedések, jogszabályok szerint kell szabályozni a társadalmi együttélést, korlátozni az emberi jogokat. Ezek csakis kivételes esetekben lehetségesek egy jogállamban. Az ilyen intézkedések bevezetését valamilyen veszélyeztetés váltja ki, s annak elmúltát követően az állam ilyen irányú beavatkozása megszűnik és minden visszatérhet a normális életet

meghatározó szabályozás keretei közé. A különleges jogrend tehát az állam életének olyan időszaka, amikor az állampolgárok életének, anyagi javainak valamint az ország szuverenitásának, területi integritásának védelme érdekében a normál jogrendtől eltérő intézkedések hozhatóak, rendeleti úton lehet kormányozni, és akár az állampolgári jogokat korlátozó döntéseket is lehet hozni. Különleges jogrendben az Alaptörvény alkalmazása nem függeszthető fel, az Alkotmánybíróság működése nem korlátozható. A különleges jogrendet a különleges jogrend bevezetésére jogosult szerv megszünteti, ha kihirdetésének feltételei már nem állnak fenn.

A társadalom életébe ilyen mértékű beavatkozás csak és kizárólag törvényi felhatalmazás alapján lehetséges. Az 1949. évi XX. törvénnyel kihirdetett Alkotmány 19. § (3) bekezdés i) alpontjában csak 1989-et követően került be a katasztrófák esetén kihirdethető szükségállapot. *„i) az alkotmányos rend megdöntésére vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények, elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén (a továbbiakban együtt: szükséghelyzet) szükségállapotot hirdet ki;”¹¹*

Magyarország Alaptörvénye Különleges Jogrend címszó alatt foglalja össze azokat az eseményeket, mely a normális szabályozástól eltérő intézkedések bevezetését és fenntartását igénylik. Az Alaptörvény ezzel a honvédelmi törvény szabályozási rendszeréből kiemeli a polgári védelmi feladatokat. A nagyobb katasztrófák esetén a kormány az alábbiakra jogosult:

(1) A Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdet ki, és sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket vezethet be.

(2) A Kormány a veszélyhelyzetben rendeletet alkothat, amellyel – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.

¹¹ Dr. Schweikhardt Gotthilf: Katasztrófavédelmi igazgatás, NKE egyetemi jegyzet 2013. 16. oldal

(3) A Kormány (2) bekezdés szerinti rendelete tizenöt napig marad hatályban, kivéve, ha a Kormány – az Országgyűlés felhatalmazása alapján – a rendelet hatályát meghosszabbítja.

(4) A Kormány rendelete a veszélyhelyzet megszűnésével hatályát veszti.¹²

az Alaptörvény 53. cikkében meghatározott intézkedések vezethetők be 15 napig, illetve a veszélyhelyzet megszűnéséig. Az Alaptörvény 53. cikkében meghatározott veszélyhelyzet tartalmát a Katasztrófavédelmi törvény fogalmazza meg.

A Kat. 44.§. alapján a veszélyhelyzet az Alaptörvény 53. Cikkében meghatározott olyan helyzet, amelyet különösen a következő események válhatnak ki:

a) elemi csapások, természeti eredetű veszélyek, különösen:

aa) árvízvédekezés során, ha az előrejelzések szerint az áradó víz az addig észlelt legmagasabb vízállást megközelíti és további jelentős áradás várható, vagy elháríthatatlan jégtorlasz keletkezett, vagy töltésszakadás veszélye fenyeget,

ab) belvízvédekezés során, ha a belvíz lakott területeket, ipartelepeket, fő közlekedési utakat, vasutakat veszélyeztet és a veszélyeztetés olyan mértékű, hogy a kár megelőzése, az újabb elöntések elhárítása meghaladja az erre rendelt szervezetek védekezési lehetőségeit,

ac) több napon keresztül tartó kiterjedő, folyamatos, intenzív, megmaradó hóesés vagy hófúvás,

ad) más szélsőséges időjárás következtében az emberek életét, anyagi javait a lakosság alapvető ellátását veszélyeztető helyzet következik be,

ae) földtani veszélyforrások.

b) ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek, különösen:

ba) a veszélyes anyagokkal és hulladékokkal történő tevékenység során a szabadba kerülő anyag az emberi életet, egészséget, továbbá a környezetet tömeges méretekben és súlyosan veszélyezteti,

bb) nem tervezett radioaktív kiszóródás és egyéb sugárterhelés, amely a biztonságot kedvezőtlenül befolyásolja és a lakosság nem tervezett sugárterhelését idézi elő.

¹² Magyarország Alaptörvénye 53. cikk. A veszélyhelyzet

c) egyéb eredetű veszélyek, különösen:

ca) tömeges megbetegedést okozó humánjárvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány,

cb) ivóvíz célú vízkivétellel érintett felszíni és felszín alatti vizek haváriaszerű szennyezése,

cc) bármely okból létrejövő olyan mértékű légszennyezettség, amely a külön jogszabályban meghatározott riasztási küszöbértéket meghaladja,

cd) a kritikus infrastruktúrák olyan mértékű működési zavara, melynek következtében a lakosság alapvető ellátása több napon keresztül, vagy több megyét érintően akadályozott.

A különböző veszélyek elleni védekezés gyakran a normál körülményektől eltérő munkafolyamatok megoldását igénylik.

A Kormány rendeleteinek kihirdetésére veszélyhelyzetben is a jogalkotásról szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. Halasztást nem tűró esetben a Kormány rendeletei a közszolgálati (országos, területi és helyi) műsorszórók útján is kihirdethetők (a továbbiakban: rendkívüli kihirdetés), és a nap meghatározott időpontjától hatályba léptethetők. Az így kihirdetett rendeletet a Magyar Közlöny legközelebbi számában meg kell jelentetni. A rendkívüli kihirdetéssel kihirdetett rendeletet a kihirdetés napján vagy az azt követő napon megjelenő országos és helyi napilapokban meg kell jelentetni. Amennyiben a veszélyhelyzet több megyét érint, vagy ha a katasztrófa elhárítása érdekében ez szükséges, a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter – legfeljebb a veszélyhelyzet fennállásáig – miniszteri biztost nevezhet ki.

A településen a polgármestertől a helyi katasztrófavédelmi tevékenység irányítását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője (az igazgató) által kijelölt személy, a helyszínre érkezésekor átveszi. A települési önkormányzat képviselő-testületének, a fővárosi, megyei közgyűlésnek feladat- és hatáskörét a polgármester, illetve a megyei közgyűlés elnöke gyakorolja. Ennek keretében nem foglalhat állást az önkormányzati intézmények átszervezéséről, megszüntetéséről, ellátási, szolgáltatási körzeteiről, ha a szolgáltatás a települést is érinti. Veszélyhelyzetben az önkéntes mentőszervezetek védekezésbe történő bevonását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője rendeli el.

Veszélyhelyzet esetén rendeletben az államháztartásra vonatkozó szabályoktól eltérő rendelkezések állapíthatók meg. A közigazgatási hatósági eljárásra vonatkozó törvény

rendelezései közül rendelettel eltérő rendelkezések vezethetők be, melyek többek között érinthetik:

- a hatáskör és illetékesség megállapítását,
- az eljáró közigazgatási hatóság kijelölésének rendjét,
- az ügyintézési és egyéb határidőt,
- a jogorvoslat rendjét,
- a végrehajtás szabályait.

Rendeletben előírható még, hogy a termelési, ellátási és szolgáltatási kötelezettségek biztosítása érdekében a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, a gazdasági tevékenységet folytató szolgáltatásra kötelezettek részére, szerződéskötési kötelezettséget írhat elő. A szerződéskötési kötelezettség hatálya alá tartozó termékek és szolgáltatások körét a rendelet határozza meg.

A veszélyhelyzet súlyosbodásának közvetlen veszélye esetén, annak megelőzése céljából gazdálkodó szervezet működése a Magyar Állam felügyelete alá vonható.

2. számú ábra. Magyarország veszélyeztetettsége (Forrás: BM. OKF)¹³

Veszélyhelyzetben az alábbi intézkedések foganatosíthatók:

- a közúti, vasúti, vízi és légi járművek forgalma a nap meghatározott tartamára, vagy meghatározott területére (útvonalra) korlátozható, illetve az ország egész területén vagy meghatározott részén ideiglenesen megtiltható,
- korlátozni lehet a lakosság utcán vagy más nyilvános helyen való tartózkodását (a korlátozást és időtartamát a rádió, a televízió, a sajtó és hirdetmény útján, valamint a helyben szokásos módon a lakosság tudomására kell hozni),
- elrendelhető, hogy közterületen rendezvény, nyilvános gyűlés megtartását a rendőrség a védelmi érdekek sérelme esetén megtiltsa,
- elrendelhető, hogy az ország meghatározott területét a lakosságnak a szükséges időtartamra el kell hagynia (a továbbiakban: kitelepítés), egyben kijelölhető a lakosság új tartózkodási helye. (A lakosság elszállításáról a polgármester a hivatásos

¹³ www.katasztrofavedelem.hu

katasztrófavédelmi szerv közreműködésével gondoskodik. A kitelepítés és kimenekítés során a kötelezés ellenére lakóhelyén maradó személlyel szemben az intézkedés foganatosítására jogosult rendvédelmi szerv jár el.).

- elrendelhető: az ország meghatározott területére történő belépés, az ott tartózkodás korlátozása, illetve engedélyhez kötése, hogy az ország meghatározott területére utazni, azon átutazni vagy onnan kiutazni csak engedéllyel szabad, hogy az ország meghatározott területéről történő kilépés csak a mentesítést követően engedélyezhető,
- elrendelhető a vasúti, közúti, vízi, légi szállítások biztosítása érdekében a javítókapacitások, valamint az állomások, kikötők, repülőterek, raktárak igénybevétele vagy használatának korlátozása,
- elrendelhető az ideiglenes polgári védelmi szolgálat ellátása,
- elrendelhető az élet- és vagyonmentés érdekében a mentésre alkalmas bármely jármű, műszaki eszköz és földmunkagép igénybevétele,
- a veszélyhelyzet elhárításához szükséges mértékben – kártalanítás mellett – elrendelhető az ingatlan igénybevétele, illetve az építmény részleges vagy teljes bontása (amennyiben az a veszély elhárítása vagy további veszély megelőzése érdekében feltétlenül szükséges).

A veszélyhelyzetet el nem érő állapot a katasztrófaveszély.¹⁴ Ebben az időszakban még nem következett be, de várható a katasztrófa bekövetkezése. A katasztrófaveszély fogalma az alábbiakban foglalja össze ennek az állapotnak a tartalmát:

olyan folyamat vagy állapot, amelynek következményeként okszerűen lehet számolni a katasztrófa bekövetkezésének valószínűségével, és amely ezáltal veszélyezteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot. Katasztrófaveszély esetére a Katasztrófavédelmi törvény feljogosítja a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (továbbiakban: BM. OKF) Főigazgatóját, hogy a Belügyminiszter által jóváhagyott Központi Veszély-elhárítási Terv alapján, a katasztrófavédelmi feladatok ellátása keretében, azonnal intézkedjen:

- az emberi élet,
- a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak,

¹⁴ 2011. évi CXXVIII. törvény 43. §.

- a létfontosságú rendszerek (kritikus infrastruktúra) védelme,
- a lakosság alapvető ellátásának biztosítása,
- a bekövetkező katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentése érdekében.

A honvédségi erők igénybevétele a szükséges létszámnak megfelelően a Honvéd Vezérkar főnöke, a honvédelemért felelős miniszter, illetve a Kormány döntése alapján történik. A BM OKF Főigazgatója a megtett intézkedésekről haladéktalanul tájékoztatja a katasztrófák elleni védekezésért felelős minisztert.

III. A katasztrófák elleni védekezés rendjét meghatározó alapvető jogszabályok

III.1. Magyarország Alaptörvénye

III.1.1. Az Alaptörvény fogalma, értelmezése

Az Alaptörvény olyan különleges törvény, melyben az állam, biztosítja polgárai számára az alapjogokat, megszabja a hatalom gyakorlásának szervezeti kereteit, megfogalmazza érvényesülésének biztosítékait és biztosítja az alkotmányosság megvalósulását. Tehát az Alaptörvény a legmagasabb szintű jogszabály.

A honvédelmi és rendvédelmi szervek tekintetében, az Alaptörvényt, elsősorban formai, alkotmányos alapjogi, valamint kiemelten a különleges jogrend szabályainak vonatkozásában szükséges vizsgálni.

Az Alaptörvény tehát a védelmi igazgatási koncepció jogszabályi keretét biztosítja a különleges jogrend fejezetbe található törvényi cikkelyeknek, amely során a rendeletalkotás a sarkalatos törvényben meghatározottak szerint érvényesül. Az Alaptörvény a sarkalatos törvényekkel együttvéve, egy komplex biztonság- és védelempolitikai stratégiai koncepciót alkot a különleges jogrendre vonatkozóan.

III.1.2. Az Alaptörvény jogértelmezése, kiemelten a minősített időszakok és a védelmi igazgatás tekintetében

Hazánk geopolitikai és geostratégiai helyzetéből, valamint földrajzi elhelyezkedéséből adódóan (az előzőekben tárgyaltak szerint) elsősorban a határokon belüli minősített időszakra vonatkozó rendkívüli esemény bekövetkezésének megelőzésére, továbbá a bekövetkezést követő gyors kárenyhítésre kell megfelelő figyelmet fordítani.

A minősített időszakok együttes jellemzője, hogy az állam életének folytonosságát biztosító rendszer az adott állam állampolgárainak élet- és vagyonbiztonságát, külső, vagy belső társadalmi, illetve természeti veszély fenyegeti és e veszély elhárítására, következményeinek és a már bekövetkezett káresemény veszteségeinek csökkentésére a rendkívüli jogrend eszközei vehetők igénybe.

III.1.3. Az Alaptörvény felépítése

Az Alaptörvény preambulummal kezdődik, majd ezt követően Alapvetésekkel folytatódik, és XV fejezetre tagozódik. Az alapvetésben többek között a demokratikus jogállam a hatalommegosztás a nemzeti összetartozás a szabadság eszméjének kontextusa, a béke és biztonság megteremtésének és biztosításának felelőssége, valamint a jogrendszer alapjai, és jogszabályi rendelkezései találhatóak meg.

Ezt követően római számokkal jelölt, összesen XXXI. cikk rendelkezik a Szabadság és a felelősség értékeiről és jelentőségéről. Ezen cikkelyek megjelenítik és törvényi keretek között kinyilvánítják, és egyben biztosítják az emberi jogokat és azok - bizonyos rendkívüli helyzetek kivételével - sérthetlenségét.

Ezt követően az Alaptörvény az állam működését biztosító és irányító népképviselői szervről, az Országgyűlésről, Magyarország államfőjéről, a Köztársasági Elnökről, valamint a végrehajtó hatalom általános szervéről, a Kormányról tartalmaz szabályozást. További pontok tesznek részletes megfogalmazást a megalkotásra kerülő sarkalatos törvényekben meghatározott önálló szabályozó szervekről (Alkotmány Bíróságról, a Bíróságról, az Ügyészségről).

Az állam függetlenségét a Magyar Honvédség, a közrend a közbiztonság az államhatár védelmét, valamint a bűncselekmények megakadályozásának és felderítésének alapvető feladatát a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok látják el.

Az Alaptörvény utolsó fejezete a különleges jogrendre vonatkozó speciális rendelkezéseket tartalmazza.

A különleges jogrend a rendkívüli állapotra és a szükségállapotra a megelőző védelmi helyzetre a váratlan támadásra, valamint a vészhelyzetre vonatkozó egyéni és közös

szabályokat tartalmazza, melyet az Alaptörvény a különleges jogrend fejezetén belül a 48. cikkben taglalja.

III.1.4. Az alkotmányos jogok felfüggesztésének lehetősége a különleges jogrend tekintetében

Az alapvető jogokat az Alaptörvény Szabadság és Felelősség fejezete tartalmazza. Az alapvető emberi jogokról szóló rendelkezések nem csak az állampolgárok számára biztosítják Magyarország által elfogadott és alkalmazott alapvető egyéni és közösségi jogokat. Az alapvető jogok korlátozására valamely alkotmányos érték védelme érdekében az elérni kívánt céllal arányosan van lehetőség.

Az alapvető emberi jogok korlátozása nem terjed ki az emberi méltóság sérthetlenségének jogára, a kínzás, az embertelen, megalázó bánásmód tilalmára, az ártatlanság vélelmének jogára.

A különleges jogrendre vonatkozó közös szabályok értelmében az alapvető jogok gyakorlása felfüggeszthető, vagy az alkotmányos értékek védelme érdekében az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

III.1.5. A Különleges jogrend

A rendkívüli állapotra és a szükségállapotra vonatkozó közös szabályok¹⁵

48. cikk

(1) Az Országgyűlés

a) hadiállapot kinyilvánítása vagy idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélye (háborús veszély) esetén kihirdeti a rendkívüli állapotot, és Honvédelmi Tanácsot hoz létre;

b) a törvényes rend megdöntésére vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos, erőszakos cselekmények esetén szükségállapotot hirdet ki.

(2) A hadiállapot kinyilvánításához, a békekötéshez, valamint az (1) bekezdés szerinti különleges jogrend kihirdetéséhez az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

¹⁵ Magyarország Alaptörvénye

(3) A köztársasági elnök jogosult a hadiállapot kinyilvánítására, a rendkívüli állapot kihirdetésére és a Honvédelmi Tanács létrehozására, valamint a szükségállapot kihirdetésére, ha az Országgyűlés e döntések meghozatalában akadályoztatva van.

(4) Az Országgyűlés e döntések meghozatalában akkor van akadályoztatva, ha nem ülésezik, és összehívása az idő rövidege, továbbá a hadiállapotot, a rendkívüli állapotot vagy a szükségállapotot kiváltó események miatt elháríthatatlan akadályba ütközik.

(5) Az akadályoztatás tényét, továbbá a hadiállapot kinyilvánításának, a rendkívüli állapot vagy a szükségállapot kihirdetésének indokoltságát az Országgyűlés elnöke, az Alkotmánybíróság elnöke és a miniszterelnök egybehangzóan állapítja meg.

(6) Az Országgyűlés a hadiállapot kinyilvánításának, a rendkívüli állapot vagy a szükségállapot kihirdetésének indokoltságát az akadályoztatásának megszűnése utáni első ülésén felülvizsgálja, és dönt az alkalmazott intézkedések jogszerűségéről. E döntéshez az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(7) Rendkívüli állapot vagy szükségállapot idején az Országgyűlés nem mondhatja ki feloszlását, és nem osztható fel. Az országgyűlési képviselők általános választását rendkívüli állapot és szükségállapot idején nem lehet kitűzni, és nem lehet megtartani, ilyen esetben a rendkívüli állapot vagy a szükségállapot megszűnésétől számított kilencven napon belül új Országgyűlést kell választani. Ha az országgyűlési képviselők általános választását már megtartották, de az új Országgyűlés még nem alakult meg, a köztársasági elnök az alakuló ülést a rendkívüli állapot vagy a szükségállapot megszűnésétől számított harminc napon belüli időpontra hívja össze.

(8) A feloszlott vagy feloszlott Országgyűlést rendkívüli állapot idején a Honvédelmi Tanács, szükségállapot idején a köztársasági elnök is összehívhatja.

A rendkívüli állapot

49. cikk

(1) A Honvédelmi Tanács elnöke a köztársasági elnök, tagjai az Országgyűlés elnöke, az országgyűlési képviselőcsoportok vezetői, a miniszterelnök, a miniszterek és – tanácskozási joggal – a Honvéd Vezérkar főnöke.

(2) A Honvédelmi Tanács gyakorolja

a) az Országgyűlés által rá átruházott jogokat;

b) a köztársasági elnök jogait;

c) a Kormány jogait.

(3) A Honvédelmi Tanács dönt

a) a Magyar Honvédség külföldi vagy magyarországi alkalmazásáról, békefenntartásban való részvételéről, külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenységéről, valamint külföldi állomásozásáról;

b) a külföldi fegyveres erők magyarországi vagy Magyarország területéről kiinduló alkalmazásáról, valamint magyarországi állomásozásáról;

c) sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedések bevezetéséről.

(4) A Honvédelmi Tanács rendeletet alkothat, amellyel – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.

(5) A Honvédelmi Tanács rendelete a rendkívüli állapot megszűnésével hatályát veszti, kivéve, ha az Országgyűlés a rendelet hatályát meghosszabbítja.

A szükségállapot

50. cikk

(1) A Magyar Honvédséget szükségállapot idején akkor lehet felhasználni, ha a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok alkalmazása nem elegendő.

(2) A szükségállapot idején az Országgyűlés akadályoztatása esetén a köztársasági elnök dönt a Magyar Honvédség (1) bekezdés szerinti felhasználásáról.

(3) Szükségállapot idején a sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket rendeleti úton a köztársasági elnök vezeti be. A köztársasági elnök rendeletével – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.

(4) A köztársasági elnök a bevezetett rendkívüli intézkedésekről haladéktalanul tájékoztatja az Országgyűlés elnökét. A szükségállapot idején az Országgyűlés – akadályoztatása esetén az Országgyűlés honvédelmi ügyekkel foglalkozó bizottsága – folyamatosan ülésezik. Az Országgyűlés – akadályoztatása esetén az Országgyűlés honvédelmi ügyekkel foglalkozó bizottsága – a köztársasági elnök által bevezetett rendkívüli intézkedések alkalmazását felfüggesztheti.

(5) A rendeleti úton bevezetett rendkívüli intézkedések harminc napig maradnak hatályban, kivéve, ha hatályukat az Országgyűlés – akadályoztatása esetén az Országgyűlés honvédelmi ügyekkel foglalkozó bizottsága – meghosszabbítja.

(6) A köztársasági elnök rendelete a szükségállapot megszűnésével hatályát veszti.

A megelőző védelmi helyzet

51. cikk

(1) Az Országgyűlés külső fegyveres támadás veszélye esetén vagy szövetségi kötelezettség teljesítése érdekében meghatározott időre kihirdeti a megelőző védelmi helyzetet, ezzel egyidejűleg felhatalmazza a Kormányt sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedések bevezetésére. A megelőző védelmi helyzet időtartama meghosszabbítható.

(2) Az (1) bekezdés szerinti különleges jogrend kihirdetéséhez, meghosszabbításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(3) A Kormány rendeletben a megelőző védelmi helyzet kihirdetésének kezdeményezését követően a közigazgatás, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek működését érintő törvényektől eltérő intézkedéseket vezethet be, amelyekről a köztársasági elnököt és az Országgyűlés tárgykör szerint feladat- és hatáskörrel rendelkező állandó bizottságait folyamatosan tájékoztatja. Az így bevezetett intézkedések hatálya az Országgyűlés megelőző védelmi helyzet kihirdetésére vonatkozó döntéséig, de legfeljebb hatvan napig tart.

(4) A Kormány a megelőző védelmi helyzet idején rendeletet alkothat, amellyel – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.

(5) A Kormány rendelete a megelőző védelmi helyzet megszűnésével hatályát veszti.

A váratlan támadás

52. cikk

(1) A Kormány külső fegyveres csoportoknak Magyarország területére történő váratlan betörése esetén a támadás elhárítására, Magyarország területének a honi és szövetséges légvédelmi és repülő készülségi erőkkel való oltalmazására, a törvényes rend, az élet- és vagyonbiztonság, a közrend és a közbiztonság védelme érdekében – szükség esetén a köztársasági elnök által jóváhagyott fegyveres védelmi terv szerint – a szükségállapot vagy a rendkívüli állapot kihirdetésére vonatkozó döntésig a támadással arányos és arra felkészített erőkkel azonnal intézkedni köteles.

(2) A Kormány az (1) bekezdés alapján megtett intézkedéséről haladéktalanul tájékoztatja az Országgyűlést és a köztársasági elnököt.

(3) A Kormány váratlan támadás esetén sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket vezethet be, valamint rendeletet alkothat, amellyel – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.

(4) A Kormány rendelete a váratlan támadás megszűnésével hatályát veszti.

A veszélyhelyzet

53. cikk

(1) A Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdet ki, és sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket vezethet be.

(2) A Kormány a veszélyhelyzetben rendeletet alkothat, amellyel – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.

(3) A Kormány (2) bekezdés szerinti rendelete tizenöt napig marad hatályban, kivéve, ha a Kormány – az Országgyűlés felhatalmazása alapján – a rendelet hatályát meghosszabbítja.

(4) A Kormány rendelete a veszélyhelyzet megszűnésével hatályát veszti.

A különleges jogrendre vonatkozó közös szabályok

54. cikk

(1) Különleges jogrendben az alapvető jogok gyakorlása – a II. és a III. cikkben, valamint a XXVIII. cikk (2)–(6) bekezdésében megállapított alapvető jogok kivételével – felfüggeszthető vagy az I. cikk (3) bekezdése szerinti mértéken túl korlátozható.

(2) Különleges jogrendben az Alaptörvény alkalmazása nem függeszthető fel, az Alkotmánybíróság működése nem korlátozható.

(3) A különleges jogrendet a különleges jogrend bevezetésére jogosult szerv megszünteti, ha kihirdetésének feltételei már nem állnak fenn.

(4) A különleges jogrendben alkalmazandó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.

III.1.6. A 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

.A 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló törvény (továbbiakban: Kat.) meghatározza a katasztrófa fogalomkörét, amelynek értelmében a katasztrófa veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket [...] veszélyezteti. Figyelembe kell venni a veszélyhelyzet bekövetkezése esetén és azt ezt követő kármentés során, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a

következmények felszámolása meghaladja-e, az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit.

A katasztrófavédelem a különböző, így a természeti és a civilizációs eredetű katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa kialakulásának megelőzését, közvetlen veszélyek elhárítását, az élet- és vagyonbiztonságát, a mentés végrehajtását és a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják.

A katasztrófavédelmi törvény az ország és a polgárok biztonsága érdekében végrehajtott feladatok tapasztalatai alapján működőképes rendszert hozott létre. Ezen rendszer meghatározó elemévé vált a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet.

A társadalom jogos elvárása, hogy a bekövetkezett kisebb-nagyobb eseményeket szakszerűen, emberségesen és az adott szituációban szakszerűen, összehangolt tevékenységgel végezzék az erre hivatott szervek és szervezetek.

A katasztrófavédelem nemzeti ügy és a társadalom által elvárt szerepének betöltése megköveteli a különböző természeti-, és egyéb változásokhoz igazodó korrekciók elvégzését, az állami szerepvállalás növelését és az igényelt fejlesztések megvalósítását, mely az állam szerepvállalásának növelésével fokozható a Magyarország területén élő lakosság életének, vagyonának biztonsága, valamint biztosítható az ország működőképességének folyamatos fenntartása.

A Törvény az Alaptörvény alapján, arra épülve, annak terminológiáját alkalmazva, struktúráját, eljárási szabályait követve (rendkívüli intézkedések) és az abból következő feladatok végrehajtását szabályozza.

A törvény az alaptörvénnyel összhangban a minősített időszakok rendszerének megújításával, illetve bekövetkezett katasztrófa esetén irányadó rendkívüli intézkedések megteremtésével garantálja a Magyarország területén élő lakosság életének, vagyonának biztonságát, valamint biztosítja az ország működőképességének folyamatos fenntartását.

A szükségállapot és a veszélyhelyzet fogalmának az Alaptörvényben történő megjelenítésével párhuzamosan a katasztrófavédelmi törvény biztosítja a bekövetkezett katasztrófa, vagy az azt közvetlenül megelőző katasztrófaveszély esetén a katasztrófavédelmi rendszer megfelelő aktivizálása, illetve a szükséges intézkedések bevezetése.

Az Alaptörvény a honvédelmi kötelezettség mellett nevesített polgári védelmi kötelezettség tartalmát is mely – kiegészült a „katasztrófavédelmi feladatok” ellátásával, ily módon

mindezzel párhuzamosan a katasztrófavédelmi törvényben lefektetésre kerültek a kötelezettség részletszabályai, a személyesen teljesítendő és a vagyoni szolgáltatás.

Tartalmazza továbbá a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védelem erősítését.

A polgári védelmi feladatok, tekintetében meghatározza a lakosságtájékoztatás, riasztás rendjének a civil lakosság, a tanulók, a pedagógusok, a közigazgatási vezetők felkészülésének folyamatossága, továbbá az ismeretek elsajátításának, átadásának kötelezőségét.

Elősegíti a tanulók felkészítésének hatékonyabb, végzését az által, hogy a közoktatási intézmények pedagógiai programjában kötelező a katasztrófavédelmi ismeretek, elsősegélynyújtás oktatása tanórai és/vagy tanórán kívüli foglalkozásokba építve.

A szabályozás a közigazgatási vezetők ismeretanyagának fejlesztése céljából a polgármesterek feladataivá teszi a katasztrófavédelem által szervezett továbbképzéseken való részvételt.

A törvény szabályozza a veszélyeztetett terület elhagyásának, valamint az oda történő belépés korlátozásának lehetőségét.

A törvény értelmében veszélyhelyzetben lehetőség van a lakosság lakóhelyének elhagyására való kötelezésére, a területet megközelíthetők személyéről szóló döntésre (így pl. a közüzemek, közszolgáltatók kárelhárításban érintett szakembereinek a katasztrófa által érintett területre történő biztonságos bejutásáról és munkavégzéséről).

A polgármester kötelezettsége a lakosság kitelepítésére és befogadására vonatkozó tervek elkészítésében való közreműködés, illetve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv számára a szükséges adatok szolgáltatása.

A törvény bevezette a helyi önkormányzatok védelmi igazgatási feladatainak támogatása érdekében a képzett közbiztonsági referens intézményét.

A polgári védelem szabályainak a katasztrófavédelmi törvényben való megjelenésével párhuzamosan az új honvédelmi törvény teszi egyértelművé, hogy a polgári védelmi kötelezettség a honvédelmi kötelezettség részeként fog megvalósulni fegyveres összeütközések idején. Ennek megfelelően a fegyveres összeütközések esetén ellátandó polgári védelmi feladatok meghatározása a honvédelmi törvény szabályozási körébe tartozik.

A polgári védelmi szervezetek továbbra is ellátják a Genfi Egyezmény I. és II. Kiegészítő Jegyzőkönyveiben meghatározott humanitárius feladataikat a lakosság védelme érdekében. A polgári védelmi kötelezettség személyes közreműködési és vagyoni szolgáltatási kötelezettséget jelent. A polgári védelmi kötelezettség 18 éves korától a mindenkori öregségi

nyugdíjkorhatár eléréséig terjed ki azon magyar állampolgárokra, akik belföldön lakóhellyel rendelkeznek.

A törvény felsorolja a kötelezettség alóli mentesség eseteit, amelyek elsősorban a gyermekneveléshez és a kötelezettség alatt álló személy egészségi állapotához igazodnak és csak ezen állapot fennállásáig érvényesek. A törvény felsorolja azokat is akik polgári védelmi kötelezettségüket munkakörükre ellátásával, közmegebízatusuk gyakorlásával teljesítik.

A vagyoni szolgáltatás mint kötelezettség alanyait érintő igénybevétel osztársadalmi szinten is előnyös, mert a helyben rendelkezésre álló nemzetgazdasági erőforrások kerülnek felhasználásra a polgári védelmi feladatok teljesítése érdekében.

A vagyoni szolgáltatási kötelezettség a jogállamiság követelményeinek megfelelő lehetőséget biztosít a polgármester számára, hogy a természeti és civilizációs katasztrófák bekövetkezése esetén technikai eszközöket, ingatlanokat és egyéb szolgáltatásokat használjon fel a lakosság védelme érdekében.

A törvény meghatározza a települések polgári védelmi besorolásának és védelmi követelményeit.

Az elmúlt években egyre gyakoribbá váló rendkívüli események (pl. árvizek, felhőszakadások, jégesők) ráirányították a figyelmet arra, hogy szükség van nemcsak a katasztrófavédelemben résztvevő szervekre, szervezetekre, hanem az állampolgárokra is egyaránt kiterjedő, eddig jogszabályokban nem szereplő szabályok megalkotására.

A kritikus infrastruktúrával kapcsolatos területeken, a lakosságot veszélyeztető üzletekkel, létesítményekkel, a lakosság kimenekítésével, a katasztrófák miatt bekövetkezett kárfelméréssel kapcsolatos területeken szükséges a szakhatósági jogkörök érvényesítése.

Az önkéntes mentőszervezetek védekezésbe történő bevonásának, illetve támogatásának szabályozása abból a felismerésből fakad, hogy a katasztrófavédelem „nemzeti ügy”, amelyben a társadalom legszélesebb köre vesz részt. A katasztrófavédelemben jelentős szerep hárul az önkéntes és civil szervezetekre is. Az önkéntes mentőszervezetek tevékenységére a katasztrófák elleni védekezésben – speciális szakismeretük, felkészültségük alapján – rendkívül nagy szükség van. E speciális felkészültségű „készenléti egységek” különböző szervezeti formában – többségük karitatív, társadalmi szervezetként – működnek.

A veszélyhelyzetek szabályozása

A veszélyhelyzet elrendelését igénylő eseményt megelőzően rendszerint már szükség van a katasztrófavédelem rendszerének meghatározott mértékű aktivizálására és a szükséges intézkedések meghozatalára. A veszélyhelyzetet megelőző időszak jogintézménye a

katasztrófaveszély, mely esetén intézkedésre van szükség a lakosság védelme, alapvető ellátásának biztosítása, valamint a katasztrófa következményeinek csökkentése érdekében. Ennek eredményeként javul a védekezés, a kárelhárítás hatékonysága és a veszélyhelyzet kihirdetése elkerülhetővé válhat. Ezért nagyon fontos, hogy közvetlenül az adott eseményt megelőzően sor kerüljön olyan intézkedésekre és döntésekre, amelyek segítségével könnyebben és gyorsabban kezelhetők a kialakuló veszélyhelyzetek.

A katasztrófaveszély időszaka lehetőséget biztosít arra, hogy – amennyiben a kialakult helyzet a védelmi igazgatás helyi és területi szintjén előreláthatólag nem kezelhető – a katasztrófavédelem, feladatellátása keretében, előre kidogozott terv alapján azonnal intézkedés szülessen az emberi élet, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, a kritikus infrastruktúrák védelme, a lakosság alapvető ellátásának biztosítása, valamint a katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentése érdekében.

A szabályozás világosan meghatározza, hogy veszélyhelyzet esetén mely szervezeteknek milyen kötelezettségeik vannak.

A katasztrófa által érintett területen indokoltá válhat bizonyos rendkívüli intézkedések megtétele, elsősorban a helyreállítás és újjáépítés zavartalan lebonyolítása érdekében.

A törvényben a rendkívüli intézkedések köre ily módon kerek egész folyamatot alkot a katasztrófavédelmi feladatok fázisaival összhangban:

- megelőzési feladatok - katasztrófaveszély
- beavatkozások - veszélyhelyzet
- helyreállítás, újjáépítés – bizonyos, csökkentett terjedelmű veszélyhelyzeti szabályok bevezetése.

Ily módon az átlátható, következetes szabályozás egyértelműen elhatárolja a normál időszaki működés és a rendkívüli időszaki működés kereteit, az alkalmazott jogi eszközöket, valamint a csak ezen időszakokban felhasználható pénzeszközök alkalmazását.

A törvény egyben módosította a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló törvényt is.

III.1.7. A 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről

A 2011. évi CXIII. Törvényt (továbbiakban: Hvt) az Országgyűlés Magyarország függetlenségének, területi épségének, nemzetközi szerződésekben rögzített határainak, lakosságának és anyagi javainak védelme érdekében, az állampolgárok honvédelmi tudatának

erősítése céljából, a szomszédos és más országokkal való jogegyenlőség és egymás érdekeinek kölcsönös tiszteletben tartása alapján, más államok ellen irányuló erőszak alkalmazásától vagy az ezzel való fenyegetéstől tartózkodva, az államok közötti viták békés megoldására törekedve, a háborút, mint a viták megoldásának eszközét elutasítva, a független demokratikus jogállam működése követelményeinek, továbbá az Egyesült Nemzetek Szervezetének (továbbiakban: ENSZ) Alapokmányában, a szövetségi és más nemzetközi szerződésekben foglaltaknak megfelelően, az Alaptörvény végrehajtására alkotja

A törvény felépítése és fejezetei:

I. Fejezet: A honvédelem alapjai. A honvédelmi képesség biztosítékai, a honvédelmi kötelezettségek és a honvédelemben közreműködő szervek jogai, kötelezettségei.

A 8. pont A polgári védelmi kötelezettséget, míg a 10. A gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettséget szabályozza. Ezen belül:

A gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség kiterjed a gazdaság működőképességének fenntartásához, a lakosság alapellátásához szükséges tartalékok és készletek képzése és a Honvédség, a rendvédelmi szervek és a védelmi igazgatás működéséhez, gyakorlataihoz, kiegészítéséhez szükséges ingatlanok és ingó dolgok ideiglenes igénybevételére (13.§).

II. Fejezet : A honvédelem irányítása. Ezen belül a Kormány meghatározza a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó **polgári védelmi felkészítés feladatait**, tervezi a honvédelmi felkészítéssel - ezen belül a nemzetgazdaság felkészítésével, a Honvédelmi Tanács és a Kormány speciális működési feltételeinek, az infó-kommunikációs rendszer fenntartásával és fejlesztésével, továbbá a lakosság légi riasztásának biztosításával - kapcsolatos költségeket, valamint gondoskodik a jóváhagyott költségvetési átcsoportosítások végrehajtásáról (14.§.).

IX. Fejezet: A megelőző védelmi helyzet, rendkívüli állapot, szükség állapot és váratlan támadás idején alkalmazható szabályok.

III.2. A katasztrófavédelem polgári védelmi tevékenységét szabályozó nem törvényi jogszabályai

III.2.1. A 234/2011 (XI. 10.) kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról,

A katasztrófavédelmi törvény meghatározza, hogy a katasztrófavédelem irányítása a szakirányítást végző kormányzati szerveken keresztül valósul meg. Ezzel egyértelművé válik, hogy a kormány közvetlenül végzi irányítási feladatait. A kormány feladatai közé tartozik a katasztrófavédelmi rendszer működtetése és az ahhoz szükséges gazdasági feltételek megteremtése, mint ahogy a polgári védelmi szervezetek működéséhez szükséges pénzügyi feltételek biztosítása is. A nemzetközi segítségnyújtás igénybe vétele, valamint az abban való részvétel a kormány kompetenciájába tartozik.

A Kormány szervezi a katasztrófák elleni védekezés irányítását és a végrehajtás összehangolását, a tervezés kormány szintű feladatainak végrehajtását, a katasztrófák következményeinek felszámolására való felkészülést, a megelőzést és a végrehajtást, valamint a helyreállítás feladatainak tárcák közötti koordinációját. E koordináció érdekében létrehozták a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot (továbbiakban: KKB).

A kormány feladata továbbá, hogy összehangolja a katasztrófavédelemmel összefüggő oktatási, képzési, tudományos kutatási és műszaki fejlesztési tevékenységet, meghatározza a Kormány tagjainak és a védekezésben érintett állami szerveknek a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatait, létrehozza az országos katasztrófavédelmi információs rendszert. Megköti a katasztrófákkal kapcsolatos kölcsönös tájékoztatásra és segítségnyújtásra, valamint a megelőzés területén történő együttműködésre irányuló nemzetközi egyezményeket.

A kormány készíti elő kihirdetésre a katasztrófavédelmi törvényben meghatározott okok kapcsán kialakult veszélyhelyzet esetén bevezetésre kerülő rendeletek tervezeteit.

A veszélyhelyzet kihirdetését igénylő méretű katasztrófa-helyzetben rendeletben kihirdeti a veszélyhelyzetet, és dönt az ország egész területének vagy meghatározott részének katasztrófa sújtotta területté nyilvánításáról. Rendeleti úton bevezeti a veszélyhelyzetben alkalmazandó szabályokat, ennek keretében gondoskodik az államháztartás körében szükséges átmeneti intézkedések megtételéről, és az Országgyűlés ezzel kapcsolatos tájékoztatásáról. Közvetlen katasztrófaveszély vagy katasztrófa esetén a Kormány elrendelheti a polgári védelmi szervezetek egyidejű alkalmazását. Intézkedik a Magyar Honvédség, illetve a rendvédelmi szervek bevonásáról, és ha a védekezéshez vagy a következmények felszámolásához a

Magyar Honvédség béke időszaki állományának erői, eszközei nem elegendőek, dönthet a tartalékos hadkötelesek igénybevételéről.¹⁶

A kormány javasolja az éves költségvetésben a hazai és a nemzetközi segítségnyújtásra fordítható előirányzat mértékét, és kialakítja a nemzetközi segítségnyújtásban történő magyar részvétel rendszerét. A veszélyhelyzetet meghaladó méretű katasztrófa esetén kezdeményezi a szükségállapot kihirdetését.

III.2.2. A 290/2011. (XII. 22.) kormányrendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény végrehajtásáról

A Kormányrendelet meghatároz néhány lényeges definíciót. Így:

Védelmi igazgatás: a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer, amely az állam védelmi feladatainak megvalósítására létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek által végzett végrehajtó, rendelkező tevékenység; magában foglalja a különleges jogrendre történő felkészülést, továbbá az említett időszakok és helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófavédelmi, védelemgazdasági, lakosság-ellátási feladatainak tervezésére, szervezésére, a feladatok végrehajtására irányuló állami tevékenységek összességét.

Polgári veszélyhelyzeti tervezés: a védelmi igazgatás rendszerében megvalósuló közös civil-katonai tervezési rendszer a kormányzás folyamatos biztosítása, a lakosság és az anyagi javak védelme, a nemzetgazdaság működőképességének fenntartása, a Honvédség és a rendvédelmi szervek, valamint a szövetségi műveletek polgári támogatása, továbbá a hatóságok katonai erőkkel és eszközökkel történő segítése érdekében.

A kormányrendelet IV. Fejezet meghatározza a fegyveres összeütközés időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok követelményeit.

A fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokra történő felkészítést a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter irányítása alatt működő polgári védelmi felkészítés keretében kell végrehajtani. Az általános polgári védelmi felkészítés kiterjed a fegyveres összeütközésekkel kapcsolatos speciális polgári védelmi felkészítésre is.

¹⁶ 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről

A kormányrendelet IX. Fejezete a Honvédelmi Tanács és a polgári veszélyhelyzeti tervezésről rendelkezik.

A Honvédelmi Tanács és a Kormány speciális működési feltételeit akkor kell biztosítani, ha a döntéshozatal feltételei, az irányítási és vezetési rendszer működése, a Honvédelmi Tanács vagy a Kormány tagjainak biztonsága a normális működés rendjében nem teremthető meg. Ilyen esetben a Honvédelmi Tanács vagy a Kormány a békeidőszaktól eltérő helyen működik, ahol biztosítani kell a kormányzati döntéshozatal, az irányítás és a vezetés, valamint az infokommunikációs támogatás speciális feltételeit.

A polgári veszélyhelyzeti tervezésre vonatkozó, a nemzetközi szervezetekben képviselendő nemzeti álláspontot a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, a honvédelemért felelős miniszter, és a külügyekért felelős miniszter közösen terjeszti a Kormány elé.

A légi riasztás rendszerét a XIII. FEJEZET tartalmazza.

Légitámadás esetére az államnak a személyi veszteségek, és az anyagi károk csökkentése, megelőzése, az élet- és vagyonmentés céljából riasztási és tájékoztatási rendszert kell fenntartania.

A légiriasztási rendszert úgy kell kialakítani, és készenlétkben tartani, hogy az az ország egész területén vagy meghatározott részén képes legyen az állami szervek, a helyi önkormányzatok, a jogi személyek, a jogi személyiség nélküli szervezetek és az emberek riasztására, továbbá a NATO integrált légvédelmi rendszerével és más államok légi riasztási rendszerével történő együttműködésre.

A légiriasztás végrehajtásában érintett szervek és személyek feladatai

A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter

- irányítja a légiriasztással kapcsolatos polgári védelmi feladatok végrehajtását,
- a BM OKF útján biztosítja a légierő ügyeletes parancsnokától érkező, vagy a műsorszolgáltatók által sugárzott légiriasztási jelzés továbbítását a hivatásos katasztrófavédelmi szervek részére,
- *kidolgozza* a honvédelmi felkészítés éves feladattervében szereplő, a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokat,
- *gondoskodik* a települések riasztását szolgáló berendezések telepítésével, működtetésével, karbantartásával, időszakos hangos próbájával kapcsolatos feladatok végrehajtásáról,
- *megelőző* védelmi helyzetben, rendkívüli állapotban a katasztrófavédelem riasztási rendszerében gondoskodik a lakosság légiriasztásáról,

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

- közreműködik a légiriasztási rendszer működtetésével, fenntartásával, korszerűsítésével kapcsolatos tervezési és szervezési feladatokban,
- együttműködik a honvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztériummal, a BM OKF-al, és az MTVA-val,

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

- előkészíti a lakosság riasztásához szükséges okmányokat, a veszély jellegére utaló tájékoztatót és a követendő magatartási szabályokat tartalmazó közleményt,
- a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok útján szervezi a lakosság riasztásának, tájékoztatásának területi, helyi feladatait,
- végrehajtja a kijelölt katonai szervezettel kötött együttműködési megállapodásban foglaltakat,
- folyamatos készenléti szolgálatot működtet a légiriasztás elrendelésének, feloldásának vételére,
- a légi erő ügyeletes parancsnokával folytatott egyeztetés után - a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok útján - tájékoztatja a lakosságot a légitámadás következményeinek károsító hatásairól, az ellenük való védekezésről és a légiriadó feloldását követően tanúsítandó magatartási szabályokról.

A kijelölt katonai szervezet vezetője a BM OKF-al, továbbá az MTVA-val kötött együttműködési megállapodásban meghatározza az együttműködés rendjét,

- a légiriasztás elemeit,
- a légiriasztás elrendelésére és feloldására jogosult személyeket,
- az összeköttetés rendjét,
- a légiriasztásban érintett szervezetek feladatait,
- a légiriasztással kapcsolatos okmányok tárolására és kezelésére vonatkozó szabályokat,
- a légiriasztás feltételrendszerére és fejlesztésére vonatkozó szabályokat,
- kidolgozza és a meghatározott szervek rendelkezésre bocsátja a légiriasztás elrendelésére, feloldására vonatkozó értesítés okmányait,
- ügyeleti szolgálat útján biztosítja a légiriasztás elrendelését, feloldását,
- nemzetközi megállapodás alapján együttműködik más államok légvédelmi oltalmazásért felelős katonai vezetőivel.

Légítámadás vagy annak közvetlen veszélye esetén a légierő ügyeletes parancsnoka elrendeli a légiriasztást, **a BM OKF-al történt egyeztetést követően pedig feloldja azt.**

A külön jogszabályban kijelölt országos vagy helyi műsorszolgáltató műsorcsatornáinak légiriasztási közlemény adására történő központi átkapcsolását, visszakapcsolását a kiépített műszaki rendszerben az Magyar Rádió végzi. Az átkapcsolási rendszer a katasztrófák elleni védekezés során is felhasználható a lakosság riasztására.

A légiriasztás elrendelése és feloldása

A légiriasztásra vonatkozó, a légierő ügyeletes parancsnokától érkező jelzés vételét követően

- az MTVA közszolgálati műsorszolgáltatásában és a külön jogszabályban kijelölt országos, vagy helyi műsorszolgáltatók műsorában a közlemények átvételével,
- a polgári védelem riasztási rendszere helyi riasztási eszközein a légiriasztást azonnal végre kell hajtani.

A légiriasztásra vonatkozó, a légierő ügyeletes parancsnokától érkező jelzés vételét követően az MTVA stúdióiból a légiriadó elrendelése, vagy feloldása - öt másodperces megszakításokkal, háromszor megismételve.

A légiriasztás jele a katasztrófavédelem rendszerében: háromszor egymás után megismételt, harminc másodpercig tartó, 280 Hz és 400 Hz közötti hangmagasságú szirénahang, a jelzések között harminc másodperc szünetekkel.

A légiriasztás feloldásának jele a katasztrófavédelem rendszerében: kétszer egymás után megismételt harminc másodpercig tartó 400 Hz hangmagasságú szirénahang, a jelzések közötti harminc másodperces szünettel.

III.2.3. A 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól

A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter: Magyarország Belügyminisztere.

A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter feladatai:

- A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter felelős az irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv működtetéséért.
- A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter kinevezi, illetve felmenti a közvetlen irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjét, gyakorolja felette a munkáltatói jogokat,

- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének javaslatára kinevezi, illetve felmenti a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének helyettesét, vagy helyetteseit,
- elrendeli a Kormány egyidejű tájékoztatása mellett a PV szervezetek részleges alkalmazását,
- dönt az Országgyűlés által az éves költségvetésben a nemzetközi segítségnyújtásra hatáskörébe utalt előirányzat felhasználásáról,
- háromévente jelentést készít az Országgyűlésnek és a Kormánynak a főbb természeti csapásokra, és az ember okozta katasztrófákra kiterjedő kockázatelemzésekről, a katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés helyzetéről, illetve a védekezésről,
- gondoskodik a polgári veszélyhelyzeti tervezés (NATO CEP) katasztrófavédelmi feladatainak hazai koordinálásáról és végrehajtásáról, az EU polgári védelmi tevékenységének hazai koordinálásáról és végrehajtásáról,
- biztosítja a kapcsolattartást és a képviseletet az EU intézményeiben,
- a külpolitikáért felelős miniszterrel együttműködve részt vesz a nemzetközi segítségnyújtásban,
- felelős a kritikus infrastruktúrák védelméért a katasztrófák elleni védekezés területén,
- jóváhagyja a központi veszély elhárítási tervet.

A rendelet felépítése:

I. Fejezet: A Belügyminiszter irányítása alatt álló szervek katasztrófavédelmi feladatai és a védekezés végrehajtásának egységes rendje.

- Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv katasztrófavédelmi feladatai
- A büntetés-végrehajtási szervezet katasztrófavédelmi feladatai
- Az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat katasztrófavédelmi feladatai

A Terrorelhárítási Központ katasztrófavédelmi feladatai

II. Fejezet: A hivatásos katasztrófavédelmi szervek irányítási és működési rendje

- A főigazgató feladat- és hatásköre
- Az igazgató feladat- és hatásköre

III. Fejezet: A polgári védelmi kötelezettségen alapuló polgári védelmi szervezetek létrehozásának, irányításának, anyagi-technikai ellátásának és alkalmazásának szabályai.

- A polgári védelmi szervezetek létrehozásának alapelve
- A központi polgári védelmi szervezetek megalakítási terve
- A területi polgári védelmi szervezetek megalakítási terve
- A települési polgári védelmi szervezetek megalakítási terve
- A munkahelyi polgári védelmi szervezetek megalakítási terve
- A polgári védelmi szervezetek egységeinek megalakítása
- A polgári védelmi kötelezettség teljesítése alóli mentesség igazolása

IV. Fejezet: A polgári védelmi szervezetek anyagi-technikai ellátásának szabályai.

- Egyéni védőeszközökkel való ellátás
- Technikai eszközökkel való ellátás

V. Fejezet: A polgári védelmi szervezetek alkalmazásának szabályai.

- A polgári védelmi szervezetek alkalmazása
- Az ideiglenes polgári védelmi szolgálat
- A polgári védelmi szervezetbe beosztottak költségtérítése

VI. Fejezet: A katasztrófavédelmi felkészítés követelményei.

- A katasztrófavédelmi felkészítés célja
- A polgári védelmi szervezetek felkészítése
- A polgári védelmi szervezetek elméleti felkészítése
- A polgári védelmi szervezetek gyakorlati felkészítése
- A munkahelyi polgári védelmi szervezet gyakorlataira vonatkozó eltérő szabályok

VII. Fejezet: A közigazgatási vezetők katasztrófavédelmi felkészítése.

- A központi államigazgatási szerv vezetője által kijelölt személy katasztrófavédelmi felkészítése
- A megyei védelmi bizottság elnökének és tagjainak katasztrófavédelmi felkészítése
- A helyi védelmi bizottság elnökének katasztrófavédelmi felkészítése
- A főpolgármester, a polgármester és a jegyző katasztrófavédelmi felkészítése
- A katasztrófavédelmi feladatok ellátásában és a védelmi igazgatásban közreműködők katasztrófavédelmi felkészítése

VIII. Fejezet: A köznevelésben résztvevők katasztrófavédelmi felkészítése.

- Pedagógusok katasztrófavédelmi felkészítése
- Az óvodai nevelés, az alapfokú nevelés-oktatás és a középfokú nevelés-oktatás szakaszában tanulók katasztrófavédelmi felkészítése
- Felsőoktatásban részt vevő hallgatók katasztrófavédelmi felkészítése

IX. Fejezet: A lakosság katasztrófavédelmi felkészítése.

- Az aktív lakosságtájékoztatás
- A passzív lakosságtájékoztatás

III.2.4. A 1150/2012. (V.12.) kormányhatározat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról

A kormányhatározat meghatározza a tárcaközi bizottság működési rendjét, feladatait, összetételét, munkaszerveit és összehívásának rendjét. Felépítése:

- A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság szervezeti és működési rendje
- A katasztrófavédelmi koordinációs tárcaközi bizottság feladatai
- A KKB összetétele
- A KKB munkaszervei
- Tudományos munkaszerv
- Operatív munkaszerv
- A KKB összehívásának és működésének rendje.

A Kormány a katasztrófavédelemmel összefüggő döntéseinek előkészítése és a védekezéssel kapcsolatos feladatok ágazati összehangolása és irányítása érdekében kormányzati koordinációs szervet (a továbbiakban: kormányzati koordinációs szerv) működtet.

A 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról¹⁷.

A katasztrófavédelmi koordinációs tárcaközi bizottság feladatai:

¹⁷ 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról

- A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság a katasztrófák elleni felkészüléssel, védekezéssel és helyreállítással kapcsolatos feladatait a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 8. §-ában meghatározottak szerint látja el.
- A KKB elnöke a belügyminiszter.
- A KKB elnök-helyettese az elnök által kijelölt tag.
- A KKB tagjai a honvédelmi miniszter, a közigazgatási és igazságügyi miniszter, a külügyminiszter, a nemzetgazdasági miniszter, az emberi erőforrások miniszter, a nemzeti fejlesztési miniszter és a vidékfejlesztési miniszter által kijelölt állami vezető. A KKB tagjai díjazásban nem részesülnek.

A KKB ülésén állandó jelleggel tanácskozási joggal részt vesz:

- a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BMOKF) főigazgatója,
 - az országos rendőrfőkapitány,
 - a Honvéd Vezérkar főnöke,
 - a KKB Tudományos Tanácsának elnöke,
 - a KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központjának (KKB NVK) vezetője, valamint
 - a KKB adminisztratív feladatait ellátó szervezeti egység vezetője.

A KKB ülésén a KKB elnökének döntése és meghívása alapján tanácskozási joggal vesz részt:

- a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal főigazgatója,
- a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka,
- a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok főigazgatói,
- a KKB NVK- vezető szakmai helyettese,
- a Nemzeti Közlekedési Hatóság elnöke,
- az Országos Atomenergia Hivatal (a továbbiakban: OAH) főigazgatója,
- az országos főállatorvos,
- az Országos Meteorológiai Szolgálat elnöke,
- az Országos Mentőszolgálat főigazgatója,
- az országos tisztifőorvos,
- a Nemzeti Adó- és Vámhivatal elnöke,

- a Nemzeti Környezetügyi Intézet főigazgatója,
- az Országos Vízügyi Főigazgatóság főigazgatója,
- az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség főigazgatója, valamint
- azon megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke, akit a KKB napirendjén szereplő kérdés érint.

III.2.5. Az BM. OKF által a polgári védelmi feladatok ellátására kiadott intézkedések, szakutasítások rendszere, összefüggései

A katasztrófa és polgári védelmi tevékenységet szabályzó joganyagra, az egymásra épültség, jellemző.

A polgári védelmi tevékenységre a kettős rendeltetés a jellemző. Ez alatt azt értjük, hogy úgy normál időszakban, vagy katasztrófák bekövetkezése, mint egy fegyveres összeütközés esetén ugyan olyan színvonalon kell ellátnia a lakosság és anyagi javak védelmét, biztosítani a lakosság életben maradásának feltételeit.

Mint azt az előző fejezetekben részletesen kifejtettük az Alaptörvény, megfogalmazza a kötelezettségeket (honvédelmi, polgári védelmi,) felsorolja a különleges jogrendi elemeket (a rendkívüli állapot- a katonai fenyegetettség, a szükség állapot a- a belső rendzavarás, a veszélyhelyzet a katasztrófák kezelése) és az Országgyűlés feladatait. A sarkalatos törvények konkretizálják az Alaptörvényben nevesített feladatokat.

Így a Honvédelmi törvényben kerültek meg határozásra többek között a védelmi igazgatási rendszer egymásra épültsége, a polgári védelmi és anyagi szolgáltatási kötelezettsége és a honvédelmi feladatok.

A 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról, pedig a katasztrófavédelem feladatait, fogalomkörét, szervezetét, a katasztrófák kezelésének, az állampolgárok és gazdálkodó szervek, önkormányzatok kötelezésének az ez alapján létrehozott szervezetek létrehozásának szabályait, továbbá a Veszélyhelyzet, részletes szabályait, illetve a katasztrófaveszély esetén bevezetendő megelőző katasztrófavédelmi intézkedéseket, feladatokat határozza meg.

A kormányrendeletek és határozatok lebontják „aprópénzre váltják” az Alaptörvényből és a sarkalatos törvényekből a Kormányra -mint végrehajtó hatalom - háruló feladatokat. Nevesítik az ágazatokra, kormányzati szervek feladat, felelőségi területeit.

A Honvédelmi törvény végrehajtási rendelete a **290./2011. Kormányrendelet** mely a katasztrófavédelem honvédelmi feladatait is tartalmazza. Ez azért lényeges, **mert itt válik külön a katasztrófavédelem normál és háborús feladatrendszerre.**

A katasztrófavédelmi törvény végrehajtási rendelete a **234/2011 (XI. 10.) kormányrendeletben** került meghatározásra a miniszterek, a védelmi bizottságok és azok elnökei, a polgármesterek és gazdálkodó szervek feladatai, valamint a Katasztrófavédelmi szabályzat.

Míg a 1150/2012. (V.12.) kormányhatározat a katasztrófák elleni védekezés egységes irányítása érdekében létrehozott Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság összetételéről és működéséről addig a **1525/2013. (VIII. 12.) Korm. határozat** a Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról rendelkezik egy fegyveres összeütközés esetén.

A 62/2012. BM rendelet a katasztrófavédelmi tevékenység felügyeletét ellátó miniszter hatáskörébe utalt feladatokat szabályozza.

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató a katasztrófavédelmi szakmai feladatokat a végrehajtás egységes megvalósítása érdekében a szabályzatokban, intézkedésekben és utasításokban szabályozza.

Egy konkrét példán keresztül megvilágítanám a jogszabályok egymásra épültségét:

A polgári védelmi kötelezettség tekintetében az alapelv, érvényesül, hogy az önkormányzatok, gazdálkodó szervek és állampolgárok részére kötelezettség csak törvényben határozható meg. Ennek megfelelően:

Az Alaptörvény a kiindulási pont, melynek Alapvetés fejezet **O. cikkben** leszögezi: Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni. Majd a **P. cikkben**: természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.

A T. cikkben meghatározza a **jogszabályok egymásra épülésének rendjét**: Jogszabály a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete és az önkormányzati rendelet. Jogszabály továbbá a Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején

és a köztársasági elnök szükségállapot idején kiadott rendelete. (2), Jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel (3).

A Szabadság és felelősség c. fejezet XXXI. cikk Minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére. Majd a Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében - sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – **polgári védelmi kötelezettség írható elő** valamint - sarkalatos törvényben meghatározottak szerint - mindenki gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhető (6).

A kötelezettség maga még nem ad választ a ki és hogyan kérdésre. Erre a sarkalatos törvények felelnek.

Úgy, mint a : **2011. évi CXIII. törvény** a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről, első rész, I. fejezet, 8. rendelkezik a polgári védelmi kötelezettségről fegyveres összeütközés esetén.

A 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról, I. Fejezet, általános szabályokban kimondja: 1. § A katasztrófavédelem nemzeti ügy. A védekezés egységes irányítása állami feladat.

Minden állampolgárnak, illetve személynek joga van arra, hogy megismerje a környezetében lévő katasztrófaveszélyt, elsajátítsa az irányadó védekezési szabályokat, továbbá joga és **kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben.**

Majd a VI. Fejezet 25. pontjában meghatározza milyen feladatra, **26.-27. pontban mire (polgári védelmi kötelezettség),** 28-33. pontokban **milyen szervezetben** teljesítheti a kötelezettségét. A 36. pontban rendelkezik kötelezettséggel összefüggő adatszolgáltatás és adatkezelésről.

A polgári védelmi feladatra beosztott állampolgárokból létrehozott szervezetekre vonatkozó általános feladatokat a **234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet,-** mely a 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szól, - határozza meg, részben a hivatásos katasztrófavédelmi szervek és a védelmi igazgatás szervek részére. A **62/2011. (XII. 29.) BM rendelet** III. Fejezete rendelkezik **a kötelezettségen alapuló polgári védelmi szervezetek létrehozásának** irányításának konkrét szabályairól, az V. fejezet pedig, **a polgári védelmi szervezetek alkalmazási elveit** fekteti le.

A végrehajtás módszereit, elveit, a BM OKF Főigazgató **intézkedésekben és**

Utasításokban, szabályozza. Így a szervezetek alkalmazásának és mozgósításának a polgári védelmi szervezetek és az önkéntes mentő **szervezetek megalakításának, riasztásának,**

valamint katasztrófaveszély és veszélyhelyzet esetén történő alkalmazásának elveit a **13/2102. BM OKF Főigazgatói Utasítás** szabályozza, melynek 1.5.6. mellékletei tartalmazzák a kijelölő határozatok mintáit. A 16/ 2012. OKF Főigazgatói intézkedés az igazolvánnyal való ellátásról, a **18/2011.sz. OKF Főigazgatói Intézkedés a mozgósítás elrendelésének szabályairól** szól. A szervezetek felkészítéséről és kiképzéséről a **Főigazgató éves kiképzési intézkedést** ad ki.

IV. A katasztrófavédelem irányításának szakmai szervei

IV.1. Felsőszintű irányítás, koordináció

IV.1.1. Az Országgyűlés

A Kormány előterjesztésében elfogadja az Alaptörvényt, melyben meghatározza az állampolgár alapjogait és kötelezettségeit, többek között a polgári védelmi kötelezettséget és az anyagi szolgáltatási kötelezettséget, valamint a különleges jogrend elemeit. A rendkívüli állapot, a szükség állapot, a megelőző védelmi helyzet, váratlan támadás és a veszélyhelyzet fogalmát. Kritériumait, irányítási rendjét és bevezethető korlátozó rendelkezései, a veszélyhelyzet kivételével, továbbá a védelmi igazgatás szervei és azok feladatai a Honvédelmi törvényben (Hvt) kerültek meghatározásra. A katasztrófaveszély és a veszélyhelyzetre vonatkozó különleges szabályok a Kat.-ben kerültek kibontásra.

IV.1.2. A kormány

A Kormány tevékenységét az teszi kiemelten fontossá, hogy erős ráhatása van az állami politika kialakítására. A Kormány a Parlamentnek alávetve, de széles körű döntési önállósággal alakítja az ország gazdaságpolitikájának, külpolitikájának, **védelmi politikájának** alapvető elveit, s azokat részben jogszabályok útján, részben az irányítása alá tartozó szerveken keresztül, a gyakorlatban is érvényre juttatja. A Kormány határozza meg a legalapvetőbb állami feladatokat, valamint ezek megvalósításának eszközeit, módszereit, ütemét. Biztosítja a megvalósításhoz szükséges dologi és személyi feltételeket, és ellenőrzi a kitzűzött feladatok végrehajtását.

Ennek érdekében a Kormány rendeleteket bocsát ki és határozatokat hoz a törvényben nem szabályozott tárgykörben, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján. A Kormány rendelete törvénnyel nem lehet ellentétes.

A Kormány legfontosabb feladatai: társadalmi-gazdasági tervek kidolgozása, a külpolitika meghatározása, a kormányközi szerződések megkötése, a honvédség, a rendőrség irányítása, a közigazgatási szervezet irányítása. A Kormány feladata a tudomány és kultúra fejlesztése, továbbá a szociális és egészségügyi ellátás biztosítása.

A Kormány feladatai a katasztrófavédelem irányítása érdekében:

A katasztrófavédelmi törvény meghatározza, hogy a katasztrófavédelem irányítása a szakirányítást végző kormányzati szerveken keresztül valósul meg. Ezzel egyértelművé válik, hogy a kormány nem közvetlenül, hanem közvetve végzi az irányítási feladatait.

A kormány feladatai:

- a katasztrófavédelmi rendszer működtetése és az ahhoz szükséges gazdasági feltételek megteremtése, mint ahogy a polgári védelmi szervezetek működéséhez szükséges pénzügyi feltételek biztosítása is.
- a katasztrófákkal kapcsolatos kölcsönös tájékoztatásra és segítségnyújtásra, valamint a megelőzés területén történő együttműködésre irányuló nemzetközi egyezmények létrehozása, a nemzetközi segítségnyújtás igénybe vétele, valamint az abban való részvétel,
- a katasztrófák elleni védekezés szervezése, irányítása és a végrehajtása, összehangolása,
- a tervezés kormány szintű feladatainak végrehajtása,
- a katasztrófák következményeinek felszámolására való felkészülés, a megelőzés és a valamint a helyreállítás feladatainak tárcák közötti koordinációja, az e célra létrehozott Kormányzati Koordinációs Testület (Bizottság) útján (továbbiakban: KKB).
- a katasztrófavédelemmel összefüggő oktatási, képzési, tudományos kutatási és műszaki fejlesztési tevékenység összehangolása,
- a Kormány tagjainak és a védekezésben érintett állami szerveknek a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatai meghatározása,
- az országos katasztrófavédelmi információs rendszer létrehozása,
- a katasztrófavédelmi törvényben meghatározott okok kapcsán kialakult veszélyhelyzet esetén bevezetésre kerülő rendeletek előkészítése, a veszélyhelyzet kihirdetése,
- Gondoskodik az államháztartás körében szükséges átmeneti intézkedések megtételéről, és az Országgyűlés ezzel kapcsolatos tájékoztatásáról.

- Közvetlen katasztrófaveszély vagy katasztrófa esetén elrendelheti a polgári védelmi szervezetek egyidejű alkalmazását.
- Intézkedik a Magyar Honvédség, illetve a rendvédelmi szervek bevonásáról, és ha a védekezéshez vagy a következmények felszámolásához a Magyar Honvédség béke időszaki állományának erői, eszközei nem elegendőek, dönthet a tartalékos hadkötelesek igénybevételéről.
- A veszélyhelyzetet meghaladó méretű katasztrófa esetén kezdeményezi a szükségállapot kihirdetését.

IV.1.3. Minisztériumok és főhatóságok feladata

A minisztériumok a Kormánynak alárendelten a kormányzati tevékenység egy-egy részterületét irányítják. A katasztrófavédelem irányítása a szakirányítást végző kormányzati szervek közreműködésével valósul meg.

A katasztrófák elleni védekezésben érintett miniszter feladatai:

Rendszeresen tájékoztatja a kormányzati koordinációs szerv elnökét a feladatok végrehajtásának helyzetéről, figyelemmel kíséri a szakterületén jelentkező, veszélyt jelentő jelenségeket, folyamatokat,

Intézkedik a veszély elhárítására, illetve megteszi a szükséges intézkedéseket a megelőzés feladatai végrehajtására,

Gondoskodik:

- A veszélyhelyzetet okozó emberi tevékenységeket érintő és a környezeti kockázatok csökkentéséhez, a károk bekövetkezésének megelőzéséhez szükséges katasztrófavédelmi tervezési, kivitelezési, működtetési, ellenőrzési és biztonsági szabályok megállapításáról,
- Az ágazat figyelő- és ellenőrzőrendszerének a kiépítéséről és működtetéséről, valamint az ágazati adatszolgáltatási kapcsolat kialakításáról,
- Az irányítása és felügyelete alá tartozó szervek védekezésre való felkészítéséről,
- Jóváhagyja a feladatok végrehajtását szolgáló terveket,
- Ellenőrzi a megelőzéssel és a felkészüléssel kapcsolatos ágazati feladatok végrehajtását,
- Végzi az ágazati kockázatbecslési feladatokat, javaslatot tesz az ágazati katasztrófavédelmi biztonsági célkitűzésekre és biztonságpolitikára.

A katasztrófavédelemben részt vevő központi államigazgatási szerv vezetője:

- Meghatározza szakterületét, illetve az alárendeltségébe tartozó szervet érintő, megelőzéssel kapcsolatos feladatokat,
- Kialakítja szervezetének a védekezéssel kapcsolatos, a normál működési rendtől eltérő szabályait, meghatározza bevezetésének rendjét, a szervezetnek a védekezés idejére vonatkozó működési rendjét, szervezetét és biztosítja az ehhez kapcsolódó feltételrendszert,
- Meghatározza a védekezésben részt vevő állami szervekkel való együttműködés és kapcsolattartás rendjét,
- Kidolgozza a szakterületén a lakosság és az anyagi javak műszaki-technikai és radiológiai, biológiai és vegyvédelmének (RBV) fejlesztési irányait.

A katasztrófák elleni védekezésben részt vevő központi államigazgatási szervek vezetőinek a tevékenységet úgy kell megszervezni, hogy a szervek a váratlan helyzetekben munkaidőn belül haladéktalanul, munkaidőn kívül három órán belül legalább az azonnal foganatosítható rendszabályok bevezetésére, hat órán belül a teljes működésre legyenek képesek. Munkaszüneti napon, illetve heti pihenőnapon ez az idő kettő órával növekedhet.

IV.1.4. A Katasztrófavédelemért felelős miniszter feladata

A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter: **Magyarország Belügyminisztere.**

A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter felelős az irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv működtetéséért.

- Kinevezi és illetve felmenti valamint munkáltatói jogokat gyakorol a közvetlen irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjét, helyettesét vagy helyetteseit,
- Elrendeli a Kormány egyidejű tájékoztatása mellett a PV szervezetek részleges alkalmazását,
- Dönt az Országgyűlés által az éves költségvetésben a nemzetközi segítségnyújtásra hatáskörébe utalt előirányzat felhasználásáról,
- Háromévente jelentést készít az Országgyűlésnek és a Kormánynak a főbb természeti csapásokra és az ember okozta katasztrófákra kiterjedő kockázatelemzésekről, a katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés helyzetéről, illetve a védekezésről,
- felelős a kritikus infrastruktúrák védelméért a katasztrófák elleni védekezés területén,

- Jóváhagyja a központi veszély elhárítási tervet.
- Gondoskodik a polgári veszélyhelyzeti tervezés (NATO CEP) katasztrófavédelmi feladatainak hazai koordinálásáról és végrehajtásáról, az EU polgári védelmi tevékenységének hazai koordinálásáról és végrehajtásáról, biztosítja a kapcsolattartást és a képviselést az EU intézményeiben,
- A külpolitikáért felelős miniszterrel együttműködve részt vesz a nemzetközi segítségnyújtásban,
- Felelős a kritikus infrastruktúrák védelméért a katasztrófák elleni védekezés területén,

IV.1.5. A területi és helyi kormányzati szervek,

Megyei, járási Kormányhivatal

A fővárosi és megyei kormányhivatal döntés-előkészítő és javaslattevő szervként közreműködik a Kormánynak az Alaptörvényben, a helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény megfogalmazott és hatáskörébe utalt feladatai végrehajtásában.

A szakigazgatási szerveket érintően funkcionális, és - a rendvédelmi szervek, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatal kivételével - ellenőrzési feladatokat lát el, különös tekintettel a hatósági tevékenység jogszerűségének ellenőrzésére,

Gondoskodik a területi államigazgatási szervek ellenőrzési tevékenységének összehangoltságáról.

Irányítja az Alaptörvényben megfogalmazott különleges jogrend, vagy más rendkívüli események kezelésére létrehozott Védelmi Bizottságot.

A megyei kormányhivatal kirendeltségeiként járási hivatalok működnek melynek székhelye a járás székhelyeként meghatározott városban van.

A fővárosi kormányhivatal kirendeltségeiként kerületi hivatalok működnek. A kerületi hivatal illetékességi területe megegyezik a fővárosi kerület közigazgatási területével.

IV.2. A BM. Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

A BM OKF a Katasztrófavédelmi törvényben, a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvényben (a továbbiakban: Ttv.), valamint más, a vonatkozó jogszabályokban meghatározott közfeladatokat látja el. Alapvető rendeltetése a lakosság élet- és vagyonbiztonságának, a nemzetgazdaság és a létfontosságú rendszerek és

létesítmények biztonságos működésének védelme, a katasztrófák hatósági megelőzése, a katasztrófaveszély-helyzetben, valamint tűz- és káresetek esetén a mentés végrehajtása, a védekezés megszervezése és irányítása, a káros következmények felszámolása, a helyreállítás-újraépítés megvalósítása.

IV.2.1. Az BM OKF szervezeti felépítése, feladatai

Az OKF szervezeti felépítése, a szervezeti elemek feladatainak meghatározása, és a működési rend kialakítás érdekében a főigazgató elkészítette a Belügyminiszter pedig jóváhagyta az 1/2013. (IV. 24.) BM OKF utasítása a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Szervezeti és Működési Szabályzatának kiadásáról szóló rendelkezést.

Az BM OKF szervezeti felépítését az alábbi ábrán mutatom be.

5. számú ábra A hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek felépítése (Forrás: BM. OKF)¹⁸

A BM OKF rendeltetésének betöltése érdekében:

- iparbiztonsági, tűzvédelmi, polgári védelmi hatósági jogköröket gyakorol;
- veszélyhelyzetek megelőzése érdekében összehangolja más hatóságok tevékenységét;
- a Kat.-ból adódó feladat- és hatáskörét gyakorolva részt vesz a kritikus infrastruktúrák (továbbiakban: KIV) beazonosításában,
- részt vesz a polgári veszélyhelyzeti tervezésben, a védelmi igazgatásban, a nemzetgazdaság mozgósításában, valamint az állami tartalékgazdálkodásban;
- szabályozza, irányítja, és teljes körűen felügyeli a magyarországi tűzvédelmi rendszert, helyi és területi készenléti hivatásos szervei útján végzi a tűzoltást, a műszaki mentést, a lakosság védelmét, tájékoztatását és riasztását, irányítja az önkormányzati, a létesítményi tűzoltóságok, valamint az önkéntes tűzoltó egyesületek részvételét a tűzoltásban, műszaki mentésben, megyei szinten műveletirányítási tevékenységet végez;

¹⁸ 1/2013. (IV. 24.) BM OKF utasítás a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Szervezeti és Működési Szabályzatának kiadásáról 2. számú függeléke, www.katasztrofavedelem.hu

- távközlési, műveletirányítási, informatikai, valamint az egész országot lefedő mérő-érzékelő, lakosságriasztó-rendszereket tart fenn, végzi az ezekkel összefüggő adatkezelést;
- szakmai irányítási jogkört gyakorol a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggésben a polgármester által kijelölt közbiztonsági referensek működése, felkészítése, képzése, továbbá a lakosság felkészítése, riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatása tekintetében;
- feladatainak ellátása során együttműködik az állami és önkormányzati szervekkel, a társadalmi és gazdálkodó szervezetekkel, az állampolgárokkal, civil és karitatív szervezetekkel, azok szövetségeivel, oktatási, tudományos intézményekkel, valamint a rendvédelmi szervekkel, a Magyar Honvédséggel és a biztonságot szolgáló más hatóságokkal;
- nemzetközi szerződések alapján széles körű bilaterális és multilaterális kapcsolatokat tart fenn, képviseli Magyarországot az ENSZ OCHA, az EU, a NATO szakmai szervezeteiben, valamint a KIV-vel kapcsolatos uniós (CIWIN, ERN, CIP POC) szervezetekben, nemzetközi katasztrófa-segítségnyújtás keretében a külföldi államoknak nemzetközi segítség kérése nyomán a mentéshez és a katasztrófa következményeinek felszámolásához a szükséges anyagokat és információkat átadja, eszközöket és mentőcsapatokat biztosít;
- szükség esetén biztosítja a nemzetközi segítség fogadását, elősegíti kapacitásai függvényében a nemzetközi segítségnek a veszélyhelyzet vagy a katasztrófa károsító hatása által érintett területre való eljuttatását és szétosztását; biztosítja a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek működési feltételeit, a szükséges felszereléseket, technikai eszközöket és anyagokat,
- országos, megyei, járási, helyi és üzemi önkéntes és kötelezett polgári védelmi szervekkel, a központi rendeltetésű és önkéntes mentőszervezetekkel, valamint jelentős eszközparkkal, kiépült logisztikai háttérrel rendelkezik, működteti a Katasztrófavédelmi Oktatási Központot (a továbbiakban: KOK) és a területi kiképző bázisokat, a Katasztrófavédelem Központi Zenekarát, Múzeumát, és Kutatóintézetét, valamint támogatja a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézet működtetését, képzését szakmai szempontból véleményezi;

IV.2.1.a. A tűzvédelem irányítása

A közbiztonság meghatározó, szerves részeként működő tűzvédelem célja, hogy a jogszabályok és szabványok segítségével a valós élet valós problémáira nyújtson megfelelő megoldási lehetőségeket, továbbá feladata az, hogy a tűzvédelmi szabályok következetes betartásával és betartatásával védje az állampolgárokat, teremtsen meg a tüzek oltását célzó hatékony beavatkozás feltételeit, és mindeközben biztosítsa a beavatkozó állomány alapvető biztonságát.

E célok elérése érdekében feladata:

- a tűz megelőzés terén megalapozott, hatékony és ügyfélközpontú hatósági, szakhatósági, piacfelügyeleti, tájékoztatási tevékenység végzése,
- a tűzoltói események (tüzesetek, balesetek, egyéb kárelhárítás) során a gyors, hatékony, biztonságos beavatkozás biztosítása,
- a tűzvizsgálatok lefolytatásakor és a beavatkozások elemzése során precíz, minden részletre kiterjedő, a megelőzés és beavatkozás területén is használható következtetések levonására alkalmas munka megvalósítása.

A biztonság, ezen belül a tűzbiztonság megteremtése és megfelelő szinten tartása ösztársadalmi feladat, ezért a célok megvalósításához a tűzvédelem terén jelentkező feladatok, az állampolgárok, társszervek, gazdálkodó szervezetek, önkéntes szervezetek, és nem utolsósorban a létesítményi, önkormányzati tűzoltóságok, továbbá a tűzoltó egyesületek együttműködésével hajtható végre.

A tűzoltási feladat és a műszaki mentés

- **tűzoltási feladat:** a veszélyeztetett személyek mentése, a tűz terjedésének megakadályozása, az anyagi javak védelme, a tűz eloltása és a szükséges biztonsági intézkedések megtétele, továbbá a tűz közvetlen veszélyének elhárítása;
- **műszaki mentés:** természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a tűzoltóság részéről - a rendelkezésére álló, illetőleg az általa igénybe vett eszközökkel - végzett elsődleges beavatkozási tevékenység.

A tűzoltási, műszaki mentési feladatokat közvetlenül végző, vagy abban közreműködő szervezetek:

- hivatásos tűzoltó parancsnokság: tűzoltási és műszaki mentési, tűz megelőzési feladatok elvégzésére létrehozott, önálló működési területtel rendelkező hivatásos tűzoltóság;
- katasztrófavédelmi őrs: a hivatásos tűzoltóság elsődleges tűzoltási és műszaki mentési, tűz megelőzési feladatok elvégzésére létrehozott szervezeti egysége;
- önkormányzati tűzoltó parancsnokság: tűzoltási és műszaki mentési feladatok elvégzésére létrehozott, önálló működési területtel nem rendelkező önkéntes tűzoltóság;
- létesítményi tűzoltó parancsnokság: tűzoltási és műszaki mentési feladatok elvégzésére, gazdálkodó szervezet által létrehozott, önálló működési területtel nem rendelkező tűzoltóság;
- önkéntes tűzoltó egyesület: a székhelye szerinti településen tűzoltási műszaki mentési feladatokban közreműködő egyesület.

IV.2.1.b. A polgári védelem szervezése

Tervezési és Védelmi Igazgatási feladatok:

Kidolgozza a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolásához szükséges veszélyeztetettség kockázat elemzést, majd ez alapján szakmai javaslatot készít besorolásukkal kapcsolatban. A területi szervek útján koordinálja a települések, katasztrófavédelmi osztályba sorolását, felülvizsgálja a javaslataikat, szükség esetén kezdeményezi a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolást szabályozó BM rendelet módosítását.

A kockázatelemzést végez és a települések valós veszélyeztetettsége alapján a lakosság védelme érdekében meghatározza:

- az elégséges védelmi szint biztosítását,
- a veszély elhárítási tervek elkészítését, felülvizsgálja a tervezés valamennyi szintjét. elkészíti és naprakészen tartja a Központi Veszély elhárítási, a Bevetés-irányítási tervet,
- A megelőzés érdekében koordinálja a supervisor ellenőrzések végrehajtását,
- elemzi, értékeli az ellenőrzés tapasztalatait,

- javaslatot tesz a további ellenőrzések irányaira.
- ellenőrzi a kockázati helyszínek azonosításának eljárását,
- ellátja és koordinálja a szakterületet érintő hatósági, szakhatósági feladatokat.
- rendszeresen frissíti a lakosságvédelmi adatbázist
- részt vesz a hazai és nemzetközi gyakorlatok szakmai előkészítésében, lebonyolításában és értékelésében.
- Kidolgozza a polgári védelmi közép- és hosszú távú fejlesztési koncepcióját

Koordinálja:

- az ár-és belvizek elleni,
- időjárási körülmények hatásai,
- az influenza pandémiával,
- a migrációval kapcsolatos tervezési, és védekezési szakmai feladatokat.

Gyűjti és feldolgozza:

- a veszélyhelyzetek kezelésével kapcsolatos információkat,
- jelentéseket állít össze,
- előkészíti a központi döntések meghozatalához szükséges javaslatokat,
- tájékoztatja a katasztrófavédelemben együttműködő szerveket, szervezeteket.

Közreműködik:

- a szakterülethez utalt együttműködési megállapodások kidolgozásában, felülvizsgálatában.
- a BM OKF és területi szervei értesítésével és készenlétbe helyezésével kapcsolatos feladatok kidolgozásában.
- ellátja a lakosság riasztásával és veszélyhelyzeti tájékoztatásával kapcsolatos tervezési és szervezési feladatokat.
- végzi a védelmi igazgatási szakterülethez kapcsolódó feladatokat.

Műveletirányítási feladatok:

- az önkéntes és köteles polgári védelmi szervezetek megalakítása, felkészítése, és alkalmazásának előkészítése,
- a központi, területi, (megyei mentőcsoportok) járási, települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek létrehozása, felkészítése, és az ehhez szükséges szabályozók megalkotása.

- a mentőcsoportok minősítése és „vizsgáztatása” a Nemzeti Minősítési Rendszer alapján.
- Magyarország hivatalos mentőcsoportja a HUNOR (Hungarian National Organisation for Rescue Services), amely az ENSZ Nemzetközi Kutatás és Mentési Tanácsadó Csoportja (INSARAG) által előírt irányelveknek és módszertanoknak megfelelő nehéz kategóriájú minősítésű szervezet.- létrehozása, alkalmazása,
- a HUSZÁR Mentőszervezet létrehozása, amely az egyes önkéntes területi mentőcsoportokból kiválasztott, speciális szaktudással rendelkezők összessége.
- a katasztrófák elleni védekezés során, a beavatkozás, vagy veszélyhelyzet-kezelés időszakában a HUNOR, a HUSZÁR, valamint a beavatkozó megyei mentőcsoportok, önkéntes és köteles polgári védelmi szervezetek műveleti feladatai- mozgósításuk, alkalmazásuk, irányítása.

IV.2.1.c. Az iparbiztonság felügyeleti rendszere

Az új katasztrófavédelmi törvényben és annak végrehajtási kormányrendeleteiben és miniszteri rendeleteiben meghatározott feladatok ellátására, azzal összhangban a BM OKF-en 2012. január elsejével, valamint az áprilisi szervezet-átalakítással új szervezeti struktúra alakult. Ez három pillérre épül: iparbiztonság, polgári védelem és tűzvédelem. Az iparbiztonsági feladatok ellátására létrehozott országos iparbiztonsági főfelügyelőség tevékenysége négy fő szakterületre terjed ki. Ezek a veszélyes üzemek felügyelete, a veszélyes áruk szállításának ellenőrzése, a kritikus infrastruktúrák védelme, valamint a nukleárisbaleset-elhárítás szakterülete.

A veszélyes üzemekkel kapcsolatos hatósági engedélyezési, felügyeleti, ellenőrzési feladatok és a területi szervek katasztrófavédelmi feladatai a változások értelmében kiterjednek több, eddig nem szabályozott veszélyes tevékenységre. Többek között a küszöbérték alatti üzemekre, a kiemelten kezelendő létesítményekre, veszélyes áru (közúti, vasúti, vízi és légi) szállítás létesítményeire is, továbbá a kritikus infrastruktúrák védelmével kapcsolatos feladatokra és a nukleárisbaleset-elhárítással összefüggő feladatokra. A hatósági eljárási rendszer egyszerűsítését célozta, hogy a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemekkel és veszélyes katonai objektumokkal kapcsolatos szakhatósági hatásköre 2012. január elsejével megszűnt.

A katasztrófavédelmi törvény 2012. április 15-én hatályba lépett módosításai értelmében az eljáró hatóság a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 219/2011. (X. 20.) kormányrendelet 4. § (3) bekezdése alapján, első fokon a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem és küszöbérték alatti üzem telephelye szerint illetékes területi szerve, másodfokon a központi szerve; a rendelet 5. § (3) bekezdése alapján a rendelet 1. § 3. pont a) alpontja szerinti létesítmények esetén az elsőfokú eljárás lefolytatására a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek az üzemeltető székhelye szerint illetékes területi szerve jogosult. A fentieken túl a törvény alapján létrejött az egységes iparbiztonsági hatósági koordinációs rendszer.

Az új szervezeti struktúrával lehetővé válik a kritikus infrastruktúrákkal kapcsolatos tevékenység ágazatokon belüli és azokon átnyúló szabályozása, a gazdaság működését elősegítő, a létesítmények működésének megzavarásából adódó negatív következmények megelőzése. Ezáltal az ezekre való felkészülés és védelmük, a potenciálisan veszélyes tevékenységek környezetében élő lakosság védelme egy egységesebb biztonságpolitikai szemlélettel kezelhetőbbé válik.

IV.2.1.d. A katasztrófavédelem logisztikai biztosításának rendszere

Gazdasági Főigazgató-helyettesi Szervezet

A gazdasági főigazgató-helyettes ellátja a Költségvetési Főosztály, a Műszaki Főosztály, az Informatikai Főosztály és az Ingatlangazdálkodási, Beruházás Szervezési és Projektelszámolási Főosztály tevékenységének irányítását, működteti a kockázatkezelési rendszert az OKF SZMSZ V.7. fejezetében foglaltak alapján.

A logisztikai biztosítás a BM OKF Gazdasági Ellátó Központján keresztül történik. Ellátja a BM OKF, a területi szervezetei logisztikai biztosítását, és működteti a Központi Raktárbázis tevékenységét. Emellett koordinálja a BM. OKF-el szerződéses viszonyban álló nagy logisztikai központokkal való kapcsolattartást, anyagi-eszköz biztosítás rendjét.

IV.2.1.e. A katasztrófavédelem más sajátos feladatai irányítására létrehozott szervezetek

Hatósági-koordinációs és Művelet-elemzési Főosztály

A hatósági koordinációs feladatkörében ellátja az OKF SZMSZ V.6.5. fejezetében részére meghatározott feladatokat. E hatáskörében különösen:

Összehangolja az integrált katasztrófavédelmi hatósági tevékenységeket, gondoskodik a közigazgatási hatósági eljárási jogi és a szakmai előírások hatósági eljárásokban történő érvényre juttatásáról, elemzi és értékeli a hatósági tevékenységekkel kapcsolatos tendenciákat, nyilvántartja a feladataihoz szükséges hatósági információkat, szervezi és bonyolítja a hatósági munkát végző állomány továbbképzését, tervezi, szervezi, irányítja, az ellenőrzéseket, és felügyeli a supervisor hatósági ellenőrzések előkészítését, lebonyolítását és az eredmények értékelését.

IV.2.1.f. A Katasztrófavédelem készenléti (ügyeleti) rendszere

Központi Főügyeleti Főosztály

A Központi Főügyeleti Főosztály feladatát az OKF SZMSZ V.6.4. fejezetében foglaltak alapján látja el. Ennek keretében, működteti a BM OKF Központi Főügyeletét és irányítja az alárendelt katasztrófavédelmi szervek ügyeleti szolgálatainak tevékenységét, ellátja az önkormányzati és a létesítményi tűzoltóságok, valamint az önkéntes tűzoltó egyesületek ügyeleti tevékenységének szakmai irányítását és felügyeletét, fogadja és összesíti a területi katasztrófavédelmi szervek jelentéseit, összegzett jelentést állít össze és továbbít a bekövetkezett eseményekről, az ügyeletes főigazgatónak, feldolgozza, értékeli, elemzi, archiválja az azzal kapcsolatos anyagokat;

A 24 órás ügyeleti szolgálat együttműködik és kapcsolatot tart a Rádiós Segélyhívó és Infokommunikációs Országos Egyesület Diszpécser Szolgálatával a hajózási balesetekkel kapcsolatban, a Magyarországi Lakossági Monitoring és Riasztó (továbbiakban: MoLaRi) rendszert működtető diszpécser szolgálatával, végrehajtja a MoLaRi rendszer hangos, és a morgató próbáit és éles riasztását. Végrehajtja az értesítési, készenléti helyezési tervekben foglaltakat, a polgári védelmi és katasztrófa-elhárítási feladatok végrehajtása során együttműködik a Magyar Honvédség, és a rendvédelmi szervek parancsnokságaival, (fő)kapitányságaival, egyéb szerveivel, az önkormányzatokkal, a területi (megyei) illetékességű, központi irányítású közigazgatási szervekkel, a társadalmi és karitatív szervezetekkel.

A katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat (a továbbiakban: KMSZ)

A KMSZ területi hatáskörrel rendelkező 24/48 órás, készenléti jellegű szolgálat, mely magasabb szintű káresemények irányítását segítő és végrehajtó tevékenységet folytat. A káresemény helyszínén a beavatkozó állomány biztonságosabb beavatkozását felügyeli és

ellenőrzi.

A Szolgálat káreseti tevékenységén keresztül megteremti a napi munkarendben dolgozó irányítói és koordinatív feladatokat ellátók és a készenléti jellegű szolgálatban operatív feladatokat végzők közötti valós idejű kapcsolatot.

A KMSZ feladata a tűzoltási káresetek helyszíni figyelemmel kísérése, szükség esetén az irányítás átvétele, szaktanácsadás. A katasztrófahelyszínen azonnal megkezdí a komplex katasztrófa felszámolás irányítását. Elemzi a beavatkozások tapasztalatait, felügyeli a beavatkozások során a biztonsági előírások betartását, tűzoltási gyakorlatokat szervez és ellenőriz.

IV.2.1.h. A funkcionális feladatok irányítása

Ellenőrzési Szolgálat

Az Ellenőrzési Szolgálat tevékenységét a főigazgató közvetlen alárendeltségében az OKF SZMSZ V.2. fejezetében foglaltak alapján végzi. A szakmai ellenőrzési feladatok követelményrendszerét, általános rendelkezéseit, végrehajtási szabályait, módszertanát a szolgálatvezető által kidolgozott és a főigazgató által jóváhagyott Ellenőrzési és Felügyeleti Szabályzat tartalmazza.

Revizori Főosztályból, Belső Ellenőrzési és Felügyeleti Főosztályból, Mobil Ellenőrzési Osztályból áll.

Humán Szolgálat

Felelős a katasztrófavédelem humán stratégiája és a humán erőforrásokkal való gazdálkodás elveinek kidolgozásáért, a személyügyi és állományszervezési munkáért, az ezzel kapcsolatos nyilvántartásokért, a feladatkörébe tartozó (személyügyi, munkaügyi, szociális, fegyelmi valamint oktatási és képzési) ügyek törvényes rendezéséért, az állomány egészségügyi és mentális állapotáért, valamint a munkavédelmi feladatok végrehajtásáért. Feladatait az OKF SZMSZ V.3. fejezete tartalmazza.

Személyzeti Főosztályból, Oktatásigazgatási és Kiképzési Főosztályból, az Országos Egészségügyi, Pszichológiai és Munkabiztonsági Központból, és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézetéből áll.

Hivatal

A Hivatalhoz tartozó szervezeti egységek szakmai tevékenységüket a hivatalvezető közvetlen irányításával látják el az OKF SZMSZ V.4. fejezete alapján. Nemzetközi, Jogi, Igazgatási és Kommunikációs Főosztály valamint Ügyfélszolgálati Iroda, Lap, Szemle és WEB Szerkesztőség alkotják.

A Közönségkapcsolati Iroda

Az OKF SZMSZ V.4. fejezete alapján szervezi a katasztrófavédelem és a társadalmi, civil szervezetek közötti párbeszédet, biztosítja az információáramlást, kapcsolatot tart a katasztrófavédelmi szervek társadalmi elfogadottságának elősegítésére, erősítésére a különböző társadalmi, humanitárius és kisebbségi szervezetekkel, közreműködik kiállítások és más rendezvények szervezésében.

Az OKF és szakterületei tevékenységüket, az OKF SZMSZ VI. fejezetében lefektetett működési rend alapján végzik.

IV.3. A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok

A megyei katasztrófavédelmi igazgatóság (továbbiakban: MKI) területi hatáskörű államigazgatási, rendvédelmi szerv, amely feladatait a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat. tv.) és más jogszabályok alapján hajtja végre. Jogszabályban meghatározott ügyekben hatóságként jár el, ellátja a jogszabályban részére előírt feladatokat.

A megyei igazgatóság rendeltetésének betöltése érdekében:

- iparbiztonsági, tűzvédelmi, polgári védelmi hatósági, szakhatósági jogköröket gyakorol;
- veszélyhelyzetek megelőzése érdekében összehangolja más hatóságok tevékenységét;
- kiemelt hatásköröket gyakorol a létfontosságú rendszerelemek beazonosításában, felügyeletében, a polgári veszélyhelyzeti tervezésben, a védelmi igazgatásban;
- szabályozza, irányítja, és teljes körűen felügyeli a megyei tűzvédelmi rendszert;
- az MKI hivatásos szervezeti egységei útján végzi a tűzoltást, a műszaki mentést, a lakosság védelmét, tájékoztatását és riasztását;
- irányítja az önkormányzati, a létesítményi tűzoltóságok, valamint az önkéntes tűzoltó egyesületek részvételét a tűzoltásban, műszaki mentésben, megyei szinten műveletirányítási tevékenységet végez;
- távközlési, műveletirányítási, informatikai, valamint mérő-, érzékelő, lakosságriasztó-rendszereket tart fenn és működteti azokat;
- szakmai irányítási jogkört gyakorol a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggésben

a polgármester által kijelölt közbiztonsági referensek feladatellátása, felkészítése, képzése tekintetében, továbbá a lakosság felkészítése, riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatása tekintetében;

- szabálysértési jogkörében eljárva a törvény által meghatározott esetekben helyszíni bírságot szab ki, ennek végrehajtása érdekében az adatfeldolgozó szervtől adatot igényel;
- feladatainak ellátása során együttműködik a rendvédelmi szervekkel, a Magyar Honvédséggel, egyéb más állami és önkormányzati szervekkel, a társadalmi és gazdálkodó szervezetekkel, az állampolgárokkal, civil- és karitatív szervezetekkel, azok szövetségeivel, oktatási, tudományos intézményekkel, valamint a külföldi és nemzetközi katasztrófavédelmi szervekkel és szervezetekkel.

6. számú ábra. A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság felépítése (Forrás: BM. OKF)¹⁹

IV.4. A Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság

A Fővárosi Katasztrófavédelmi igazgatóság (továbbiakban: FKI) területi hatáskörű államigazgatási, rendvédelmi szerv, amely feladatait a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat. tv.) és más jogszabályok alapján hajtja végre. Jogszabályban meghatározott ügyekben hatóságként jár el, ellátja a jogszabályban részére előírt feladatokat.

Feladatai megegyeznek a megyei igazgatóságéval.

7. számú ábra. A Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság felépítése (Forrás: BM OKF)²⁰

IV.5. A Katasztrófavédelmi Kirendeltségek

A területi szervek alárendeltségébe katasztrófavédelmi kirendeltségek (a továbbiakban: kirendeltség) tartoznak. Ezek a szervek önálló feladat- és hatáskörrel rendelkeznek. A kirendeltséget a kirendeltség vezető vezeti. A kirendeltség szervezeti elemét képezik a

¹⁹ www.katasztrofavedelem.hu

²⁰ www.katasztrofavedelem.hu

hivatásos tűzoltóságok és a katasztrófavédelmi őrök. Ezek a szervezeti egységek elsősorban a feladatok végrehajtásában vesznek részt. 65 katasztrófavédelmi kirendeltség működik hazánk területén, mindegyik a saját illetékességi területén belül felelős a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatok szakirányításáért.

8. számú ábra. A katasztrófavédelmi kirendeltség felépítése (Forrás: BM. OKF)²¹

IV.5.1. A hivatásos tűzoltó parancsnokságok, katasztrófavédelmi megbízottak, katasztrófavédelmi őrök polgári védelmi feladatai.

A hivatásos tűzoltó parancsnokságok szervezetében és a katasztrófavédelmi őrökön katasztrófavédelmi megbízott tevékenykedik, akinek feladata, a polgári védelmi (lakosságvédelmi) tevékenység tervezés, szervezése.

A katasztrófavédelmi megbízott:

- Felelős saját tevékenységéért, a részére meghatározott, illetve a vezető által adott feladatok szakszerű, a jogszabályoknak és a közjogi szervezetszabályozó eszközöknek megfelelő, határidőben történő teljesítéséért;
- Köteles tanulmányozni és ismerni azokat a jogszabályokat, szakmai előírásokat, amelyek a színvonalas ügyintézési munka végrehajtásához szükségesek;

A katasztrófavédelmi megbízott feladatai különösen:

Kapcsolatot tartani és együttműködni az illetékességi területén a települések polgármestereivel, a szomszédos katasztrófavédelmi kirendeltségekkel, hivatásos tűzoltó parancsnokságokkal, társszervekkel, gazdálkodó és társadalmi, karitatív szervezetekkel,

Felelős:

- a közigazgatási vezetők, közbiztonsági referensek katasztrófavédelmi felkészítéséért, melynek érdekében szervezi a felkészítéseket, koordinálja és szakmailag felügyeli a helyi felkészítéseket,
- Az önkéntes és kötelees polgári védelmi szervezetek katasztrófavédelmi felkészítéséért,
- A lakosságfelkészítéséért, a helyi mentorok szakmai irányításáért
- célcsoportonkénti, helyi szintű felkészítések tervezéséért, szervezéséért és lebonyolításáért,
- A helyi szintű megelőzési, védekezési, és helyreállítási feladatok koordinálásáért

²¹www.katasztrofavedelem.hu

- Az önkormányzati közbiztonsági referensek szakirányításáért,

Részt vesz:

- a helyi szintű védelmi igazgatási feladatok koordinálásában,
- Az illetékességi területén lévő települések katasztrófa kockázati helyszíneinek felmérésében,
- A hatósági ellenőrzések végrehajtásában
- A vis maior eljárások katasztrófavédelmi feladataiban,
- A lakosság széles körét érintő katasztrófavédelmi hatósági tájékoztatás végrehajtásában,
- Biztosítja a polgármester első fokú polgári védelmi hatósági eljárásainak szakszerűségét.
- Közreműködik a jogszabályokban meghatározott, illetve az előjárók által kiadott belső szabályzó eszközök alapján a települések védelmét szolgáló polgári védelmi tervek kidolgozásában, a polgári szervek polgári védelemre vonatkozó tervei elkészítésében,

IV.6. Települési közbiztonsági referensek

A Települési közbiztonsági referensek az I. és II. veszélyességi osztályba sorolt településeken kerülnek kijelölésre a területileg illetékes polgármester (körjegyzőség esetén közös kijelölés) által.

A közbiztonsági referensi tanfolyam végzésére kötelezett, köztisztviselői jogviszonyban álló személy, aki köteles 90 napon belül vizsgát tenni. A tanfolyamot a vizsga tartalmát a BM OKF szervezi és határozza meg

Tevékenységét az 5/2012. (III. 30.) BM OKF utasítása - a közbiztonsági referensek tanfolyamszerű felkészítéséről, minősítéséről, munkájuk szakirányításáról, valamint, munkaokmányaikról- szabályozza.

I. és II. veszélyességi osztályba sorolt település esetén;

- polgármester jelöli ki (körjegyzőség esetén közös kijelölés);
- közbiztonsági referensi tanfolyam, vizsga (90 nap);
- BM OKF: szervezés, képzés, vizsga tartalmának meghatározása;
- segíti a polgármester katasztrófák elleni védekezési feladatait;

- köztisztviselői jogviszonyban áll.

Közbiztonsági referens feladatai:

Felkészülés időszakában:

- részt vesz a települési veszélyelhárítási tervek elkészítésében,
- részt vesz az állampolgárok pv. szervezetbe történő beosztásában;
- kapcsolatot tart a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel.

Védekezés időszakában:

- előkészíti a polgármester védekezéssel kapcsolatos szakmai döntéseit;
- előkészíti az állampolgárok pv. szolgálatra kötelező határozatát;
- részt vesz a kitelepítés, befogadás és visszatelepítés feladataiban.

Helyreállítás időszakában:

- közreműködik a vis maior eljárásban;
- részt vesz a károk felmérésében;
- szakmailag előkészíti a polgármester helyreállítással kapcsolatos döntéseit.

Részleteiben:

- Előkészíti a polgármester védekezéssel kapcsolatos szakmai döntéseit a lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében:
- Elemzi a beérkezett jelentéseket és tájékoztatásokat, összegzi és annak eredménye alapján kezdeményezi a szükséges intézkedések meghozatalát,
- Javaslatot tesz a beavatkozó állomány létszámára és összetételére, valamint az alkalmazandó technikai eszközökre;
- Kapcsolatot tart a védekezést irányító és a védekezésben közreműködő szervekkel és erről tájékoztatja a polgármestert:
- alkalmazza a felkészülési időszakban kiépített kapcsolatrendszerét,
- gyűjti, rendszerezi, elemzi és értékeli a beérkezett dokumentumok tartalmát,
- figyelemmel kíséri a veszélyelhárítási tervben meghatározott feladatok végrehajtását, a rendelkezésre álló erőket és eszközöket és szükség szerint kezdeményezi a tervtől történő eltérést, a megerősítő erők bevonását, illetve a védekezés magasabb szintre történő helyezését;

- Előkészíti a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárok polgári védelmi szolgálatra kötelező határozatát és a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazásának elrendelésével kapcsolatos feladatokat:
- biztosítja, a döntéshozó számára az előkészített határozatokat,
- gondoskodik a szóban kihirdetett döntések írásba foglalásáról,
- kezeli a polgári védelmi szervezet alkalmazásával kapcsolatos, és
- a gazdasági-anyagi szolgáltatás útján igénybe vett ingóságok és ingatlanok dokumentációját;
- Részt vesz a lakosságvédelmi feladatokban:
- a települési veszélyelhárítási terv végrehajtásának biztosításával előkészíti az elrendelt lakosságvédelmi intézkedések bevezetését,
- végzi a lakosság riasztását és kiértesítését, veszélyhelyzeti tájékoztatását,
- közreműködik a kitelepítési/kimenekítési tevékenység és a befogadás és visszatelepítés megszervezésében és feladataiban,
- biztosítja a kimenekített/kitelepített, valamint a visszatelepített lakosság nyilvántartását,
- szervezi és közreműködik a befogadóhelyi nyilvántartásban,
- gondoskodik a lakosság alapvető ellátásáról, a hátrahagyott anyagi javak őrzéséről.
- Rendszeresen tájékoztatja a polgármestert a felkészülés időszakában végrehajtott feladatokról:
- nyilvántartja az elvégzett feladatokat, azok eredményességéről jelentést tesz,
- kezdeményezi az elmaradt, vagy nem megfelelően elvégzett feladat pótlását,
- előkészíti az éves beszámolót, jelentést;
- Kapcsolatot tart a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel, valamint a katasztrófa elleni védekezésben közreműködő más szervekkel és szervezetekkel:
- elsajátítja a katasztrófavédelemben részt vevő szervezetek működésével, struktúrájával és feladataival kapcsolatos ismereteket,
- élő kapcsolatot tart az együttműködésre kijelölt személyekkel,
- elkészíti és naprakészen tartja a kapcsolattartó személyek elérhetőségeit,
- figyelemmel kíséri a változásokat és kezdeményezi a megfelelő nyilvántartásban, adattárban történő módosítást,
- negyedévente beszámolót készít az adott időszakban végrehajtott katasztrófavédelmi felkészítésekről, a védekezés hatékonyabbá tétele érdekében tett intézkedésekről,

- évente összefoglalót készít az éves katasztrófavédelmi tevékenységről.

A közbiztonsági referens feladatai a helyreállítás időszakában.

- Közreműködik a vis maior eljárásban, a településre érkező segélyszállítmányokkal és adományokkal kapcsolatos feladatokban a helyreállítási és újjáépítési tevékenységek ellenőrzésében.
- Részt vesz a károk felmérésében és szakmailag előkészíti a polgármester helyreállítással kapcsolatos döntéseit,
- Folyamatosan figyelemmel kíséri a helyreállítási és újjáépítési munkálatok helyzetét, melyről rendszeresen tájékoztatja a polgármestert,

A közbiztonsági referens részletes feladatai a helyreállítás és újjáépítés időszakában:

- Közreműködik a vis maior eljárásban:
- Gondoskodik az önkormányzati ingatlanokat és közterületeket ért károk felméréséről, a vis maior eljárás szabályai szerinti dokumentálásról és a kérelem benyújtásához szükséges iratok elkészítéséről, 9/2012 OKF Intézkedés szerint, a szükséges hiánypótlásról;
- figyelemmel kíséri a vis maior eljárás egyes cselekményeit,
- biztosítja az ellenőrzés körülményeit,
- Részt vesz a károk felmérésében és szakmailag előkészíti a polgármester helyreállítással kapcsolatos döntéseit:
- gondoskodik a kárfelmérési eljárás körülményeinek biztosításáról,
- elkészíti a kárfelméréssel kapcsolatos nyilvántartásokat és adatbázisokat,
- elemzéseket és összesítéseket készít a polgármester számára,
- döntés-előkészítő feladatokat lát el a települési önkormányzat hatáskörébe tartozó helyreállítási kérdésekben;
- Folyamatosan figyelemmel kíséri a helyreállítási és újjáépítési munkálatok helyzetét, melyről rendszeresen tájékoztatja a polgármestert:
- kapcsolatot tart a helyreállítást végző szervekkel és szervezetekkel,
- adatokat igényel és szolgáltat részükre,
- koordinálja az együttműködő szervezetek tevékenységét,
- szükség esetén kezdeményezi, valamint előkészíti a már meghozott döntések módosítását, vagy új döntések meghozatalát;
- Közreműködik a településre érkező segélyszállítmányokkal és adományokkal
- kapcsolatos feladatokban:

- kapcsolatot tart és segítséget nyújt a karitatív szervezetek részére,
- összegyűjti az igényeket és nyilvántartást készít, közreműködik az adományozás dokumentálásában,
- javasolja az adományozásban részesülők körét,
- szükség szerint megszervezi a humanitárius központot;
- Közreműködik a helyreállítási és újjáépítési tevékenységek ellenőrzésében:
- gondoskodik a jelentések rendszerének kialakításáról,
- beszámoltatja a kivitelezőket, ellenőrzi a helyreállításra vonatkozó kiviteli tervek megvalósítását,
- figyelemmel kíséri az ütemterv szerinti végrehajtást,
- jelentést és beszámolót készít a végrehajtás helyzetéről,
- szükség szerint kezdeményezi újabb döntések meghozatalát.

A közbiztonsági referensek tevékenységének irányítása:

- A MKVI a KVK- k a közbiztonsági referens által ellátandó katasztrófavédelmi feladatok szakirányítása érdekében:
- véleményezi a közbiztonsági referens által készített terveket, előterjesztéseket, intézkedéseket,
- közreműködik a károk felmérésében és a vis maior eljárásokban,
- ellenőrzi a helyreállítási, újjáépítési feladatok végrehajtását,
- tájékoztatja a Kbr-t a feladatát érintő érdemi jogszabályi változásokról, BM OKF normatív intézkedések kiadásáról,
- megkeresésre szakmai támogatást nyújt a Kbr számára a meghatározott munkaokmányok vezetéséhez,
- bevonja a Kbr-t a havi naptári és ellenőrzési terv kidolgozásába, különösen a felkészítések, a lakosságtájékoztatási tevékenység, a PV szervezetek működése és a tervezett gyakorlatok tekintetében,
- a polgármester útján meghívja a és beszámoltatja Kbr-t a havi vezetői értekezleten, az elmúlt időszakban végzett tevékenységéről,
- a közbiztonsági referens negyedéves beszámolója alapján összefoglaló értékelést készít és meghatározza a megszervezésre kerülő továbbképzések tartalmi elemeit,
- évente bekéri a közbiztonsági referens kimutatását a lakossági riasztó, riasztó-tájékoztatató végpontok működéséről, állapotáról,

- előkészíti és a polgármester útján rendelkezésre bocsátja a közbiztonsági referens katasztrófavédelmi feladatainak ellátásához szükséges munkaokmányok mintáját.

IV.7. A Központi beavatkozó szervezetek. (HUNOR, HUSZÁR)

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság égisze alatt alakult meg a speciális helyzetekben bevethető HUNOR (Hungarian National Organisation For Rescue Services) hivatásos nehéz kutató-mentő mentőszervezet. A csapat alkalmas a bekövetkezett veszélyhelyzetek, katasztrófák során jelentkező speciális mentési feladatok ellátására, az elsőként beavatkozók megerősítésére. Magyarországon a HUNOR a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi, külföldön pedig Magyarország hivatalos katasztrófavédelmi mentőcsapataként végzi tevékenységét. Működését Budapesten három órán belül, vidéken 8 órán belül, külföldön pedig 48 órán belül képes megkezdeni. A HUNOR hivatásos mentőszervezet szakfeladata a romok alatt rekedt áldozatok keresése, mentése, szükség szerint elsősegélynyújtás. Földrengés sújtotta területen magától értetődő feladat a műszaki mentés, áldozatok kiemelése, túlélési esélyeik biztosítása. A tervek szerint a Hunor Mentőszervezet több mint kétszáz fős lesz.

Rendeltetése:

Központi rendeltetésű mentőszervezet az ország veszélyeztettségének megfelelően létrehozott, a hazai és a nemzetközi segítségnyújtásban bevethető szervezet. Feladata helyi, területi és országos szinten, több megyét érintően, illetve külföldön bekövetkezett veszélyhelyzetek, valamint katasztrófák során jelentkező speciális mentési feladatok ellátása, az azonnal beavatkozó erők megerősítése. Váratlan és súlyos veszélyhelyzetekben történő beavatkozás, a helyi, területi és országos védekezések vezetés-irányítási és technikai támogatása. Magyarországon a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi, külföldön Magyarország hivatalos katasztrófavédelmi mentőcsapata.

Képességei:

Az ENSZ Nemzetközi Kutatás és Mentési Tanácsadó Csoport (INSARAG) Irányelvek és Módszertannak megfelelően képes a következőkre: keresőkutyákkal és műszaki kereső berendezésekkel történő kutatás, mentés, beleértve a nagy tömegű tereptárgy megemelésével történő mentést, vasbeton és acélszerkezetek bontása, kötelekkel végzett speciális műveletek,

dúcolási szakműveletek, veszélyes anyagok kimutatása és elkülönítése, újraélesztési és életben tartási szakműveletek. Több beavatkozási helyszínen 10 napon keresztül napi 24 órás munkavégzésre való képesség.

9. számú ábra HUNOR mentőszervezet felépítése (Forrás: BM. OKF)²²

A **HUSZÁR közepes kutató-mentő csapat**, amelyet önkéntes különleges kutató-mentő egységek alkotnak. A HUSZÁR csapat vezetését és irányítását nemzetközi bevetés esetén a BM OKF végzi, a csapat a riasztást is az OKF-től kapja.

Képességei:

Az ENSZ Nemzetközi Kutatás és Mentési Tanácsadó Csoport (INSARAG) Irányelvek és Módszertannak megfelelően képes a következőkre: keresőkutyákkal vagy műszaki kereső berendezésekkel történő kutatás, mentés, beleértve a nagy tömegű tereptárgy megemelésével történő mentést, vasbeton és acélszerkezetek bontása, kötelekkel végzett speciális műveletek, dúcolási szakműveletek, veszélyes anyagok kimutatása és elkülönítése, újraélesztési és életben tartási szakműveletek. Egy beavatkozási helyszínen 7 napon keresztül napi 24 órás munkavégzésre való képesség.

10. számú ábra: A HUSZÁR mentőszervezet felépítése (Forrás: BM. OKF)²³

IV.8. A területi és járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek feladatai és rendeltetése

A hatályos katasztrófavédelmi törvény értelmében a civil mentőszervezetek együttműködési megállapodás megkötése után vesznek részt a katasztrófák elleni védekezésben és kárelhárításban. A hivatásos katasztrófavédelmi szervezetnek az alaprendeltetéséből adódóan rendkívül összetett tevékenységi körei vannak, melyek elvégzéséhez szükség van a speciális képességekre.

A képességeik alapján kijelenthető, hogy a civil szervezetek bevonása így létszükséglet Magyarország hatékonyabb közbiztonsága, az élet és vagyonbiztonság érdekében. Az önkéntes mentőszervezetek legnagyobb előnye, hogy a hivatásos mentőszervezetektől állami feladatokat vállalnak át. A legfontosabb kritérium, hogy legyenek képesek segítséget nyújtani,

²² www.katasztrofavedelem.hu

²³ www.katasztrofavedelem.hu

amikor egy esemény kezelésére rendelt szervezetek (rendőrség, tűzoltóság, mentőszolgálat) kapacitásukban, önmagukban már nem elegendők a káresemény / katasztrófa hatékony kezelésére, felszámolására. Legtöbb civil mentőszervezet, alaprendeltetésből adódóan önként vállalja, hogy felajánlott erőikkel és eszközeikkel értesítés (riasztás) esetén a helyszínre vonul és közreműködik a mentésben.

Az BM.OKF elkészítette az önkéntesek és civil szervezetek katasztrófa-elhárításba történő részvételéhez című „Irányelveket”, amely dokumentum átfogja a nemzetközi követelmények (ENSZ INSARAG Irányelv), a BM Civil Stratégia, a hatályos jogi szabályozók (Katasztrófavédelmi Törvény és végrehajtási rendeletei) és az eddigi tapasztalatok alapján kialakult szakmai elveket a civil szervezetek bevonására.²⁴

A kárterület felderítése, a sérültek felkutatása és ellátása, közreműködés a vizek kártételei elleni védekezésben, a rendkívüli időjárásból adódó feladatok ellátásában, továbbá a járás területén bekövetkezett káresemények felszámolásában.

Speciális kutatás-mentési (vízről, vízből, magasból, mélyből mentési) és vízkár-elhárítási feladatok ellátása, az azonnal beavatkozó hivatásos erők megerősítése, támogatása, a vezetés feltételeinek biztosítása, a mentőerők és a hajléktalanná vált lakosság segítése.

A mentőcsoportok egy vagy több járás lakosai biztonságát szolgálják, de esetenként az egész megye, a régió, sőt az ország más területein is bevethetők a bekövetkezett veszélyhelyzetek, katasztrófák során, valamint a katasztrófaveszély és a különleges jogrend veszélyhelyzetén kívüli időszakában.

Tevékenykedhetnek önállóan, vagy más (országos, megyei, járási) mentőcsoportokkal, területi, települési polgári védelmi szervezetekkel, karitatív szervezetekkel, hivatásos és önkéntes tűzoltó szervezetekkel, vagy más együtt, közreműködő szervezetekkel közösen.

Az önkéntes polgári védelmi szervezeteket olyan mentőszervezetek alkotják, melynek tagjai speciális szaktudással rendelkeznek, magas színvonalon képzettek, mentési tapasztalatuk van, felszereltségük, speciális technikai eszközeik lehetővé teszi őket a hatékony beavatkozásra. Ez a nagy előnye az önkéntes mentőszervezeteknek a köteles polgári védelmi szervezetekkel szemben.

A mentőszervezetek a katasztrófavédelem szakmai irányítása mellett vesznek részt a védekezésben, felszámolásban, mentésben.

²⁴ JACKOVICS, Péter: A társadalmi és civil szervezetek szerepe a polgári-, és katasztrófavédelem http://www.vedelem.hu/files/UserFiles/File/konf2007/pv/Jackovics_doc.pdf (letöltés: 2014. 08. 27.)

A 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet több ponton rendelkezik az önkéntes mentőszervezetek szabályozásáról, a hazai és nemzetközi katasztrófavédelmi segítségnyújtásról és a hatáskörökről, a mentőszervezet támogatásáról, minősítésre való felkészülésről, személyi állományról, felszereltségéről. A Kormányrendelet a VIII. fejezetében teremt jogalapot, az önkéntes mentőszervezetek működése számára. Ebben a részben meghatározza az általános elveket, azt, hogy milyen feltételek mellett működhet, és milyen minősítés szükséges ahhoz, hogy részt vehessen egy esetleges katasztrófa-helyzetet, balesetet követő segítségnyújtásban. Az önkéntes mentőszervezetek a Magyarországi katasztrófák elleni védekezésben akkor nyújthatnak segítséget, ha a kellő minősítést megszerezte.

V. A katasztrófavédelmi szervek és a védelemi igazgatás rendszerének kapcsolata

A Magyar Honvédség pontos feladatait a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény (a továbbiakban (Hvt.)²⁵ állapítja meg. A törvény a katasztrófavédelemre és a veszélyhelyzetre vonatkozó koncepcióra is figyelemmel szabályozza a védelmi igazgatás rendszerét, szervezeti és működési alapjait. Legfontosabb eleme, hogy a fővárosi, megyei védelmi bizottságok hatáskörébe utalja az illetékességi területükön a honvédelmi tevékenységgel kapcsolatos közigazgatási feladatok irányítását, illetve koordinálását. Ezáltal biztosítható a honvédelmi tevékenység irányításának hatékonysága, szakszerűsége és egységes szervezeti feltételrendszere. A védelmi igazgatás működése érdekében a bizottságok hatáskörét minősített helyzetben, honvédelmi ügyekben a kormány megbízott gyakorolja. A területi és helyi szinten felmerülő honvédelmi feladatok irányítására a területi és helyi védelmi bizottságok kerülnek megalapításra.

A Katasztrófavédelmi törvény határozza meg a katasztrófavédelem rendszerében megvalósuló irányítás metodikáját és a résztvevők jogköreit. Ez alapján három nagyobb szint különíthető el az illetékességi terület, valamint a hatáskör szerint.

Nemzeti szint (kormányzati feladatok): a Kormány és a KKB, valamint a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, a központi államigazgatási szerv vezetője.

²⁵ 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről

Megyei szint (megyei védelmi szervezet): a Megyei (Fővárosi) Katasztrófavédelmi Igazgatóságokkal és a Megyei (Fővárosi) Védelmi Bizottságokkal.

Helyi szint (helyi védelmi szervezet): a Helyi Védelmi Bizottságok és a polgármesterek találhatók.

A katasztrófavédelem minden védelmi bizottságba elnök helyettes delegál. Megyei szinten a Megyei katasztrófavédelmi igazgató, helyi szinten a kirendeltség vezető, vagy a katasztrófavédelmi megbízott.

V.1. A Védelmi igazgatás rendszere, általános feladatai, a katasztrófavédelem kapcsolódási pontjai

V.1.1. A Területi (megyei, fővárosi Védelmi bizottságok)

A megyei védelmi bizottság a Kormány irányítása alatt működő közigazgatási szerv, amely az illetékességi területén ellátja a törvényben és kormányrendeletben számára megállapított honvédelmi felkészítéssel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatokat. A Kormány a honvédelemért felelős miniszter útján irányítja a megyei védelmi bizottságok (továbbiakban: MVB/FVB) honvédelmi feladatainak végrehajtását.

A megyei védelmi bizottság elnöke a kormány megbízott, elnökhelyettesei:

- a honvédelmi feladatok tekintetében a Honvédség állományába tartozó tényleges állományú katona,
- a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi
- szervének vezetője.

Az MVB (FVB) elnök fő feladatai:

- **a megelőzés időszakában:**
biztosítja a katasztrófavédelemben érintett és hatáskörébe tartozó megyei és helyi szervezetek felkészítését, alkalmazhatóságát, részükre a felkészülés érdekében feladatot határoz meg,
- biztosítja a társadalmi és a karitatív szervezetek részvételét a felkészülés feladataiban,
- irányítja az MBV (FVB) által szervezett, a katasztrófák elleni védekezésben érintett szervek, szervezetek gyakorlatait, ellenőrzi a felkészülés hatékonyságát,

- felelős a riasztás, tájékoztatás előkészítéséért és végrehajtásáért, gondoskodik a lakosság és a gazdálkodó szervezetek riasztásához, tájékoztatásához szükséges eszközök működtetéséről,
- az MVB (FVB) ülésének napirendjére tűzi a védekezésben részt vevő szervek felkészültségéről szóló beszámolót,
- az éves feladattervben meghatározza a polgármesterek felkészítésével kapcsolatos feladatokat,
- kezdeményezheti kölcsönös segítségnyújtási tervek kidolgozását más megyékkel és a fővárossal kötött megállapodások alapján,
- egyetértési jogot gyakorol a területi polgári védelmi szervezetek felépítésére, létszámára vonatkozó - a területileg illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv által tett - javaslatokkal kapcsolatosan,
- a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére felterjeszti az illetékességi területén lévő települések polgármestereinek a települések katasztrófavédelmi besorolására vonatkozó javaslatait,
- szervezi a közigazgatási szervek, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a civil szervezetek, valamint a polgári védelmi szervezetek együttműködését,
- felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló területi polgári védelmi szervezetek megalakításáért, valamint a megyei (fővárosi) veszélyelhárítási terv elkészítéséért, felelős a vezetési rendszer fenntartásáért, működőképességének biztosításáért.
- **a védekezés irányításával kapcsolatban:**
- szervezi a Kormány által meghatározott területi védekezési feladatok végrehajtását,
- irányítja a védekezést és kezdeményezi a Kormány hatáskörébe tartozó intézkedések megtételét,
- magához vonhatja a védekezés irányítását, ha a saját vagy az érintett polgármester helyzetértékelése szerint a katasztrófa elleni védekezés a helyi védelmi bizottság lehetőségét meghaladja, erről haladéktalanul értesíti a kormányzati koordinációs szervet,
- halasztást nem tűrő esetben, a helyben szokásos módon, átmeneti jelleggel elrendeli az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges mértékben a veszélyeztetett területekről az állampolgárok kimenekítését, és erről a BM OKF útján haladéktalanul értesíti a kormányt,

- folyamatosan értékeli a kialakult helyzetet, a védekezés helyzetét, minderről jelentést tesz a miniszteri biztosnak és tájékoztatja a KKB-t,
- elrendeli a belügyminiszter intézkedése alapján – vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával – a polgári védelmi szervezetek alkalmazását, erről egyidejűleg tájékoztatja a BM OKF főigazgatóját,
- összehangolja a lakosság és az anyagi javak kitelepítését, kimenekítését, befogadását, ellátását, továbbá a helyi védekezés megszervezését.

11. számú ábra. A megyei védelmi bizottság felépítése (Forrás: Dr. Endrődi István)²⁶

V.1.2. A Helyi (járási) Védelmi Bizottságok

A helyi védelmi bizottság (továbbiakban: HVB) a megyei védelmi bizottság irányítása alatt működő közigazgatási szerv, amely a honvédelmi körzetben irányítja és összehangolja a honvédelmi felkészítés helyi feladatainak végrehajtását.

A helyi (járási) védelmi bizottság elnökének feladatai:

- működési területén irányítja a védekezésben részt vevő szervek, szervezetek tevékenységét,
- utasíthatja a védekezés irányítása során a védekezésben részt vevő szervezetek vezetőit a hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére,
- intézkedik a védekezéshez igénybe vehető állomány és eszközök átcsoportosítására és bevonására.
- Irányítási és utasítási jogköre nem terjed ki a főpolgármesterre és a megyei közgyűlés elnökére.

12. számú ábra. A helyi védelmi bizottság felépítése (Forrás: Dr. Endrődi István)²⁷

V.3. A Polgármesterek

²⁶ Dr. Endrődi István: Katasztrófavédelmi ismeretek, NKE KVI egyetemi PWP előadás 2013.

²⁷ Dr. Endrődi István: Katasztrófavédelmi ismeretek, NKE KVI egyetemi PWP előadás 2013.

A polgármester (a fővárosban a főpolgármester) az illetékességi területén irányítja és szervezi a felkészülés és a védekezés feladatait. E feladatok végrehajtására – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve egyetértésével – közfoglalkoztatási támogatást igényelhet az erre a célra létrehozott költségvetési előirányzat terhére, a külön jogszabályban meghatározottak szerint.

A polgármester, katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatai:

- gondoskodik a település katasztrófavédelmi besorolásának elkészítéséről,
- a települési veszélyelhárítási tervet jóváhagyásra felterjeszti a helyi védelmi bizottság elnökének,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének bevonásával legalább 3 évente ellenőrzi és értékeli a települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek felkészültségét, és erről tájékoztatja a helyi védelmi bizottság elnökét,
- gondoskodik a védekezésben részt vevő erők váltásáról, pihentetéséről és ellátásáról,
- hatósági határozattal dönt a katasztrófavédelmi célú gazdasági és anyagi szolgáltatások kijelöléséről, igénybevételéről,
- személyes adatnak nem minősülő adatokat szolgáltat a helyi védelmi bizottság, valamint a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve részére,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv közreműködésével és a védelmi bizottság
- irányításával illetékességi területén végzi a katasztrófa által okozott károk felmérését,
- irányítja a részére meghatározott helyreállítási feladatok végrehajtását,
- szervezi és irányítja a helyi erők által végzett helyreállítási tevékenységet,
- közreműködik a humanitárius segélyek elosztásában.
- A helyi szintű igazgatás a polgármester útján valósul meg.

A katasztrófavédelemről szóló törvény két fő feladatkört határoz meg a polgármesternek, egyes esetekben, a fővárosban a főpolgármesternek:

- **a megelőzés időszakának feladatai:**
 - felelős a települési (a fővárosban kerületi) veszélyelhárítási tervek elkészítéséért, valamint a helyi lehetőségek figyelembevételével a védekezés feltételeinek a biztosításáért,
 - irányítja a védekezésre való felkészítést,

- gyakorolja katasztrófavédelmi ügyekben az elsőfokú polgári védelmi hatósági jogkört, amit jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe,
- a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt a területi, települési, kerületi és munkahelyi polgári védelmi szervezetbe kiképzésre és gyakorlatra osztja be,
- felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezet megalakításáért,
- gondoskodik az illetékességi területen élő vagy tartózkodó személyek részére a katasztrófaveszélyekről szóló, a magatartási szabályokat is tartalmazó tájékoztatásról,
- a gazdálkodó szervezetek részére határozattal elrendeli a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek megalakítását és az alkalmazás feltételeinek biztosítását,
- biztosítja a lakosság riasztására szolgáló és a közigazgatási területén lévő, rendelkezésre bocsátott technikai berendezések működtetését,
- részt vesz a feladatainak ellátása érdekében, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek által szervezett felkészítéseken,
- kijelöli a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladataiban közreműködő közbiztonsági referenst.
- **A polgármester védekezés irányításának feladatai:**
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv szakmai iránymutatása mellett irányítja a településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenységet,
- halasztást nem tűrő esetben átmeneti jelleggel elrendeli az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges intézkedéseket, és erről haladéktalanul értesíti a település szerint illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjét és a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökét,
- a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt a katasztrófavédelem érdekében határozattal polgári védelmi szolgálatra kötelezi,
- szervezi és irányítja a lakosság védelmét, kitelepítését, kimenekítését, befogadását és visszatelepítését,
- szervezi és irányítja az anyagi javak védelmét, a lakosság létfenntartásához szükséges anyagi javakkal történő ellátását,

- a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökének rendelkezése alapján – vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával - elrendeli a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazását,
- együttműködik más települések polgármestereivel, a védekezésbe bevont más szervezetekkel a katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásában.
- Feladatait fővárosi kerületben, városban, községben a jegyző vagy a körjegyző, valamint a polgármesteri hivatal közreműködésével látja el; katasztrófák elleni védekezéssel, valamint a megelőzés és felkészülés időszakának feladataival kapcsolatban munkáját a közbiztonsági referens támogatja.
- A polgármester a helyi katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásának letéteményese.
- Illetékességi területén irányítja és szervezi a felkészülést és a védekezést, valamint a Kormány döntésének megfelelően részt vesz a helyreállításban és újjáépítésben.

V.4. A gazdálkodó szervek

A hatósági határozat alapján kijelölt gazdálkodó szervezet vezetője felelős a szervezet védekezési feladatainak ellátásáért.

- **Ennek keretében:**
- hatósági határozatban megjelölt, polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetet hoz létre, kijelöli a munkahelyi polgári védelmi szervezet tagjait, és beosztásuk esetén gondoskodik a felkészítésükről, valamint a szervezet működtetéséről,
- szervezi és irányítja az alkalmazottak katasztrófavédelmi felkészítését,
- gondoskodik a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen anyagi javak (különösen élelmiszer-, víz-, gyógyszer-, takarmánykészletek, állatállomány) műszaki-technikai, valamint radiológiai, biológiai és vegyi megelőző védelméről,
- működési területén kívül közreműködik a károk csökkentésében, valamint a mentéshez szükséges halaszthatatlan munkák végzésében,
- gondoskodik az alkalmazottak védelmét szolgáló védőlétesítmények létrehozásáról, fenntartásáról, az egyéni védőeszközök biztosításáról,

- a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek a gazdálkodó szervezet székhelye, telephelye szerint illetékes helyi szervének előzetes egyetértésével jóváhagyja a gazdálkodó szervezet veszély elhárítási tervét.

VI. A katasztrófavédelemben együtt és közreműködő szervek, szervezetek

A katasztrófavédelem alapja a résztvevő szervezetek egységes elveken és irányításon alapuló együttműködése.

A katasztrófavédelemben résztvevők együttműködése a polgári- katonai (rendvédelmi) együttműködésen alapul. Ez mindenre kiterjedő átfogó megközelítést igényel minden érintett részéről, mivel valamennyi résztvevő érdekeit szolgálja és a végrehajtás leghatékonyabb, leggazdaságosabb eszköze, ami semmilyen új képesség létrehozását nem teszi szükségessé, csak a meglévő lehetőségek jobb kihasználását célozza, az által, hogy az alkalmazásuk filozófiája változik meg.

Magyarországon a biztonságot átfogóan, valamennyi válsághelyzetre kiterjedően fogjuk fel amely fontosabb megállapításait a Nemzeti Biztonsági Stratégiában, a Nemzeti Katonai Stratégiában, foglalunk össze és a Honvédelem egységes (komplex) rendszerében valósítunk meg.

Az átfogó megközelítésen alapuló együttműködés javítja a válsághelyzetek kezelésének hatékonyságát, ezáltal jelentősen járul hozzá az egyének biztonságérzetének növekedéséhez, ami kihat a szűkebb környezet és végső soron az egész társadalom működésére.

A polgári-katonai együttműködés kétirányú folyamat. Egyrészt civil típusú válságok esetén a polgári hatóságok igényei és koordinációja mellett kell a katonai erőket eszközöket alkalmazni, míg egy katonai jellegű (fegyveres konfliktus) válság helyzet kezelése esetén a teljes civil oldalnak kell támogatni a katonai igények kielégítését.

Az átfogó megközelítés tehát valamennyi szükséges nemzeti, nemzetközi polgári, katonai elem,- ide értve a politikai, gazdasági, diplomáciai, gazdasági, pénzügyi, információs, kereskedelmi, katonai képességeket- együttes, koordinált alkalmazását jelenti a kialakult konfliktus kezelése érdekében.

Az együttes gondolkodás nem jelent szervezeti egységet, de jelent egységes tervezési és irányítási, eljárási metodikát, amit minden fél részvételével kell kidolgozni, és mindenkinek

tartani kell magát ehhez. Ezen belül, vagy e mellett, minden szervezet, vagy szakág teszi a dolgát legjobb tudása szerint. Ez a közös függőség elve.

VI.1. A katasztrófavédelmi feladatok végzésében együttműködők

VI.1.1. A rendőrség

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv. A katasztrófák megelőzése és a beavatkozások időszakaiban a kijelölt erőivel részt vesz:

- az ár- és belvíz elleni védekezésben,
- a járványügyi és a környezetvédelmi rendszabályok bevezetésének érvényesítésében,
- a nemzetközi és hazai katasztrófavédelmi gyakorlatokon, valamint a veszélyhelyzetek felszámolásában résztvevő szervezetek tevékenységének biztosításában,
- kijelölt objektumok őrzés-védelmében,
- az ellenőrző-átengedő pontok telepítésében, működtetésében,
- a kulturális örökség védett elemei védelmében,
- a lakosság védelmi célú építményei veszélyhelyzet idejére szóló előkészítésének, készenlétbe-helyezésének biztosításában,
- az áldozatok felkutatásában, a kitelepített és a befogadott lakosság regisztrációjában,
- a lakosság életét és anyagi javait tömeges méretekben veszélyeztető természeti csapások, ipari balesetek következményeinek felszámolásában részt vevő erők feladatai ellátásának biztosításában,
- A BM OKF koordinálásával a kritikus infrastruktúra védelem horizontális kritériumrendszerének kialakításában, a beazonosítási folyamatban, ezekhez adatot szolgáltat,
- ellenőrzi a lakosság tartózkodásának korlátozására bevezetett intézkedések betartását. Végzi a kárterületek lezárását, a forgalomirányítást, a kimenekítést, a kitelepítés és a befogadás rendőri biztosítását,
- a hazai és nemzetközi segélyszállítmányok és segélycsapatok mozgási útvonalainak biztosítását,
- a rend fenntartását a katasztrófák és a veszélyhelyzet kihirdetése esetén történő kitelepítés során, valamint a kitelepített lakosság befogadási helyein,

- a kárhelyszínen visszahagyott tulajdon őrzését, a kitelepítéssel érintett területre történő be- és kijárási közbiztonsági ellenőrzését, a bejárási útvonalak meghatározását,
- a rendőri feladatokkal kapcsolatos tájékoztatást, valamint az áldozatok és hozzátartozóik tájékoztatásának biztosítását,
- halaszthatatlan esetben a kitelepítés, továbbá a kimenekítés azonnali, helyszínen történő elrendelését, a helyszín biztosítását, lezárását,
- katasztrófaveszély vagy veszélyhelyzet felszámolásában részt vevő erők gyors közúti felvonulását, és az államhatáron történő átléptetését elősegítő intézkedések végrehajtását,
- a nemzetközi katasztrófavédelemben részt vevő erők, eszközök schengeni külső határon lévő határterületen történő mozgásának biztosítását, illetve a vonatkozó nemzetközi megállapodásban rögzített határátléptetést a határátkelőhelyek körzetében.

VI.1.2. A Büntetés-végrehajtás

A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a büntetés-végrehajtási intézetek, intézmények (a továbbiakban: bv. szervek) parancsnokain, igazgatóin keresztül irányítja és ellenőrzi a katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási és adatközlési tevékenységek összességét, amelyek a katasztrófa kialakulásának megelőzését, a közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, károsító hatásuk csökkentését, a személyi állomány, valamint a fogvatartottak életének és testi épségének védelmét, alapvető életfeltételeinek biztosítását, a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják. A BM OKF koordinálásával közreműködik a kritikus infrastruktúra védelem horizontális kritériumrendszerének kialakításában, a beazonosítási folyamatban, ezekhez adatot szolgáltat. A bv. szervek a rájuk vonatkozó különös szabályok figyelembevételével, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka utasítása, a védelmi bizottságok felkérése alapján - alapfeladataik ellátását nem veszélyeztetve - a fogva tartás biztonságának elsődlegességét fenntartva, a személyi és fogva tartotti állomány bevonásával vesznek részt a katasztrófákat megelőző felkészülésben, a katasztrófák során az élet- és anyagi javak védelmében, a katasztrófákat követően a helyreállításban (a továbbiakban: katasztrófák elleni védekezés). A bv. szervek személyi és fogva tartotti állományának katasztrófák elleni védekezése során, az egyéni védő- és a védekezéshez szükséges speciális

eszközökkel történő ellátása, élelmezése a védelmi bizottságokkal való együttműködésben történik, különleges jogrendben a védelmi bizottság elnöke, valamint a miniszteri biztos rendelkezésének megfelelően. A bv. szervek katasztrófák elleni védekezésre alkalmas személyi és fogva tartotti állományának - várható feladatainak mértékéig történő - elméleti- és gyakorlati felkészítésére a társ- és együttműködő szervek közreműködésével kerül sor.

VI.1.3. Országos Mentőszolgálat

Az Országos Mentőszolgálat feladatai katasztrófák kezelése esetén:

Az Országos Mentőszolgálatnál rendkívüli esemény esetén speciális eljárásrendet alkalmaznak. Ezek: az egészségügyi intézmény épületét, berendezését, felszerelését érintő káresemény, így különösen a tüzeset, robbanás, az épületomlás, az árvíz, belvíz, egyéb természeti csapás okozta kár (például: viharok), az egészségügyi szolgáltatást jelentősen, vagy tartósan veszélyeztető közműszolgáltatás, megszűnés, vagy egyéb műszaki meghibásodás olyan külső körülmény (például: útviszonyok, demonstrációk), amely miatt a dolgozó akadályoztatott a munkahelyre való eljutásban, az intézmény területén történt terrorcselekmény (Btk. 261. §), bombariadó, lőfegyver használat, ismeretlen eredetű sugárzó anyag észlelése, vagy beavatkozást igénylő sugárszennyeződés. Az egészségügyi ágazat polgári védelmi feladatairól szóló miniszteri rendelet alapján, sugárzó anyag, illetve fertőző betegség okozására és elterjesztésére alkalmas kórokozó eltulajdonítása, eltűnése, katasztrófavédelmi (tűzoltóság, polgári védelem) beavatkozását igénylő vegyi szennyeződés, kábítószer, vagy pszichotróp anyagot tartalmazó gyógyszer, vagy alapanyag eltulajdonítása, eltűnése, rendőri intézkedést igénylő csoportos garázdaság (Btk. 271. §), természeti csapás, illetve veszélyhelyzet miatt történő kimenekítés, kitelepítés, a fenti eseményekkel összefüggésben történt személyi sérülés vagy halálos eset, az intézmény által észlelt halmozott fertőző megbetegedés, amelynél valószínűsíthető, hogy a megbetegedést biológiai fegyver készítésére is alkalmas kórokozó okozta.

Az Országos Mentőszolgálat (a továbbiakban: OMSZ) főigazgatója irányítja az OMSZ katasztrófavédelmi feladatainak tervezését és végrehajtását. A megyei szervezetek közreműködésével felügyeli és szakmailag irányítja a polgári védelmi elsősegélynyújtó és sérültszállító szervezeteinek a tevékenységre történő felkészítését, gondoskodik az oktatáshoz szükséges egységes oktatási anyag valamint az elsősegélynyújtó és sérültszállító

szakalegységek működése szakmai követelményeinek kidolgozásáról, együttműködik az elsősegélynyújtást oktató és végző szervezetekkel, ennek keretében irányítja az oktatás, illetve az elsősegélynyújtó tevékenység szakmai ellenőrzését.

VI.1.4. Országos Meteorológiai Szolgálat

Az Országos Meteorológiai Szolgálat hivatalból és haladéktalanul meteorológiai alapadatokat átad, meteorológiai alapadatok alapján végzett számításokat, elemzéseket, meteorológiai előrejelzéseket nyújt a lakosság és az intézkedésre feljogosított szervek részére, így különösen

- az élet-, egészség- és vagyonvédelmi,
- a katasztrófavédelmi,
- a mezőgazdaságot, a vízgazdálkodást, a vízkárelhárítást érintő intézkedések meghozatalához a szélsőséges meteorológiai jelenség, folyamat okozta veszélyhelyzet, környezeti katasztrófa, illetve az ipari, nukleáris baleset megelőzése, elhárítása, bekövetkezésük esetén azok megszüntetése, felszámolása érdekében,

VI.1.5. Más rendvédelmi szervek és szolgálatok

Az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat katasztrófavédelmi feladatait a főigazgató irányítja és ellenőrzi a védekezésre való felkészülés és a védekezési időszak feladatainak ellátása érdekében. Gondoskodik a felkészülés során a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel, illetve a területileg illetékes polgármesterrel történő megfelelő együttműködésről, a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat.) 12. § (2) bekezdés d) pontjában és 16. § b) pontjában meghatározott esetekben a megyei védelmi bizottság elnökének vagy a polgármesternek az élet és az anyagi javak védelme érdekében kiadott intézkedései végrehajtásáról, a BM OKF koordinálásával közreműködik a kritikus infrastruktúra védelem katasztrófavédelmi szempontú, horizontális kritériumrendszerének kialakításában, a beazonosítási folyamatában.

A Terrorelhárítási Központ katasztrófavédelmi feladatai:

Amennyiben a katasztrófa a köztársasági elnököt, a miniszterelnököt és családtagjaikat érinti, a Terrorelhárítási Központ végzi kitelepítésüket és a befogadó helyek biztosítását. BM OKF koordinálásával a Terrorelhárítási Központ közreműködik a kritikus infrastruktúra védelem horizontális kritériumrendszerének kialakításában, a beazonosítási folyamatban.

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat közreműködik ezen feladatok megvalósításában

VI.1.6. Országos Vízügyi Főigazgatóság

Alaptevékenysége körében ellátja a belügyminiszter feladat- és hatáskörébe tartozó

- a vizek kártételei elleni védelemmel kapcsolatos - különös tekintettel az Országos Műszaki Irányító Törzs vezetésére - feladatokat,
- a vízügyi igazgatóságok tevékenységének országos szintű irányításával, a szakfelügyelet ellátásával, a tevékenységük összehangolásával és fejlesztésével kapcsolatos tevékenységet,
- ellátja a vízügyi igazgatóságoknak az állami tulajdonú vizek kezelésével kapcsolatos szakmai tevékenységének, irányítását, valamint az országos és területi vízgazdálkodás stratégiájának, koncepciójának kialakítását,
- irányítja a kutatás-fejlesztési koncepciók kidolgozását, a kutatás-fejlesztési tevékenység tervezését, szervezését, végrehajtását, értékelését és az eredmények hasznosítását.

Koordinálja és felügyeli a vízügyi igazgatóságok vagyonkezelésében lévő felszíni vizek, vízgazdálkodási rendszerek és védművek fenntartását, üzemeltetését, rekonstrukcióját és fejlesztését.

A központi víz- és környezeti kárelhárítási feladatok körében a Főigazgatóság

meghatározza az árvízvédelmi és vízrendezési koncepciót, valamint stratégiát, kidolgozza az országos és térségi vízkárelhárítás, vízrendezési programokat és fejlesztési terveket, intézkedik a végrehajtásáról és értékeléséről,

Irányítja és felügyeli:

- a vízügyi igazgatóságok kezelésében lévő felszíni vizek, vízgazdálkodási rendszerek és véd művek fenntartását, üzemeltetését, és a rekonstrukciós feladatokat,
- a vizek kártételei elleni védelemmel kapcsolatos vízkárelhárítás országos védekezési feladatainak megszervezését,
- operatív műveleti irányítását,
- végzi az árvíz- és belvízvédekezést,

- a vízminőségi kárelhárítás,
- a nukleáris balesetből eredő vízgazdálkodási kár vagy veszély esetén szükséges tevékenység országos irányítását, az ezzel járó központi szakfeladatok ellátását,
- a rendkívüli készültség beálltaig és rendkívüli készültségben az árvíz- és belvízvédekezés országos irányítását,
- az árvízvédelmi feladatok, síkvidéki, a hegy- és dombvidéki, a
- felügyeli a védekezés humán erőforrásainak rendelkezésre állását, a
- védekező személyzet kiképzését.

Végzi az árvízvédekezés országos irányítását, biztosítja az Országos Műszaki Irányító Törzs, valamint Központi Ügyelet működését,

Ellátja a környezetvédelmi-vízminőségi kárelhárítás végrehajtásához szükséges, vízügyi igazgatóságokra háruló szakmai feladatok felügyeletét, ellenőrzését és koordinációját,

- az aszálykár-elhárítással kapcsolatos koordinációs feladatokat, mezőgazdasági vízszolgáltatás, a belterületi vízrendezési feladatok, valamint az árvíz- és belvízvédekezés és a helyi vízkárelhárítás szakmai feladatait,
- az állami tulajdonú főművek fenntartásának, üzemeltetésének és fejlesztésének feladatait,

Közreműködik az önkormányzati környezeti- és vízkár elhárítási szakmai feladatok irányításában, a vizek kártételei elleni védelemmel kapcsolatos országos tájékoztatásban.

VI.2. A katasztrófavédelemben közreműködők

VI.2.1. Magyar Honvédség

A Magyar Honvédség a jogszabályokban meghatározott katasztrófavédelmi feladatokhoz történő hozzájárulási kötelezettségéből eredő feladatokat alapvetően kétféle módon biztosítja: A Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer működtetésével; Eseti kirendelések alapján.

A Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer (rövidítve: HKR) biztosítja azt a keretet, amelyben a honvédségi erőforrások alkalmazásra kerülnek a katasztrófák elhárításában történő ágazati részvétel során. A Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer, bár ideiglenes, célorientált szervezetként kerül definiálásra, folyamatosan működik, és fejlesztésre, működtetésére erőforrások is kerülnek biztosításra minden egyes költségvetési évben. A

Magyar Honvédség számára a korábban ismertetett jogszabályi feladatrendszer nem határoz meg elsődleges felelősséget egyetlen katasztrófatípus tekintetében sem. Fentiek alapján a honvédségi erőforrások katasztrófavédelmi célú felhasználása alapvetően a második pillér, azaz az eseti kirendelések alapján kerül megvalósításra. Katasztrófavédelmi feladatokra csak a Honvéd Vezérkar főnöke és a honvédelmi miniszter rendelhet ki honvédségi erőket.

VI.2.2. Önkéntes és karitatív szervezetek

A civil szervezetek egy része alaprendeltetésének, céljainak megfelelően a minden napi élet során sok olyan feladatot lát el, amellyel ma is hozzájárul a lakosság életének, egészségének megóvásához, az eredeti állapotuk helyreállításához, életvitele zavartalanságához, személyi, vagyoni biztonsága fenntartásához, a veszélyek elleni védekezésre való felkészüléshez, az épített és természeti környezet megóvásához, a hazafias neveléshez, a honvédelemhez, a polgári védelemhez. Az Önkéntes mentőszervezet különleges kiképzésű személyi állománnyal rendelkező, speciális technikai eszközökkel felszerelt, katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak kivédésére, felszámolására, katasztrófavédelmi feladatok ellátására, valamint emberi élet mentésére önkéntesen létrehozott civil szerveződés. Az országban működő önkéntes mentőszervezet (a továbbiakban: mentőszervezet) a hazai katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásai elleni védekezésben akkor vehet részt, ha a Nemzeti Minősítési Rendszerben meghatározott képzettségi, felkészültségi alapkövetelményeknek eleget téve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve által lefolytatott és szabályozott eljárásban a minősítést megszerezte. A minősítés megszerzésére az ENSZ INSARAG irányelv figyelembevételével kiadott BM OKF főigazgatói intézkedés szerint kerülhet sor. A minősítést megszerzett mentőszervezet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervénél kérheti a nyilvántartásba vételét, és a központi szervvel köt megállapodást. A mentőszervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet irányítása mellett vehetnek részt a kárelhárítási tevékenységben, katasztrófák elleni védekezésben. A mentőszervezetet veszélyhelyzet esetén történő bevonásáról a BM OKF vezetője dönt.

Magyar Polgári Védelmi Szövetség (továbbiakban: MPVSZ) közhasznú tevékenységet végző országos szövetség. Közreműködik az állampolgárok polgári védelmi és katasztrófavédelmi felkészítésében, védelmük szervezésében és különböző humanitárius feladatok megvalósításában azzal a céllal, hogy az állampolgárok képesek legyenek önmaguk, családtagjaik, embertársaik életét, vagyontárgyait eredményesen oltalmazni, menteni elemi csapások, természeti és civilizációs katasztrófák, valamint fegyveres konfliktusok esetén. E

feladat megvalósítása érdekében szorosan együttműködik az BM OKF országos és területi szervezeteivel, az önkormányzatokkal, a lakosságvédelemben, felkészítésben érintett más állami, és civil társadalmi szervezetekkel, mindenekelőtt az Magyar Tűzoltó Szövetséggel, az Országos Polgárőr Szövetséggel, a Magyar Tartalékosok Szövetségével, és a Vöröskereszttel. Az MPVSZ 1991-ben alakult újjá, mint a Légoltalmi Liga jogutóda. Jelentős nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik, mindenekelőtt az osztrák, német és szlovák polgári védelmi szövetségekkel. A Mentő Beavatkozó Egysége útján részt vesz a HUSZÁR mentő szervezet munkájában.

Magyar Tűzoltó Szövetség (továbbiakban: MTSZ) Az 1870 óta működő nagy hagyományokkal és kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező országos szövetség (12). A fővárosi és megyei szövetségei mellett három: a Létesítményi, a Tűzoltó Verseny, és az Önkéntes Tűzoltó Egyesületi tagozata működik. A Szövetség tagsága önkéntes, tagjai lehetnek az egyének mellett az önkéntes tűzoltó egyesületek és létesítményi tűzoltó szervezetek is. A szövetség önkéntes szervezetei, az alapszabályban vállaltak- és későbbiekben vázoltak mellett - végrehajtják illetékességi területükön az 1996. évi XXI. Tűzvédelmi törvény 33.-34. §-ban előírt feladataikat. Az MTSZ költségvetési támogatásban részesül. Kiváló munkájának elismeréseként az MTSZ jelentős társadalmi megbecsültségnek örvend. A tűzoltóság ma a lakosság által legjobban elismert szakterületek egyike. A szövetség rendszeres résztvevője és alapító tagja az európai nemzetközi tűzoltó szövetségnek. Munkája során szorosan együttműködik az BM OKF-el, az önkormányzatokkal, valamint az MPVSZ-el, az OPSZ-el, és a Magyar Vöröskereszttel.

Országos Polgárőr Szövetség (továbbiakban: OPSZ). A rendszerváltást követően az állampolgárok önszerveződésével megalakult önkéntes országos társadalmi szervezet. Az OPSZ támogatja a helyi önkormányzatokat, a helyi, területi rendvédelmi szervezeteket a közbiztonság feladataik végrehajtásában és a lakosság védelme érdekében.

A polgárőrség segíti az állampolgárokat a közrend, közbiztonság fenntartásában, életük és javaik védelmében a veszélyhelyzetek megelőzésében és a következmények elhárításában, a természet és környezet védelmében. Feladatai teljesítése érdekében együttműködik: a helyi önkormányzatokkal, az állami és önkormányzati szervezetekkel, a rendőrséggel, katasztrófavédelemmel.

Karitatív társadalmi szervezetek

A megelőzésben, a mentésben és a helyreállításban különböző társadalmi szervezetek is részt vesznek. A katasztrófavédelmi szabályozás alapján társadalmi és önkéntes szervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének hozzájárulásával vehetnek részt. Ezek a szervezetek fenntartói szempontból lehetnek egyházi, társadalmi és egyéb fenntartásúak.

A Magyar Vöröskereszt (továbbiakban: MVK) nemzeti humanitárius, országos hatáskörű – azon belül szinte minden helységet átfogó - szervezet. Célkitűzése: az élet és egészség védelme, az emberi személyiség tiszteletben tartása, az emberi szenvedés, szociális gondok enyhítése, betegségek megelőzése, a fegyveres konfliktusok, katasztrófák áldozatainak megsegítése, a nemzetközi humanitárius jog és a Vöröskereszt alapelveinek teljesítése, társadalmi szolidaritásra való nevelés. Feladatait, helyzetét az 1993. évi XL. Vöröskereszttel foglalkozó törvény szabályozza. A törvény kimondja, hogy nemzeti humanitárius, országos hatáskörű szervezet. Költségvetési támogatásban részesül. Rendkívül kiterjedt nemzetközi és hazai kapcsolatokkal rendelkezik. Társadalmi megbecsültsége minden szinten kiemelkedően nagy. Tevékenységének védelmét a nemzetközi hadviselési jog is rögzíti (genfi Vöröskeresztes konvenció).

Magyar Máltai Szeretetszolgálat (továbbiakban: MMSZ). Az MVK -hez hasonlóan az MMSZ is humanitárius segítséget nyújt mind hazai, mind nemzetközi szinten a rászorulóknak számára. Jelentős nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik. Országos szervezet. A hét régióban több mint 200 intézményt működtet úgy, hogy a napi önkéntes segítők száma átlagosan 5000 fő. Időszakos munkára hetente egy-három alkalomra 10-12000 önkéntes, nagyobb katasztrófák esetén, pl. árvízi feladatokban való közreműködésre kb. 20000 fő egyidejű részvételét tudja biztosítani. Költségvetési támogatást nem kap. Természeti és pénzügyi problémákból fedezi működési kapcsolatait.

Baptista, és Ökumenikus Szeretetszolgálatok. Céljaik, vállalt feladataik megközelítően megegyeznek a MMSZ esetében vázoltakkal. A Baptista Szeretetszolgálat kiemelkedően nagy nemzetközi kapcsolatai révén elsősorban a külföldi katasztrófák esetén nyújtott támogatással szerzett elismert hírnevet hazánk számára. Igen eredményes munkát végeztek aktivistái: az EU élelmiszer segélyprofjának- a közösség legrászorultabb személyeinek intervenciók készletekből való ellátásában, valamint a budapesti hajléktalanok közül a halmozottan hátrányban élők megsegítésében a krízisautók, a drogambulanciák működtetésével illetve a szociális munkások képzésével.

Speciális mentő szervezetek. Az elmúlt másfél évtizedben száznál több speciális mentőszervezet alakult hazánkban. Közülük több, elsősorban a „mentő kutyások nemzetközi hírnévre is szert tettek. A szervezetek túlnyomó többsége regionális, illetve lokális szervezet. Országos összefogó szervezetük a Magyarországi Mentőcsoportok Szövetsége. Ez a különböző szervezetek által létrehozott csúciszerv. Fontosabb szervezetei: a Magyar Barlangi Mentőszolgálat. Vízi mentőszervezetek (pl. Vízi mentők Balatoni Szakszolgálat, Vizek őre Vízi mentő Egyesület. Mentőkutyás szervezetek, valamint a Rádiós Segélyhívó és Infokommunikációs Országos Egyesület.

Túlnyomó többségük nagyon jól felkészült állománnyal és működésükhöz szükséges sajátos eszközökkel rendelkeznek, igen hasznos szervezetek. E szervezetek speciális felkészültségüknel fogva elsősorban hatékonyan egészítik ki az állami, önkormányzati és más hivatásos, illetve társadalmi szervezetek tevékenységét, a természeti és civilizációs katasztrófákat követő mentési időszakokban.

VII. A polgári védelem katasztrófavédelmi feladatai

A katasztrófavédelem feladatrendszer az új jogszabályok szellemében került kidolgozásra. A polgári védelmi feladatokat a Kat. 52.§.-a sorolja fel részletesen. A katasztrófavédelmi törvény felépítését és tartalmát az előzőekben ismertettük.

A polgári védelem célja lakosság és anyagi javak megóvása érdekében végzett tervező, szervező, döntés előkészítő tevékenység végzése, a katasztrófavédelmi törvény IV. fejezet 25.§. – 52.§. -ban felsorolt feladatok végrehajtása érdekében. Továbbá a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolásához szükséges szakmai szempontrendszer kidolgozása, kockázat elemzés, a települések valós veszélyeztetettsége alapján, a lakosság védelme érdekében, az elégséges védelmi szint biztosítására, a veszély elhárítási tervek elkészítésére a települések, katasztrófavédelmi osztályba sorolására vonatkozó javaslat előkészítése. A különböző szintű tervek elkészítése, a lakosság riasztásával és veszélyhelyzeti tájékoztatásával kapcsolatos tervezési és szervezési feladatok végzése.

Fontos feladat az önkéntes, és köteles polgári védelmi szervezeteknél központi, területi, (megyei mentőcsoportok) megalakítása, felkészítése, a mentőcsoportok minősítése és „vizsgáztatása” alkalmazásának előkészítése, megvalósítása.

A katasztrófák elleni védekezés során, a beavatkozás, vagy veszélyhelyzet-kezelés időszakában jelentkező műveleti feladataitok végzése.

VII.1. A polgári védelemi feladatok részleteiben

VII.1.1. A lakosság felkészítése a védekezés során irányadó magatartási szabályokra

Minden állampolgárnak, illetve személynek joga van arra, hogy megismerje a környezetében lévő katasztrófaveszélyt, elsajátítsa az irányadó védekezési szabályokat, továbbá joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben. Hogy e jogait és kötelességeit az állampolgár gyakorolni tudja, fel kell rá készítenünk. A lakosságfelkészítésnek nemcsak a veszélyeztetett lakosságra, hanem a foglalkozásuk során a veszélyhelyzetekkel kapcsolatba kerülőkre is ki kell térnie. Nem csak a veszélyhelyzetek, a veszélyhelyzetekben való helyes magatartási szabályok ismerete fontos, hanem annak tudatosítása is, hogy az állampolgárok önmaguk is kerüljék el azokat a cselekvési mechanizmusokat, amelyekkel veszélyhelyzeteket idéznek elő.

VII.1.2. A polgári védelmi szervezetek létrehozása és felkészítése, valamint a működéshez szükséges anyagi készletek biztosítása

Az ideiglenes polgári védelmi szolgálat azonnali teljesítésének elrendelésére a Kormány, a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, a megyei védelmi bizottság elnöke, a főpolgármester, valamint a polgármester jogosult.

A polgári védelmi szervezetbe beosztott munkavállalót a polgári védelmi feladatok ellátására történő kiképzés, gyakorlat és ideiglenes polgári védelmi szolgálat idejére a munkavégzés alól fel kell menteni, erre az időszakra munkajogi védelemben részesül. A felmentés időtartamára távolléti díj jár.

A polgári védelmi szervezetek a központi, területi, települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek, melyek állományát a polgári védelmi feladatok ellátása érdekében az önként jelentkező személyekkel a Kat. 65. §. (2) bekezdése szerint lehet kiegészíteni.

A polgári védelmi szervezetbe a polgári védelmi kötelezettség alatt álló személyt a lakóhelye szerint illetékes polgármester osztja be.

A katasztrófavédelmi feladatok végrehajtása érdekében a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség kiterjed:

- meghatározott gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére vagy a szolgáltatás igénybevételenek tűrésére,

- valamely tevékenységtől való tartózkodásra,
- az igénybevételhez szükséges előkészületi tevékenységre,
- az igénybevétel tervezéséhez szükséges adatok közlésére.

A feladatok részletesen a következő fejezetben kerülnek bemutatásra.

VII.1.3. A tájékoztatás, figyelmeztetés, riasztás

A lakosság riasztásának és veszélyhelyzeti tájékoztatásának módjai:

- elsősorban közérdekű közlemény közzétételével, a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló törvény rendelkezéseinek megfelelően,
- a lakossági riasztó rendszer eszközeivel,
- a technikai feltételek megléte esetén elektronikus hírközlési szolgáltatások igénybevételével,
- a helyben szokásos módon (hangosbemondó, hírvivő, falragaszok),
- a riasztás és veszélyhelyzeti tájékoztatás közzétételére alkalmas, helyben rendelkezésre álló egyéb eszközökkel, így a rendvédelmi szervek, magánszemélyek élőbeszéd sugárzására alkalmas kihangosító eszközei, valamint kézi kihangosító eszközök,
- szükség és lehetőség szerint az a)–e) pontban megjelöltek egyidejű alkalmazásával.

A közérdekű közleményt a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve által kiadott tartalommal kell közzétenni, melyet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve zártrendszerű kommunikációs csatornán

VII.1.4. Egyéni védőeszközökkel történő ellátás

A lakosság kimenekítése, illetve kitelepítése során – amennyiben a veszélyeztető hatás indokolja – a veszélyes, illetve radioaktív anyagok, más fizikai erők káros élettani hatásainak megakadályozása érdekében szükség-védőeszközt, az atomerőmű által veszélyeztetett (0–30 km közötti) területeken szükség szerint jódpofilaxist is kell alkalmazni.

A beavatkozást végzők számára biztosított egyéni védőeszközökről és az azzal történő ellátásról jogszabály rendelkezik.

VII.1.5. A védelmi célú építmények fenntartása

Kiindulva az óvóhelyeknek alapvetően háborús körülmények között szükséges szerepéből, valamint az erre az időszakra vonatkoztatható veszélyeztető hatásokból megállapítható, hogy az óvóhelyi védelem elsődleges a többi védelmi módhoz képest.

Figyelembe véve azonban a még hosszú távon sem megvalósítható teljes körű helyi védelemlehetőségeit, változatlanul érvényes az a megállapítás, hogy az óvóhelyi védelem, a komplex védelem részeként, más védelmi módok együttes és szükséges figyelembevételével kell szerveződjön.

A differenciált óvóhelyi védelem elve változatlanul létfontossággal bír azzal, hogy elsősorban mechanikai védelemre van szükség az osztályba sorolt óvóhelyektől kezdve a szükségóvóhelyig bezárólag.

Rendeltetésük szerint:

- a lakosság, a dolgozók védelmét szolgáló önvédelmi létesítmények,
- az ország közigazgatását irányító létesítmények,
- nagy értékű vagyontárgyak védelmét biztosító, vagy háborús körülmények között is,
- működésre kötelezett szervezetek (rádióállomások, TV adók, telefon-központok, kórházak, stb.) elhelyezésére szolgáló különleges létesítmények.

Szükségvédelmi védőlétesítmények: épület alatti pinceterek, illetve épületen kívülilétesítmények, V. osztályt megközelítő védelmi képességű. Kiszóródás elleni védőlétesítmények: olyan épített, illetve épületek kijelölt területén, vagy azok pincéiben, valamint meglévő védelmi adottságok felhasználásával kialakított létesítmények.

VII.1.6. A lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása

Kitelepítés, kimenekítés, befogadás, és visszatelepítés minősített időszakban, valamint veszélyhelyzetben rendelhető el, ha a veszélyeztető esemény által érintett területen élő lakosság, illetve a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme más módon nem valósítható meg.

A kitelepítés kimenekítés ideiglenes jellegű védelmi intézkedés, a veszélyeztető esemény elmúltával, illetve következményeinek felszámolása után haladéktalanul intézkedni kell a lakosság visszatelepítésére.

A kitelepítés és a befogadás elrendelésére jogosult:

- veszélyhelyzetben, a Kormány felhatalmazása alapján, illetékességi területére vonatkozóan a polgármester,

- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy, aki veszélyhelyzetben a településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenység irányítását a polgármestertől átvette,
- a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke,

Halasztást nem tűrő esetben az illetékességi területére vonatkozóan

- a polgármester,
- a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke.
- A visszatelepítés elrendelésére a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke jogosult.

VII.1.7. Gondoskodás a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (különösen víz-, élelmiszer-, takarmány- és gyógyszerkészletek, állatállomány) és a kritikus infrastruktúrák védelméről

A létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme különösen az élelmiszer és ivóvízkészletek, az állatállomány, takarmány- és vetőmagkészletek, termékek, növényzet, továbbá a gyógy- és kötszerek, egészségügyi felszerelések, gépek, eszközök, ivóvíz készletek a termelési és szolgáltatási, közüzemi, és a kritikus infrastruktúrák megelőző műszaki, valamint radiológiai, biológiai és vegyi védelmének előkészítése és megvalósítása.

Példa egy ágazat feladatára:

- A Kat. rendelkezése alapján a Földművelésügyi Miniszter rendelete szabályozza, melynek értelmében: Az anyagi javak RBV védelme kiterjed a mezőgazdasági, az élelmiszeripar, a vadgazdálkodás és halászat, az erdőgazdálkodás az elsődleges faipari termelés, az ezekhez kapcsolódó szolgáltatás, kutatás és fejlesztés, a mezőgazdasági termékforgalom, az agrár-környezetgazdálkodás, a növényegészségügy, az állategészségügy és az élelmiszer ellenőrzés területére és résztvevőire.

VII.1.8. a kárterület felderítése, a mentés, az elsősegélynyújtás, a mentés és a fertőtlenítés, és az ezekkel összefüggő ideiglenes helyreállítás, továbbá a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan intézkedések

A kárterület felderítése:

Elengedhetetlen az adatszerzés a kárelhárítást irányító – bármely szintű – elöljáró számára, a helyzetet, a feladat tisztázásához, a kárelhárításra vonatkozó elhatározásához és a mentő-,

mentesítő- és halaszthatatlan helyreállító munkák vezetéséhez, végzéséhez a fegyveres összeütközés, illetve természeti vagy ipari katasztrófát követően kialakult kárterületekről (kárhelyről).

A kárterület felderítése felosztható általános és szakfelderítésre.

Az általános felderítés célja a kárhelyre vonatkozó általános, alapvető adatok összegyűjtése.

A szakfelderítés a mentő-, mentesítő- és halaszthatatlan helyreállító munkák sikerét befolyásoló fontos szakadatok beszerzése céljából végrehajtott felderítés.

- Megkülönböztetünk: műszaki, RBV, egészségügyi, tűzvédelmi, ellátás növényvédelmi szakfelderítést.
- A felderítés adatainak értékelése,
- A felderítés adatainak osztályozása,

A mentés: A különleges jogrendben foglalt, továbbá a Kat.-ben meghatározott veszélyhelyzetnek nem minősülő a személyek és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, valamint a kulturális és más jelentős értékek védelmére irányuló intézkedés és feladatrendszerben végzett polgári védelmi tevékenység.

Elsősegélynyújtás: Az elsősegély azonnali segítségnyújtás vagy beavatkozás, amelyet a sérült kap valamely sérülésére vagy hirtelen egészségkárosodása miatt a mentők, orvos vagy más személy megérkezése előtt. Katasztrófák bekövetkezésekor – tömeges sérülés esetén – a lakosság egészségügyi ellátása minden helyzetben – átfogóan és a lehetőségek függvényében – az állami, a honvédségi, a magán egészségügyi szervek feladata. A helyi egészségügyi intézményektől függetlenül felállíthatók táborig kórházak, szükségkórházak vagy katasztrófakórházak is.

Mentesítés: A sugárzó, mérgező, vagy fertőző anyagok hatástalanítása, illetve eltávolítása, személyekről, terepről, technikai eszközökről és egyéb anyagokról, fizikai vagy kémiai módszerekkel.

Fertőtlenítés: dezinfekció: Fertőző mikroorganizmusok elpusztítása, vagy toxinjainak hatástalanítása fizikai, kémiai és biológiai eljárásokkal.

Ideiglenes helyreállítás: Utak helyreállítása, Hidak helyreállítása, Közművek helyreállítása,

A halálos áldozatokkal kapcsolatos intézkedések:

A háborús események, vagy nagy kiterjedésű civilizációs, és pusztító természeti katasztrófák tapasztalatai miatt a következő részfeladatokat foglalja magába:

- a halottak (emberi tetemek, maradványok) felkutatása,
- összegyűjtése, szállítása,

- az elhalálozottak lehetőség szerinti azonosítása, nyilvántartásba vétele, halotti anyakönyvezése, a hozzátartozók és illetékesek tájékoztatása,
- temetés, hamvasztás, (esetleg szükség körülmények között),
- a terület, épületek, járművek, eszközök megtisztítása, fertőtlenítése,
- közegészségügyi korlátozó rendszabályok (ha szükségesek) bevezetése.
- Az állati tetemek esetében az eljárás egyszerűbb. Gyakorlatilag felkutatásra, összegyűjtésre, elszállításra, megsemmisítésre és megtisztításra, fertőtlenítésre, mentesítésre korlátozódik.

VII.1.9. A települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérése

Kockázat elemzés nem más, mint hazánk biztonságára veszélyes valamennyi külső és belső tényező számbevétele, értékelése, következtetések levonása, a lakosság és anyagi javak védelmét szolgáló intézkedések megtétele a károk minimálisra való csökkentése érdekében.

Célja a tudományosan megalapozott vizsgálati módszerek felhasználásával, nagy valószínűséggel meghatározni:

- az egyes veszélyforrások által érintett területek nagyságát az ott élő lakosság számát, az érintett nemzeti vagyon és kulturális örökség nagyságát
- a megelőzéshez szükséges teendők számbavételét
- a védekezésbe bevonható szükséges szervezeteket, erőforrásokat és kapacitásokat
- a védelem követelményeit és szintjét
- a védekezésre vonatkozó tervezés alapelveit, szintjeit
- a tervek aktivizálhatóságának lehetőségeit.

Az ország településeit az adott település vonatkozásában lefolytatott kockázatbecslési eljárás eredményeként katasztrófavédelmi osztályokba kell sorolni (a továbbiakban: besorolás).

A település polgármestere – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének közreműködésével – a kockázatbecslést minden év szeptember 30-ig elvégzi és javaslatot tesz a település besorolására a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökének.

A besorolást a települést érintő veszélyeztető hatások komplex elemzése alapján, kockázatbecslés útján kell megállapítani.

A kockázatazonosítás során az adott területen a helyi sajátosságokra és jellemzőkre tekintettel, valamennyi ismert veszélyeztető hatást figyelembe kell venni.

A kockázatazonosítást követően a kockázatelemzés és - értékelés során meg kell határozni - a település területére vonatkozó egyes veszélyeztető hatások következményeit, valamint a bekövetkezés valószínűségét (gyakoriságát), figyelemmel az egyes veszélyeztető hatások egymásra gyakorolt és együttes hatására is.

A településeket a kockázatbecslések alapján 1, 2, 3, osztályba kell sorolni.

Magyarország veszélyeztetettsége, a veszélyeztető tényezők értékelése:

Ezeket az elemzéseket valamennyi szinten – gazdálkodó szervek, önkormányzatok, megyénként és országosan egyaránt – el kell végezni.

Az elemzésekből levont következtetések alapján meghatározható az ország katasztrófa készenlétének helyzete, hogy az egyes veszélyhelyzetekkel szemben a társadalom milyen eséllyel veszi fel a küzdelmet.

Kockázat elemzés a nemzetközi jogrendben:

A NATO polgári veszélyhelyzet tervezésre vonatkozó 1998. évi miniszteri irányelvek a nemzetek számára a közös védelem és a válságok kezelése érdekében feladatul határozza meg az állandó kockázatelemzésen alapuló nemzeti katasztrófaképesség fejlesztését és fenntartását, biztosítva ezzel a közös fellépést a határokon áttérjedő hatásokkal járó természeti és technológiai katasztrófák, nukleáris és más balesetek esetén szükségessé váló nemzetközi segítségnyújtást is.

Az EU Bizottság XI. Főigazgatósága, mely a környezetvédelem, nukleáris biztonság és polgári védelem tevékenységét hangolja össze, ajánlásában a közösségi együttműködés fontos célkitűzéseként fogalmaz meg a „nemzeti regionális és helyi törekvések támogatását, a polgári védelem, a katasztrófa-megelőzés és készség folyamatos fenntartása érdekében és fejlesztésük lehetőségeit a „kockázatelemzési technikák legjobb kihasználásában” látja megvalósíthatónak.

Fontos megjegyezni a Seveso II. egyezményben foglalt elvárásoknak megfelelő, kifejezetten a határon túli ipari balesetek, illetve az egyezmény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervek kockázatelemzésének fontosságát, mely a 2011. évi CXVIII. törvény IV. fejezetében került részletesen szabályozásra.

A Kockázat elemzés során értékelni kell:

- Az ország földrajzi elhelyezkedését vízrajzi helyzet irányadó meteorológiai, hidro meteorológiai, domborzat viszonyokat,
- A települések sűrűségét, nagyságát, a lakosság számát beépítettség fokát, jellegét, lakossági sűrűséget a lakosság kor szerinti összetételét,

- Az iparszerkezet jellegzetességét a környezetünkben lévő ipari és nukleáris objektumok elhelyezkedését a veszélyes anyagok mennyiségét, tárolását, az alkalmazott technológiát
- A főbb közlekedési csomópontok, út, vasúthálózat állapotának jellemzőit infrastruktúra általános jellemzőit, a határátkelőhelyek áteresztőképességét, a hidak meglétét, kapacitását.
- Az állattartás, állategészségügy, járványmegelőzés helyzetét
- Az ország egészségügyi ellátásának rendszerét, állapotát
- A megelőző évtizedek (évszázadok) tapasztalatait
- A védekezésbe bevonható kárelhárító szervezetek állapotát, felszereltségét, alkalmazhatóságát.
- A közigazgatás egyes szintjei felkészültségét
- Az egyes lakossági ellátó rendszereket

VII.1.10. A veszélyelhárítási tervezés, szervezés

A veszélyelhárítási tervezés célja, hogy a Kat. 44. §.-ában felsorolt természeti, civilizációs és egyéb eredetű veszélyekre a kockázatok azonosítása, elemzése és értelmezése alapján egységes okmányrendszerbe foglalja a katasztrófavédelmi feladatok és intézkedések rendjét, végrehajtását, az azt biztosító személyi, anyagi és technikai eszközök hozzárendelésével.

A veszélyelhárítási tervezés szintjei:

- települési (a fővárosban kerületi) veszélyelhárítási terv (a továbbiakban együtt: települési veszélyelhárítási terv),
- munkahelyi veszélyelhárítási terv,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének összesített terve,
- területi (fővárosi) veszélyelhárítási terv,
- központi veszélyelhárítási terv.

A tervekészítésre kötelezettek veszélyelhárítási terveiket folyamatosan naprakészen tartják.

A települési veszélyelhárítási terv az adott településre készített kockázatelemzés és értékelés alapján kimutatott veszélyeztető hatásokra és azok következményei elhárítása érdekében a meghatározott elégséges védelmi szint biztosítására.

A települési veszélyelhárítási terv mellékletét képezi a jogszabályokban meghatározott külső védelmi terv és a helyi vízkárelhárítási terv.

A feladatok részletesen a IX. fejezetben kerülnek bemutatásra.

VII.1.11. Közreműködés a kulturális örökség védett elemeinek védelmében, a vizek kártételei elleni védekezés külön jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásában, a menekültek elhelyezésében és ellátásában, továbbá a tűzoltásban, és a nemzetközi szerződésekből adódó tájékoztatás és kölcsönös segítségnyújtás feladatainak ellátásában

Fegyveres összeütközések esetén a kulturális javak védelméről az e tárgyban Hágában 1954. május 14. napján kelt, az 1957. évi 14. sz. törvényerejű rendelettel kihirdetett Nemzetközi Egyezményben foglaltaknak megfelelően kell gondoskodni. Kulturális örökségünk kiemelkedő értékű javainak védelméről természeti, illetve civilizációs katasztrófák esetén különleges jogrend idején, elsősorban helyben, egyes esetekben központi befogadó helyeken, illetve a megyei (fővárosi) védelmi bizottság által kijelölt, megfelelő védelmet biztosító objektumokban kell gondoskodni.

A jelenleg hatályos Kat. a polgári védelmi feladatokról szóló része feladatként határozta meg a közreműködést a menekültek elhelyezésével és ellátásával kapcsolatos feladatok végrehajtásában. A háború áldozatainak védelméről szóló genfi egyezmény felsorolja azokat az emberbaráti feladatokat, amelyek alapján a polgári védelem a migrációs veszélyhelyzetek kezelése során is sikerrel vontható be.

VII.1.12. Közszolgáltatás ellátásának kiesésekor az emberi életben, egészségben és az anyagi javakban esett kár megelőzése céljából a közszolgáltatás ideiglenes ellátásáról történő gondoskodás

A kritikus infrastruktúra egyfajta definíciója: *"létfontosságú infrastruktúrákhoz azok a fizikai és információs-technológiai berendezések és -hálózatok, szolgáltatások és eszközök tartoznak, amelyek összeomlása vagy megsemmisítése súlyos következményekkel járhat a polgárok egészsége, védelme, biztonsága és gazdasági jóléte, illetve a tagállamok kormányainak hatékony működése szempontjából."*²⁸

A felsorolt példák alapján megfogalmazható a **kritikus infrastruktúra általános fogalma**, azaz egy országon belül a lakosság szellemi és tárgyi életfeltételeit megteremtő, a gazdaság működését elősegítő vagy lehetővé tévő azon szervezetek, létesítmények,

²⁸ BM. OKF http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=lrl_index

létesítményrendszerek, hálózatok összessége vagy ezek részei, amelyek megsemmisülése, szolgáltatásaik vagy elérhetőségük csökkent szintje egy adott felhasználói kör létre, lét- és működési feltételeire negatívan hat.

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) kormányrendelet 1. § 25. pontja a következő definíciót adja. Kritikus infrastruktúra: Magyarországon található azon eszközök, rendszerek vagy ezek részei, amelyek elengedhetetlenek a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához, az egészségüghöz, a biztonsághoz, az emberek gazdasági és szociális jólétéhez, valamint amelyek megzavarása vagy megsemmisítése, e feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt jelentős következményekkel járna.

A fenti fogalmat az alábbi 5 alapvető tulajdonság teszi teljessé:

- **interdependencia** – egymástól való függőség;
- **informatikai biztonság** – kiemelt terület, informatizált munkafolyamatok;
- **üzemeltetés** – sajátosságok, egyedi jelleg;
- **dominóelv** – láncreakciószerű sérülés/károsodás;
- **leggyengébb láncszem & rész-egész elv** – összekapcsolódó hálózatok stabilitása a leggyengébb elem erősségétől függ.

Napjaink tudományos fejlődési trendje rávilágít arra, hogy a védelmi igazgatási feladatok meghatározása során nemcsak a szándékos, ártó jellegű tevékenységek általi veszélyeztetettségre, hanem a technológiai veszélyekből, konstrukciós hibákból, balesetektől, helytelen emberi beavatkozásból és a természeti eredetű eseményekből származó helyzetekre is fel kell készülni.

Megállapítható, hogy a létfontosságú infrastruktúrákkal kapcsolatos védelmi tevékenység eleve több elemből álló össznemzeti feladat kell, legyen. Végrehajtásához magas szinten koordinált, jó kommunikációs rendszerrel rendelkező, szakképzett struktúra kialakítása szükséges, amelynek normálidőszaki és válsághelyzetbeli működését is mindenre kiterjedő jogszabályi háttér és megfelelő eszközrendszer biztosíthat. Az eredményesség kulcsfeltétele az érintett védelmi igazgatási szervek közötti hiteles és titkos adatok szigorú keretek közötti megosztása, a hozzáférések minimalizálása, vagyis a titokvédelem és az informatikai védelem.

A BM OKF Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség tevékenységi körén belül kiemelt helyet foglal el a kritikus infrastruktúra védelmi szakterület, melynek egyik fő tevékenységét a jogalkotási és szabályozási feladatok végrehajtása képezi. Ennek eredményeképpen 2013. március 1. napján hatályba lépett a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény, valamint a hozzá kapcsolódó 65/2013. (III. 8.) általános végrehajtási kormányrendelet. A jogszabály célja egyrészt a létfontosságú rendszer elemek azonosítása, másrészt a kijelölés megtörténte után a megfelelő szintű - humán, fizikai és informatikai - védelem biztosítása.

A törvény az alapvető fogalmak meghatározásán túl – többek között – rendelkezik a nemzeti és az európai létfontosságú rendszer elemek kijelöléséről, az üzemeltetői biztonsági terv-készítési kötelezettségről, a biztonsági összekötő személy kijelöléséről, a nyilvántartás és ellenőrzés szabályairól, a szankcionálásról.

A létfontosságú rendszer elemek azonosítási és kijelölési szabályait tartalmazó ágazati jogszabályok hatálybalépésétől kezdve 180 nap áll rendelkezésre az üzemeltetőknek az azonosítási jelentéseik elkészítésére, melyeket az ágazati kijelölő hatóságok az ágazati kritériumok alapján, míg a katasztrófavédelem a horizontális kritériumok alapján vizsgálják.

A létfontosságú rendszerek és létesítmények beazonosítása eredményeképpen kialakul a rendszereknek (és rendszer elemeknek) az a köre, melyek hálózatbiztonságát a jövőben a katasztrófavédelem hivatott felügyelni, ugyanis a törvény a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve feladatkörébe helyezte a létfontosságú rendszer elemek védelmével kapcsolatos hálózatbiztonsági intézkedések koordinációját, a hálózatbiztonság fenntartásának elősegítését, és a hálózatbiztonsággal kapcsolatos események elemzését, értékelését. Ezen feladatokat erősítette az elektronikus információs rendszerek kormányzati eseménykezelő központjának, ágazati eseménykezelő központjának, valamint a létfontosságú rendszerek és létesítmények eseménykezelő központja feladat- és hatásköréről szóló 233/2013. (VI. 30.) kormányrendelet hatálybalépése is.

VIII. A köteles polgári védelmi szervezetek

VIII.1. A polgári védelmi szervezetek megalakításának elvei.

A települési polgári védelmi szervezeteket úgy kell létrehozni, hogy azok alkalmasak legyenek a helyi veszélyeztető tényezők hatásainak csökkentésére, és az elsődleges mentési tevékenységgel összefüggő védelmi feladatok elvégzésére.

VIII.1.1. A központi polgári védelmi szervezetek

A központi polgári védelmi szervezet személyi állományát a szervezet létrehozásáról szóló főigazgatói döntést követő 30 napon belül az igazgató jelöli ki a Kat. 71. § szerint gyűjtött adatok alapján. A polgári védelmi kötelezettség alatt álló személyt a lakóhely szerint illetékes polgármester hatósági határozattal osztja be.

A központi polgári védelmi szervezet személyi és anyagi-technikai felépítéséről a szervezet létrehozásának helye szerint illetékes igazgatóság kimutatást készít, és tárolja a központi szervezetek megalakítási tervét. A megalakítási terv egy példányát a BM OKF-nál is el kell helyezni.

A főigazgató a központi polgári védelmi szervezetek felépítésének és létszámának indokoltságát legalább háromévente felülvizsgálja és intézkedik a szükséges módosítások átvezetéséről.

VIII.1.2. A területi polgári védelmi szervezetek

A területi polgári védelmi szervezetek felépítésére, létszámára az igazgató részletes szakmai indokolás mellett tesz javaslatot a főigazgató részére.

A területi polgári védelmi szervezet személyi állományát a szervezet létrehozásáról szóló döntést követő 30 napon belül az igazgató jelöli ki a megyei védelmi bizottság elnökének egyetértésével, Kat. 71. § alapján gyűjtött adatok alapján. A polgári védelmi kötelezettség alatt álló személyt a lakóhely szerint illetékes polgármester hatósági határozattal osztja be.

A területi polgári védelmi szervezet személyi állományának felépítéséről a szervezet létrehozásának helye szerint illetékes igazgatóság kimutatást készít, és tárolja a területi szervezetek megalakítási tervét, valamint a beosztó határozatok egy példányát.

Az igazgató a területi polgári védelmi szervezetek felépítésének és létszámának indokoltságát legalább háromévente felülvizsgálja, és intézkedik a szükséges módosítások átvezetésére.

VIII.1.3. A települési polgári védelmi szervezetek

A veszélyeztetettség mértékének és jellegének megfelelő lakosságvédelmi és mentésszervezési feladatok irányítására alkalmas települési polgári védelmi parancsnokság szakmai összetételét és létszámát a kirendeltség vezetőjének javaslata alapján a polgármester állapítja meg, és a polgári védelmi kötelezettség alatt álló személyt hatósági határozattal osztja be.

Az I. és II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a település lakosságának függvényében a polgári védelmi szervezetek létszáma

- a) 100 000 lakos felett legalább 750 fő,
- b) 50 000-100 000 lakos esetén legalább 500 fő,
- c) 10 000-50 000 lakos esetén legalább 300 fő,
- d) 5000-10 000 lakos esetén legalább 150 fő,
- e) 1000-5000 lakos esetén legalább 50 fő,
- f) 300-1000 lakos esetén legalább 20 fő,
- g) 300 lakos alatt legalább 6 fő.

A III. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a polgári védelmi szervezetek létszáma az fentiekben meghatározott létszám fele.

A katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a települési polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a jegyző, körjegyző a kirendeltség vezető közreműködésével dolgozza ki, és a település polgármestere hagyja jóvá.

A települési polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a kirendeltség vezető háromévente felülvizsgálja, és intézkedik a szükséges módosítások átvezetésére.

A települési polgári védelmi szervezet gazdálkodó szervnél történő létrehozására kiadott hatósági határozatban - a kirendeltség vezető egyetértésével - a település polgármestere meghatározza a szervezet felépítését, létszámát.

A gazdálkodó szervnél létrehozott települési polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a gazdálkodó szerv vezetőjének javaslata alapján a jegyző, a körjegyző dolgozza ki és a település polgármestere hagyja jóvá a kirendeltség vezető egyetértésével.

A települési polgári védelmi szervezet megalakítási tervének egy-egy példányát a szervezet megalakítási helye szerint illetékes település polgármesteri hivatalának jegyzőjénél, valamint a kirendeltségnél kell elhelyezni.

VIII.1.4. A munkahelyi polgári védelmi szervezetek

A munkahelyi polgári védelmi szervezet létrehozására és feladataira a gazdálkodó szervezet telephelye szerint illetékes kirendeltség vezető tesz javaslatot a polgármesternek, aki határozatban rendeli el a szervezet létrehozását.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a gazdálkodó szervezet vezetője a kirendeltség vezetővel együttműködve dolgozza ki, és a gazdálkodó szerv vezetője hagyja jóvá. A jóváhagyás előtt a megalakítási tervről a szervezet létrehozását elrendelő polgármester véleményt nyilvánít.

A jóváhagyott megalakítási terv egy-egy példányának őrzéséről a gazdálkodó szervezet vezetője, a megalakítási hely szerint illetékes települési önkormányzat jegyzője és a kirendeltség gondoskodik.

VIII.2. A polgári védelmi szervezetek megalakítása

A polgári védelmi szervezetek a települések valós kockázatbecslés eredményeként kimutatott veszélyeztető hatások és a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása alapján kidolgozott veszély elhárítási tervekben megfogalmazott feladatok végrehajtására, valamint lakosságvédelmi feladatok ellátására kerülnek megalakításra.

A polgári védelmi szervezetek és az önkéntes mentőszervezetek alkalmazására akkor kerülhet sor, ha az arra rendelt szervek erőforrásai nem elegendőek a veszély kezeléséhez, illetve, ha a lakosság, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme ezt indokoltá teszi.

A polgári védelmi szolgálatra magyarországi lakóhellyel rendelkező nagykorú magyar állampolgár kötelezhető.

A polgári védelmi egységek megalakítása során a megalakításra vonatkozó alapelveken túl a terület, település lakosságának számát és népsűrűségét kell figyelembe venni.

A 2000 lakos alatti településeken nem szükséges a létrehozott települési polgári védelmi szervezetet egységekre bontani.

VIII.2.1. A polgári védelmi feladatok ellátására létrehozott egységek típusai és feladatai, különösen:

- a) infokommunikációs egység,
- b) lakosságvédelmi egység,
- c) egészségügyi egység,
- d) logisztikai egység,
- e) műszaki és kárfelszámoló egység.

A kialakult kockázatok és veszélyeztető hatások kezelésére további egységek is létrehozhatók.

Az infokommunikációs egység feladatai különösen:

- a lakosság helyi riasztása és tájékoztatása,
- a polgári védelmi szervezetek állományának riasztása,
- a riasztásra szolgáló technikai eszközök és berendezések működtetése,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szervek, a polgári védelmi szervezetek, az irányító és együttműködő szervek, szervezetek közötti kommunikáció biztosítása,
- az informatikai és kommunikációs eszközök üzemeltetése, a vezetés infokommunikációs feltételeinek biztosítása,
- a katasztrófa elhárítási feladatok során igénybe vett kormányzati célú hálózatok üzemeltetőjével való kapcsolattartás.

A lakosságvédelmi egység feladatai különösen:

- a veszélyeztetett területről a lakosság kitelepítése, kimenekítése, valamint
- a kitelepítéssel, befogadással összefüggő feladatok ellátásának megszervezése és végrehajtása, az ennek kapcsán felmerülő egészségügyi feladatok támogatása.

Az egészségügyi egység feladatai különösen:

- a járványos növény- és állatbetegségek megelőzésében, terjedésének megakadályozásában, felszámolásában való közreműködés,
- a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan feladatok végrehajtásában való közreműködés,
- a járványos megbetegedések, fertőzések által veszélyeztetett lakosság védelme érdekében szükséges megelőző intézkedések és a fertőtlenítő munkák elvégzése,
- a sérült személyek felkutatásában, a sérültek gyűjtőhelyre, kórházba való szállításában, illetve a sérültek mozgatásában való közreműködés,
- a polgári védelmi szervezetek egészségügyi biztosításában való közreműködés,
- a vegyi, biológiai és radiológiai mentesítési feladatokat ellátása,
- a sérült személyek elsősegélynyújtásban való részesítése, az elsősegélynyújtásban való közreműködés.

A logisztikai egység feladatai különösen:

- a polgári védelmi szervezetek működéséhez szükséges anyagi-technikai feltételek biztosítása,
- a polgári védelmi szervezetek és az ideiglenesen ellátatlanná vált lakosság ellátása,
- a szállítási feladatok végrehajtása,
- a védelmi célú építmények és a kettős rendeltetésű építmények rendeltetésszerű használatának, valamint a tartózkodási szabályok betartatásának biztosítása,
- a fővárosi metró élet- és vagyonvédelmi létesítményként alkalmazható szakaszaiban a védelem feltételeinek biztosítása, valamint
- szükséggyógyintézetek logisztikai támogatása.

A műszaki egység feladatai különösen:

- a rendkívüli időjárási viszonyok következményeinek felszámolása,
- a romosodott épületekben lévő személyek felkutatása, mentése,
- közreműködés az épületekben, az üzemeltető szakmai útmutatása alapján a létfontosságú rendszerekben és létesítményekben keletkezett és egyéb műszaki károk felmérésének csökkentésében, felszámolásában, szükség szerinti helyreállításában,
- közreműködés a lakosság és az anyagi javak megelőző műszaki védelmének végrehajtásában,
- közreműködés a kulturális örökség védett elemei védelmében,
- közreműködés védelmi célú építmények létesítésében, építésében,
- közreműködés a vizek kártételei elleni védekezésben,

- részvétel az üzemeltető szakmai útmutatása alapján a közműkárok és szolgáltatás kiesések felmérésében, valamint a szükség szerinti helyreállításában,
- közreműködés a szükséggyógyintézetek, illetve járványügyi zárlat műszaki telepítésében, működtetésében, fenntartásában.

A polgári védelmi szervezetek alkalmazásának idejére a polgári védelmi parancsnokszághoz a polgári védelmi kötelezettség alatt álló és megfelelő szakmai felkészültséggel rendelkező személyeket lehet beosztani.

VIII.2.2. A polgári védelmi szervezetek megalakításának szabályai²⁹

A BM OKF főigazgatója, a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke, a polgármester és a gazdálkodó szerv vezetője a helyi veszélyeztető tényezők hatásainak csökkentésére és az elsődleges mentési tevékenységgel összefüggő védelmi feladatok elvégzésére polgári védelmi szervezetet hoz létre.

A megyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgató a BM OKF főigazgatója, a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke és a polgármester részére javaslatot tesz a polgári védelmi szervezetek létrehozására.

A polgári védelmi kötelezettség alatt álló, elsősorban a polgári védelmi feladat ellátására önként jelentkező személyt a lakóhely szerinti illetékes polgármester határozattal polgári védelmi szervezetbe osztja be.

VIII.3. A polgári védelmi szervezetek megalakításának tervezése

A polgári védelmi szervezetek létrehozásának alapidokumentuma a megalakítási terv. A polgári védelmi szervezetek megalakítási tervét az utasítás melléklete alapján kell elkészíteni. A megalakítási terv a település katasztrófavédelmi besorolása alapján, az egyes veszélyeztető hatásokra való felkészülés érdekében tartalmazza a megalakítandó polgári védelmi szervezeteket, azok rendeltetését, megalakítási helyét, állománytáblázatát és eszközszükségletét.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a gazdálkodó szervezet vezetője a katasztrófavédelmi kirendeltség vezető közreműködésével dolgozza ki, és azt a gazdálkodó szervezet vezetője hagyja jóvá.

²⁹ 13/2012. BM. OKF Főigazgató Utasítása

A települési polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a jegyző a katasztrófavédelmi kirendeltség vezető közreműködésével dolgozza ki, és azt a település polgármestere hagyja jóvá.

A területi polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke véleményének kikérésével a katasztrófavédelmi igazgató dolgozza ki, és azt a BM OKF főigazgatója hagyja jóvá.

A központi polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a BM OKF országos polgári védelmi főfelügyelője dolgozza ki, és azt a BM OKF főigazgatója hagyja jóvá.

Munkahelyi polgári védelmi szervezet a gazdálkodó szervezet polgári védelmi feladatainak végrehajtása érdekében kell létrehozni,

VIII.4. A polgári védelmi szervezetek felépítése

A polgári védelmi szervezetek polgári védelmi parancsnokságból és egységekből állnak.

A 2000 lakos alatti településen nem szükséges a létrehozott szervezetet egységekre bontani.

A kijelölt állampolgárokat egységekbe kerülnek beosztásra.

Az egységek létszámuk alapján:

- 1. polgári védelmi részleg:** őrs, állomás, figyelőszolgálat, létszáma: 5-10 fő,
- 2. polgári védelmi raj:** kettő, vagy több részlegből álló szervezet, mely speciális rendeltetésű és önálló tevékenységre alkalmas, létszáma: 10-20 fő,
- 3. polgári védelmi csoport:** maximum három raj, vagy azzal azonos létszámú különböző rendeltetésű részleg, mely a polgári védelmi feladatok végrehajtásának alapszervezeti eleme, kárhelyszínen feladat végrehajtásra és a csoportba be nem osztott egységek tevékenységének összehangolására képes, létszáma: 30-60 fő,
- 4. területi komplex csoport:** nagy kiterjedésű kárhelyszínen, kárhelyeken jelentkező feladatok kezelésére alkalmas több speciális részleg, raj bevonásával kialakított területi rendeltetésű szervezet, létszáma: 40-100 fő.

VIII.5. A polgári védelmi szervezetek készenlétének, mozgósításának rendszere

VIII.5.1. A polgári védelmi szervezetek mozgósítása

A polgári védelmi szervezetek berendelését úgy kell megszervezni és gyakoroltatni, hogy az minden helyzetben biztosítsa részükre a meghatározott normaidőn belül a megalakítási helyre történő beérkezést.

A polgári védelmi szervezetek mozgósítása riasztással indul, történhet egyidejűleg, vagy részenként.

Egyidejűleg történő mozgósítás esetei:

- katasztrófaveszély megállapításakor, illetve veszélyhelyzet kihirdetésekor,
- ha az adott területen olyan mértékű katasztrófa következik be, vagy annak közvetlen veszélye fenyeget, mely egyidejűleg szükségessé teszi a polgári védelmi szervezetek készenlétbe helyezését.

Részenként történő mozgósítás esetén a polgári védelmi szervezetek az elrendelést követően, időben tagoltan, a beavatkozás szükségességének sorrendjében kerülnek készenlétbe helyezésre.

A mozgósításra tervezett polgári védelmi szervezetbe beosztott személyek létszámát az illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv javaslatának figyelembe vételével a mozgósítást elrendelő személy határozza meg.

A polgári védelmi szervezetbe beosztott személy a kapott utasításokat köteles végrehajtani.

A polgári védelmi szervezet tagja a beosztás helye szerint illetékes katasztrófavédelmi igazgatóság által kiosztott igazolvánnyal igazolja magát.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek a polgári védelmi szervezetek mozgósíthatóságának biztosítása érdekében felkészülnek:

- a szervezési feladatok ellátására, polgári védelmi szervezetek felkészítésére, kiképzésére, gyakorlatok tervezésére, levezetésére,
- a mozgósítás vezetésére, a polgári védelmi feladatok végrehajtásának állandó és folyamatos irányítására és mindenoldalú biztosítására,
- a polgári védelmi szervezetek készenléti fokozatainak megszervezésére, az állománytáblázatban előírt anyagi-technikai eszközökkel történő ellátásukra.

VIII.5.2. A mozgósítás elrendelése

A magasabb készenléti fokozat elrendelésének időnormái.

A magasabb készenléti fokozat elrendelésének időnormát eszközeit és fokozatait a 18/2011sz BM OKF főigazgatói Intézkedés tartalmazza.

A magasabb készenléti fokozat elrendelésének jogosságáról minden esetben meg kell győződni. Az elrendelés történhet híradó eszközökön, vagy futár útján. A BM OKF és alárendeltjei ügyeleti szolgálata, a polgári védelmi igazgatás riasztási rendszerén, személyesen szóban, írásban, médiaszolgáltatáson keresztül.

VIII.5.3. A MKI- k, FKVI, KVK- k Polgári védelmi Főfelügyelők, Felügyelők feladatai a mozgósítás esetén:

A megyei Polgári védelmi Főfelügyelő mozgósítási, szakirányítási feladatai

Koordinálja az önkéntes és köteles polgári védelmi szervezetek kialakítását, felszerelését, Összehangolja megalakításukkal kapcsolatos feladatokat, (létszám, eszköz, szakfeladat), a polgári védelmi szervezetek mozgósítását, alkalmazását.

Összehangolja a köteles polgári védelmi szervezetek tevékenységét, az Infokommunikációs egység, a Lakosságvédelmi Egység, az Egészségügyi Egység, Logisztikai Egység és a műszaki Egység tevékenységét, készenlétkébe helyezését, mozgósítását.

Összehangolja a polgári védelmi szervezetek mentésbe történő bevonását, azok kárterületi tevékenységét.

Vezeti az önkéntes mentőszervezetek tevékenységét, a szervezetekkel kötendő együttműködési megállapodások megkötését, mentési igazolások kiadását;

Összehangolja a megyei humanitárius segítségnyújtást

Területi szinten koordinálja a köteles polgári védelmi szervezetek (területi, települési, munkahelyi) megalakítását, felszerelését, kiképzését,

Végzi a polgári védelmi szervezetek létrehozásával, megalakításával és alkalmazásával kapcsolatos feladatokat,

Vezeti az összesített létszám adatokról készített adatbázist,

Vezeti a területi mentőszervezet felkészítését tevékenységének koordinációját,

Vezeti a polgári védelmi tevékenységgel kapcsolatos beavatkozási feladatokat,

Javaslatot tesz a területi polgári védelmi szervezetek felépítésére és megalakítására,

Részt vesz a polgári védelmi szervezetek felkészítésében, az önkéntes mentőszervezetek, területi polgári védelmi szervezetek hazai minősítésén, rendszerbeállító gyakorlatain, a lakosság légi riasztásával kapcsolatos, katasztrófavédelmet érintő feladatok végrehajtásában,

Közreműködik a megye területén bekövetkezett jelentősebb káresemények felszámolásánál, segítséget nyújt a kirendeltség részére,

Együttműködik a katasztrófa-elhárításba bevonható társadalmi és karitatív szervezetekkel,

Vezeti a területi mentőszervezet vezetői törzsét,

Nyilvántartja a megalakított polgári védelmi szervezetek beavatkozásait, a mentésbe bevonható önkéntes mentőszervezeteket, valamint az önkéntes és köteles polgári védelmi szervezet erő-eszközeit, azok alkalmazását,

Szervezi a járási önkéntes mentőszervezetek felkészítését és Nemzeti Minősítését.

A katasztrófavédelmi Kirendeltség Polgári védelmi Felügyelő feladatai mozgósítás esetén:

Koordinálja:

- Helyi szinten az önkéntes és köteles polgári védelmi szervezetek kialakítását, felszerelését;
- Az önkéntes és a köteles polgári védelmi szervezetek megalakítását (létszám, eszköz, szakfeladat);
- A köteles polgári védelmi szervezetek tevékenységét, mozgósítását;

Végzi:

- a köteles polgári védelmi szervezetek (központi, területi, települési, munkahelyi) megalakítását, felszerelését, kiképzését;
- A települési polgári védelmi szervezetek megalakítását és mentésbe történő bevonását, azok kárterületi tevékenységét;
- A polgári védelmi szervezetek létrehozásával, megalakításával és alkalmazásával kapcsolatos feladatokat, vezeti az összesített létszám adatokról készített adatbázist;

Közreműködik:

- A helyi szervei értesítésével és készenlétbe helyezésével kapcsolatos feladatok kidolgozásában és végrehajtja a vezetői döntés alapján meghatározott feladatokat,
- Közreműködik az illetékességi területén bekövetkezett jelentősebb káresetek felszámolásánál, segítséget nyújt a területi szervek részére;
- Javaslatot tesz a települési polgári védelmi szervezetek felépítésére és megalakítására;
- Nyilvántartja a mentésbe bevonható önkéntes mentőszervezeteket, valamint az önkéntes és köteles polgári védelmi szervezet erő-eszközeit, azok alkalmazását, szervezetek beavatkozásait,

VIII.5.4. A polgári védelmi szervezetek készenléti idejük szerint felosztása

- gyors reagálású (12 órán belül),

- rövid reagálású (24 órán belül).

A gyors reagálású szervezetek elsősorban az irányítást végző szervek és szervezetek, valamint a katasztrófák elhárításában való részvétel érdekében megalakított azonnal alkalmazható polgári védelmi szervezetek:

- az adott katasztrófavédelmi feladatokra kijelölt polgári védelmi szervezetek állománya,
- a riasztó részlegek beosztott állománya,
- katasztrófaveszély esetében és veszélyhelyzetben érintett közfeladatot, közszolgáltatást ellátó munkahelyi polgári védelmi egységek állománya.

A Rövid reagálású szervezetek elsősorban azok a teljes állománnyal megalakított részlegek, rajok, csoportok, melyek a gyors reagálású szervezeteken kívül a katasztrófavédelmi feladatok végzésébe rövid előkészítés után bevonhatók.

VIII.5.5. A polgári védelmi szervezetek mozgósítási fokozatai

- alapállapot,
- katasztrófavédelmi készenlét,
- katasztrófaveszély készenlét,
- teljes bevetési készenlét.

A mozgósítási fokozatok tervezésekor figyelembe kell venni a várható veszély jellemzőit és a reagálásig rendelkezésre álló időt.

Alap állapot: célja létrehozni és biztosítani mindazon feltételeket, melyek lehetővé teszik a gyors és a rövid reagálású polgári védelmi szervezetek riasztását, megalakítását, katasztrófavédelemben való részvételét, valamint bármely magasabb készenléti fokozat feladatainak normaidőn belüli végrehajtását.

Az alapállapot tartalma, biztosítani:

- a polgári védelmi szervezetek mozgósítási terveinek naprakészségét,
- a feladatok ismeretét és begyakorlását,
- a mozgósítás meghatározott időn belüli feltételeit,
- a magasabb mozgósítási készenlétbe helyezés, a vezetés, az összeköttetés és az együttműködés feltételeit.

A katasztrófavédelmi készenlét

A katasztrófavédelmi készenlét a megalakításra került polgári védelmi szervezetek olyan állapota, amikor az előrejelzések szerint katasztrófahelyzet kialakulása várható és az erők

igénybevételére lehet számítani, vagy a már bekövetkezett katasztrófa hatásai elleni védekezés során sor kerülhet erők igénybevételére, valamint amikor az alapállapot feladatai végrehajtására alapozva további rendszabályok bevezetésével megteremtik a teljes bevetési készenlétbe helyezés feltételeit.

A katasztrófavédelmi készenlét célja mindazon további rendszabályok bevezetése, amelyek biztosítják a gyors és a rövid készenlétű polgári védelmi szervezetek megalakítását, a vezetés folyamatosságát, illetve elősegítik a teljes bevetési készenlétbe helyezés gyors elérését.

A katasztrófaveszély készenlét

A katasztrófaveszély készenlét fokozat a reagálási idő további rövidítése érdekében kerül bevezetésre a veszélyhelyzet felszámolásához, illetve akkor, ha azt a lakosság, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme egyébként indokoltá teszi.

A katasztrófaveszély készenlét fokozat célja mindazon rendszabályok bevezetése, amelyek biztosítják a polgári védelmi szervezetek megalakítását, a vezetés folyamatosságát, illetve elősegítik a teljes bevetési készenlétbe helyezés gyors elérését.

A teljes bevetési készenlét

A teljes bevetési készenlét a polgári védelmi szervezetek legmagasabb készenlét fokozata, amely akkor kerül elrendelésre, amikor indokolt a legrövidebb reakcióidő biztosítása.

A teljes bevetési készenlét a megalakításra került polgári védelmi szervezetek olyan állapota, amikor a kijelölt megalakítási, gyülekezési helyeiken készen állnak az alkalmazásra.

A teljes bevetési készenlét célja a teljes bevetési készenlét fokozat elrendelését követően mindazon feltételek megteremtése, amelyek biztosítják a különböző tervekben foglalt, illetve a kialakult helyzetben jelentkező feladatok végrehajtását.

VIII.5.6. A mozgósítási tervezése

- A mozgósítási terv a veszély elhárítási tervrendszer része.
- A mozgósítási terv tartalmazza legalább:
 - az elrendelésre jogosultak neveit,
 - az elrendelés feltételeit,
 - a települési parancsnokságok állományának kiértesítési rendjét,
 - a 24 órás szolgálat feladatait,
 - az elrendelés módját,
 - a magasabb mozgósítási készenlétbe helyezés feladatait fokozatonként.

A mozgósítási terv alkalmazhatóságának biztosítása érdekében a veszély elhárítási terv részeként adattárát kell létrehozni mely tartalmazza a következőket:

- a döntések meghozatalához szükséges legfontosabb adatokat, tényeket,
- a polgári védelmi szervezetek állományát, technikai eszközeit, anyagi ellátottságát,
- az egyes feladatok kapcsán igénybe vehető, különösen fontos szakemberekkel kapcsolatos nyilvántartásokat,
- értékeléseket.

A mozgósítási terv adatait, valamint a veszély elhárítási terv adattárát módosítani kell:

- ha a szervezetekben, az állományban változás következett be,
- ha az igénybe vehető technikai eszközökben változás állt be,
- ha a nyilvántartott anyagok típusában vagy mennyiségében változás történt,
- ha a megalakítási-, működési helyek, körletek megváltoztak.

Mozgósítási tervet készít:

- a fővárosban és a megyékben a fővárosi, megyei védelmi bizottság elnöke a katasztrófavédelmi igazgató közreműködésével;
- településeken a polgármester a katasztrófavédelmi kirendeltség vezető közreműködésével;
- a gazdálkodó szervezeteknél a szerv vezetője.

Az értesítési feladatokkal az erre a célra kijelölt állományt, valamint a szervezetek saját állományát kell megbízni.

Katasztrófaveszély, illetve veszélyhelyzet időszakában mozgósításra az ideiglenes polgári védelmi szolgálat elrendelése esetén kerül sor az illetékes polgármester határozatával, mely írásban, vagy szóbeli közléssel történik.

IX. A polgár védelmi tervezés

IX.1. A tervezés általános elvei

A katasztrófavédelmi tervezés, a megelőzés része, mely mindig a kockázatelemzésen alapul. Tekintettel a katasztrófák sokszínűségére, a veszélyelhárítási terveket, mindenkor a területre jellemzőveszélyeztető hatások, és a várható feladatok függvényében kell készíteni. Ez a valamennyi veszélyhelyzetre kiterjedő tervezés.

A tervek lehetnek:

- veszélyhelyzeti (vagy havária),

- intézkedési,
- műveleti,
- a napi élet biztosításához szükséges tervek.

A tervezés folyamata

A tervezés mindig a tervező csoport kijelölésével kezdődik.

A tervező csoportba bevonhatók a veszélyhelyzet kezelésbe résztvevő szervek, (rendőrség, tűzoltóság, fegyveres erők, egészségügyi szervek, önkéntes szervezetek, vízügyi szolgálat, stb.) továbbá az érintett területi, vagy helyi hatóságok, önkormányzatok képviselői.

A tervező csoport vezetője, mindig az aki az a személy, akié a felelősség, illetve aki a terv kidolgozásáért felelős.

A kidolgozói munka szempontjai: mire készítjük a tervet és milyen szempontok szerint készítjük a tervet, melynek fő szempontjai:

- a veszélyhelyzet tartalma,
- a veszélyhelyzet kezelése,
- a veszélyelhárítás,
- eredeti helyzet visszaállítása.

A kidolgozás megkezdése előtt:

- konzultációt kell folytatni a tervezésben érintettekkel, listát készíteni a tervezésbe bevont személyekről,
- a terv általános, vagy végrehajtási terv,
- a közreműködők szerepének, felelősségének meghatározása,
- ki kell küszöbölni az átfedéseket, hatásköri problémákat,

A tervezés megkezdése előtt meg kell határozni, hogy ki a tervezést irányító szervezet, milyen segítséget, támogatást tudnak nyújtani az együttműködők, támogatók, hogyan lehet a kapcsolódó beavatkozásokat koordinálni, a megbízható összeköttetést biztosítani, milyen mértékben lehet a logisztikai biztosítást megszervezni, a költségeket megosztani, felmerül-e törvényességi, eljárási, hatásköri probléma.

A tervezés módszere:

- a terv tárgyának meghatározása,
- a tervező csoport összeállítása,
- a tervezés szempontjai meghatározása, feladatszabás, konzultáció.

A tervekészítés során figyelemmel kell lenni:

- a veszélyeztető tényezők felmérése,

- a hasonló esetek tapasztalatai tanulmányozása,
- a földrajzi környezet tanulmányozása (népesség megoszlásának jellemzői, közlekedés infrastruktúra, veszélyes üzemek, objektumok, közintézmények, megközelíthetőség, időjárási tényezők, elérhető erők, eszközök, áldozatok ellátása, üzemanyag, energia, vízellátás, javítási kapacitások, kommunikáció, sebezhető környezet, a veszélyelhárító szolgálatok elérhetősége).

A fentiek alapján az információkat csoportosítani kell (3 csoport, a veszélyhelyzet minimalizálása, lokalizációja, operatív beavatkozás, a szükséges források, eszközök).

Át kell gondolni a veszélyhelyzet kezelési intézkedéseket (riasztás, beavatkozás, helyreállítás). Meg kell határozni a terv formai követelményeit.

Meg kell tervezni a beavatkozást. Részletes instrukciókat, mellékleteket kell készíteni. Meg kell szervezni az együttműködést kapcsolattartást más szervekkel.

„Alapszabályok” a tervekészítéshez:

A terv amennyire csak lehet legyen:

- **rövid**, (el kell tudni olvasni, megérteni, emlékezni rá), Ha túl hosszú, legyenek mellékletei,
- **egyértelmű**, (rövid, tiszta, érthető mondatokat, kifejezéseket használjunk, a terv célja és lényege legyen érthető)
- **biztos, de változtatható** (adjon, határozott, tiszta útmutatást, a vezetéshez, biztosítsa a váratlan problémák esetén szükséges módosításokat),
- **végrehajtható** (tükrözzön realitást, adjon magabiztosságot, a végrehajtást illetően),

Célszerű rövid vezetési feladatsort összeállítani a fő feladatokról intézkedésekről és időpontokról.

IX.2. A veszélyelhárítási tervezés általános követelményei, szintjei, a tervekészítésre kötelezettek köre, a terv tartalma

A veszélyelhárítási tervezés célja, hogy a Katasztrófa törvényben felsorolt természeti, civilizációs és egyéb eredetű veszélyekre a kockázatok azonosítása, elemzése és értelmezése alapján egységes okmányrendszerbe foglalja a katasztrófavédelmi feladatok és intézkedések rendjét, végrehajtását, az azt biztosító személyi, anyagi és technikai eszközök hozzárendelésével.

A veszélyelhárítási tervezés szintjei:

- központi veszélyelhárítási terv.
- területi (fővárosi) veszélyelhárítási terv,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének összesített terve,
- települési (a fővárosban kerületi) veszélyelhárítási terv (a továbbiakban együtt: települési veszélyelhárítási terv),
- munkahelyi veszélyelhárítási terv,

A tervkészítésre kötelezettek veszélyelhárítási terveiket folyamatosan naprakészen tartják.

IX.3. Központi veszélyelhárítási terv

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője az érintett ágazatok bevonásával központi veszélyelhárítási tervet készít a katasztrófaveszély elhárítására és a katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentésére.

A központi veszélyelhárítási terv tartalmazza különösen:

- az emberi élet, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme,
- a kritikus infrastruktúra elemek katasztrófák elleni védelme,
- a lakosság alapvető ellátásának biztosítása.

A központi veszélyelhárítási tervet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője szükség szerint, egyebekben minden év szeptember 30-ig felülvizsgálja.

A központi veszélyelhárítási tervet a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter hagyja jóvá.

A központi veszélyelhárítási tervből az érintett ágazat veszélyelhárítási tervkivonatot készíthet.

IX.4. Területi veszélyelhárítási terv

Illetékességi területére vonatkozóan a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve – a települési szintet meghaladó beavatkozást igénylő katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – a települési veszélyelhárítási tervek alapján összesített tervet készít.

Területi (fővárosi) veszélyelhárítási tervet készít a megyei, fővárosi védelmi bizottság az illetékességi területén jelentkező veszélyelhárítási feladatok összehangolására, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének közreműködésével.

A területi veszélyelhárítási terv alapidokumentumból és az adattárakat, térképeket tartalmazó mellékletekből áll.

A megyei, fővárosi védelmi bizottság a területi veszélyelhárítási tervben foglaltak végrehajtásának biztosítására legalább 3 évente gyakorlatot tart.

A területi veszélyelhárítási tervet a megyei, fővárosi védelmi bizottság szükség szerint, egyebekben minden évente felülvizsgálja.

A területi veszélyelhárítási tervet a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke hagyja jóvá a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének egyetértésével.

Az egyetértésre történő felterjesztés előtt a megyei, fővárosi védelmi bizottság a területi veszélyelhárítási tervet bizottsági ülésen megtárgyalja.

A területi veszélyelhárítási tervet a területfejlesztési és területrendezési tervezés, valamint a területi, átfogó környezetvédelmi terv kialakítása és módosítása során figyelembe kell venni.

IX.5. Települési veszélyelhárítási terv

A besorolt településeken a polgármester a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének közreműködésével települési veszélyelhárítási tervet készít.

A települési veszélyelhárítási terv alapidokumentumból és kapcsolódó mellékletekből áll.

A települési veszélyelhárítási tervet a településfejlesztési és településrendezési tervezés, valamint a települési környezetvédelmi program kialakítása és módosítása során figyelembe kell venni.

A települési veszélyelhárítási terv az adott településre készített kockázatelemzés és értékelés alapján kimutatott veszélyeztető hatásokra és azok következményei elhárítása érdekében a meghatározott elégséges védelmi szint biztosítására tekintettel kell készíteni.

A települési veszélyelhárítási terv mellékletét képezi a jogszabályokban meghatározott külső védelmi terv és a helyi vízkárelhárítási terv.

A polgármester a települési veszélyelhárítási terv alapján a veszélyek és a követendő magatartási szabályok megismerésére lakossági tájékoztató kiadványt készít, melybe bevonja a településen működő kisebbségi önkormányzatokat, és biztosítja a helyben rendelkezésre álló eszközökkel annak a lakosság számára történő hozzáférhetőségét.

A települési veszélyelhárítási terv elkészítése során a polgármester bevonja az adott elem tekintetében a feladat- és hatáskörrel rendelkező illetékes szervet.

A települési veszélyelhárítási tervet a polgármester szükség esetén soron kívül, egyebekben minden évben felülvizsgálja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetőjének közreműködésével. A felülvizsgálat eredményéről, az elvégzett javításokról a polgármester

tájékoztatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének vezetőjét, a védekezésbe bevont egyéb szerveket, szervezeteket, valamint a lakosságot.

A polgármester a települési veszélyelhárítási tervben foglaltak végrehajtásának biztosítására legalább 3 évente gyakorlatot tart.

A települési veszélyelhárítási tervet a helyi védelmi bizottság elnöke hagyja jóvá a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetőjének egyetértésével.

A polgármester a jóváhagyott veszélyelhárítási terv egy példányát megküldi a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének.

IX.6. Munkahelyi veszélyelhárítási terv

A hatósági határozattal kijelölt gazdálkodó szerv munkahelyi veszélyelhárítási tervet készít a gazdálkodó szerv területén munkát végzők és az egyéb okból ott tartózkodók védelmére.

Mentesül a munkahelyi veszélyelhárítási terv készítése alól a jogszabály alapján belső védelmi tervet, súlyos káresemény-elhárítási tervet készítő gazdálkodó szerv.

A hatósági határozattal kijelölt gazdálkodó szervek a telephely környezetét veszélyeztető hatásokról adatokat szolgáltatnak a kockázati tényezők megváltozása esetén-soron kívül, egyebekben minden év február 28-ig a települési veszélyelhárítási terv elkészítéséhez és felülvizsgálatához a polgármester számára.

A munkahelyi veszélyelhárítási tervet a gazdálkodó szerv vezetője hagyja jóvá a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének egyetértésével.

X. A polgári védelmi feladatokra történő felkészítés rendszere

X.1. A polgári védelmi felkészítés feladatrendszere

A polgári védelmi felkészítés a kat. 26. Fejezet 56.§. alapján, kell szervezni, mely kimondja: a polgári védelmi szervezet tagja határozattal kiképzésre és gyakorlatra osztható be, melynek időtartama évente nem haladhatja meg kiképzés céljából a 40, gyakorlat esetében a 72 órát. A megjelenésre kötelezett a felhívásban megjelölt helyen és időpontban köteles megjelenni.

A felhívást a kiképzés vagy a gyakorlat időpontját megelőzően legalább nyolc nappal kell kézbesíteni.

A kiképzést lehetőleg a kötelezett lakóhelyén, munkahelyén vagy katasztrófavédelmi oktatási intézményben kell megtartani. A kiképzések célkitűzéseit és rendszerét az BM. OKF éves kiképzési intézkedésben konkretizálja.

X.2. A Megyei KVI -k és a KVK -k polgári védelmi felkészítési feladatai.

A MKI -k polgári védelmi feladataira való felkészítést megyei szinten a megyei polgári védelmi Főfelügyelő a Szervezeti Működési Szabályzatban meghatározottak szerint tervezi, szervezi, koordinálja és felügyeli.

X.2.1. A megyei Polgári védelmi Főfelügyelő általános felkészítési feladatai

Szervezi a közigazgatási vezetők (MVB tagok, HVB elnökök, polgármesterek, jegyzők, katasztrófavédelmi feladatok ellátásában és a védelmi igazgatásban közreműködők) katasztrófavédelmi felkészítését, melynek érdekében szervezi, koordinálja és szakmailag felügyeli a megyei helyi szervek felkészítésével összefüggő tevékenységét;

Speciális felkészítési feladatok körében tervezi, koordinálja, ellenőrzi a veszélyes ipari létesítmények környezetében élők katasztrófavédelmi felkészítését, ellátja a végrehajtás szakmai felügyeletét, valamint ellátja a honvédelmi típusú polgári védelmi felkészítésekkel kapcsolatos feladatokat;

Ellátja a köznevelésben részt vevők (óvodai, általános iskolai, középiskolai pedagógusok, óvodások, általános és középiskolás diákok, felsőoktatási intézmények hallgatói, sajátos nevelési igényű gyermekek) katasztrófavédelmi felkészítésének célcsoportonkénti, helyi szintű felkészítések tervezésének, szervezésének és lebonyolításának szakmai felügyeletét.

Végzi az egyéb lakosság felkészítési feladatokat, szervezi a hazai katasztrófák elleni védekezésben, valamint a nemzetközi segítségnyújtásban közreműködő megyei különleges mentőszervezetek tevékenységének védekezésbe történő bevonását és igénybevételét.

Szervezi és végrehajtja a közbiztonsági referensek képzését.

Szervezi és végzi a közösségi szolgálattal kapcsolatos mentori és irányítási feladatokat.

X.2.2. A Katasztrófavédelmi Kirendeltség Polgári védelmi Felügyelő felkészítési feladatai:

A Polgári védelmi Felügyelő általános felkészítési feladatai:

- Közreműködik a közigazgatási vezetők (polgármesterek, jegyzők, katasztrófavédelmi feladatok ellátásában és a védelmi igazgatásban közreműködők) katasztrófavédelmi felkészítésében;
- A honvédelmi törvény és annak végrehajtási rendelete alapján a kirendeltség állományának honvédelmi típusú polgári védelmi feladatainak felkészítésében,
- A nukleáris létesítmény környezetében élők, valamint veszélyes ipari létesítmények miatt I. katasztrófavédelmi osztályba sorolt települések lakosságának évenkénti aktív lakosságvédelmi módszerrel történő felkészítésében és a II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt települések lakosságának 3 évente történő aktív tájékoztatásában;
- Ellátja a köznevelésben részt vevők katasztrófavédelmi felkészítésének célcsoportonkénti,
- tervezését, felkészítését;
- A MPVSZ megyei szervezetével együttműködve részt vesz a katasztrófavédelmi ifjúsági verseny helyi fordulói tervezése, szervezése és lebonyolításában,
- Tervezi és megvalósítja az értelmi és testi fogyatékkal élők, a hátrányos helyzetűek katasztrófavédelmi felkészítését;
- Speciális felkészítési feladatok körében végzi, a nukleáris, valamint veszélyes ipari létesítmények környezetében élők katasztrófavédelmi felkészítését, valamint ellátja a honvédelmi típusú polgári védelmi felkészítésekkel kapcsolatos feladatokat, melynek érdekében;
- Kiadványt készít a speciális célcsoportok tájékoztatására;
- Nyomon követi a külső védelmi terv elkészítését és ellátja a terv alapján kiadásra kerülő lakosságtájékoztató kiadványok készítését;
- Felügyeli és ellenőrzi a passzív lakosságvédelmi módszerek alkalmazását;
- Az általános felkészítés keretében ellátja a lakosság honvédelmi típusú polgári védelmi felkészítésének feladatait.

X.3. A központi államigazgatási és a megyei Védelmi Bizottságok elnökeinek katasztrófavédelmi felkészítése

A BM OKF évente legalább egyszer katasztrófavédelmi felkészítésben részesíti a központi államigazgatási szerv vezetője által kijelölt személyeket.

A felkészítés tartalma:

- a központi államigazgatási szerv ágazati tevékenységével összefüggő

- katasztrófavédelmi feladatok,
- a megelőzés, védekezés, helyreállítás során gyakorolt ágazati tervező, szervező, irányító tevékenység.
- A megyei védelmi bizottság elnökét.

A MVB elnökei felkészítésének tartalma:

- a közigazgatási- és rendvédelmi szervek, valamint a társadalmi szervezetek területi szintű együttes tevékenysége,
- a lakosság és a védekezésben érintett szervezetek riasztása,
- a területi polgári védelmi szervezetek létrehozása,
- a megelőzés, védekezés, helyreállítás során ellátandó feladatok,
- a lakosság alapvető ellátása, valamint
- a távolsági védelem ismeretei.

X.4. A helyi Védelmi Bizottság elnökének, a polgármester és a jegyző, katasztrófavédelmi felkészítése

A MKI Igazgatóságok katasztrófavédelmi felkészítésben részesítik:

Legalább egyszer a helyi védelmi bizottság elnökét.

A felkészítés tartalma:

- Katasztrófavédelmi ismeretek,
- védelmi igazgatási ismeretek,
- a védekezésben részt vevők irányítása,
- a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazásának szabályai,
- a lakosság alapvető ellátása,
- a lakosság tájékoztatása és riasztása, valamint
- a távolsági védelem ismeretei.

Évente legalább egyszer felkészítésben részesíti az I. katasztrófavédelmi. osztályba sorolt, kétfévente legalább egyszer a II. osztályba sorolt, önkormányzati választási ciklusonként legalább egyszer a III. osztályba sorolt települések polgármestereit és jegyzőit.

A felkészítés tartalma:

- a) a helyi kockázati tényezők,
- b) a település katasztrófavédelmi besorolása,

- c) a veszélyelhárítási tervezés,
- d) a katasztrófavédelmi irányítási rendszere,
- e) a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazásának szabályai,
- f) az elsőfokú polgári védelmi hatósági hatáskör,
- g) a lakosság tájékoztatása és riasztása, valamint
- h) a távolsági védelem ismeretei.

X.5. A katasztrófavédelmi feladatok ellátásában, és a védelmi igazgatásban közreműködők katasztrófavédelmi felkészítése

A katasztrófavédelmi feladatok ellátásában és a védelmi igazgatásban közreműködők részére évente legalább egy alkalommal

- a) országos szinten a BM OKF,
- b) területi szinten az igazgatóság,
- c) helyi szinten az igazgatóság szervezésében a kirendeltség tart elméleti és gyakorlati felkészítést.

A felkészítés tartalma:

- a) a katasztrófavédelem szervezet- és feladatrendszere,
- b) a védelmi igazgatás rendszere és a különleges jogrend,
- c) rendkívüli intézkedések a különleges jogrend idején,
- d) a katasztrófák elleni védekezés irányítása,
- e) a közreműködő személyek és szervezetek, az ágazatok sajátos feladatai,
- f) a riasztási és értesítési, kapcsolattartási és jelentési rend, valamint
- g) a döntéshozatali eljárások.

X.6. Közbiztonsági referensek felkészítése

A katasztrófavédelmi igazgatóság közbiztonsági referensek (továbbiakban: Kbr) tevékenységének szakirányításával kapcsolatos feladatai

A MKVI nyilvántartást készít a kinevezett közbiztonsági referensekről és részükre évente legalább egy alkalommal továbbképzést szervez.

A továbbképzés előkészítése során:

- Értesíti a Kbr-t a továbbképzés időpontjáról, helyszínéről és programjáról,
- Tervezi és kidolgozza a továbbképzés tematikáját,
- Meghívja az előadókat és gondoskodik a logisztikai feladatok végrehajtásáról.

A MKVI a továbbképzés lebonyolítása és értékelése érdekében:

- rendelkezésre bocsátja a felkészítés oktatási anyagait,
- a továbbképzést követő 10 napon belül megszervezi a számonkérést,
- értékeli a továbbképzést, jelentést készít az OKF PV Főfelügyelő részére.

A MKVI elrendelheti egyéb továbbképzések végrehajtását, így különösen a közbiztonsági referens tevékenységét meghatározó jogszabályváltozások, vagy olyan bekövetkezett események okán, amelyek tapasztalatainak szervezett feldolgozása segíti a feladatok elvégzését.

X.7. A köteles és önkéntes polgári védelmi szervezetek kiképzésének rendszere

X.7.1. A polgári védelmi szervezetek felkészítése

A polgári védelmi köteles és önkéntes szervezet tagjának kiképzése elméleti és gyakorlati formában történik.

A polgári védelmi elméleti kiképzés típusai és időtartama:

- a) alapképzés, amely 6 óra,
- b) szakképzés, amely 8 óra, ebből ugyanazon a napon legfeljebb 6 óra tartható,
- c) továbbképzés, valamint
- d) vezetői képzés.

Az elméleti kiképzésre a BM OKF évenként, a veszélyelhárítási tervekben meghatározott feladatoknak megfelelően képzési programot készít

Polgári védelmi alapképzésben részesül valamennyi, a polgári védelmi szervezetbe beosztott személy.

Az alapképzés tartalma különösen:

- a) a katasztrófavédelmi és a polgári védelmi rendszer alapelemei,
- b) a polgári védelmi kötelezettség, a polgári védelmi szervezet,
- c) a polgári védelmi kötelezettséggel összefüggő jogok és kötelezettségek,
- d) a veszélyeztető hatások, a kockázatbecslés és a veszély elhárítási tervek,
- e) a lakosságvédelmi feladatok,

- f) a védekezésben együttműködő szervek és szervezetek,
- g) a riasztás és értesítés, valamint az irányítási rendszer és az utasítások,
- h) a védekezéshez alkalmazott munkaeszközök, az egyéni védőeszközök, valamint
- i) munka- és balesetvédelem.

Polgári védelmi szakkiképzésben részesül a polgári védelmi szervezet egységébe beosztott személy az egység tevékenységének és az egységben elvégzendő feladatának megfelelően.

A szakkiképzés tartalma különösen:

- a) az adott polgári védelmi egység és szervezet feladata,
- b) a beosztásban ellátandó feladatok, azok végrehajtása és eljárási rendje,
- c) az egység és a szervezet függelmi viszonyai, az irányítás, a jelentés és az utasításadás rendje az egységben és a szervezetben,
- d) a szakfeladat ellátásához alkalmazott munkaeszközök és egyéni védőeszközök,
- e) a szakfeladat ellátásában közreműködő szervek és szervezetek, valamint
- f) munka- és balesetvédelem.

A polgári védelmi szakkiképzésben részesült személyek továbbképzésének tartalma különösen:

- a polgári védelmi szervezet megalakítási helye szerinti település veszélyeztetettségi jellemzőinek megfelelően:
- az alapképzés és a szakkiképzés ismeretanyagának ismétlése,
- a változások követése és a tapasztalatok feldolgozása,

Gyakorisága:

- a központi, területi és munkahelyi polgári védelmi szervezetbe, valamint az I. és II. veszélyeztetettségi besorolású településen létrehozott települési polgári védelmi szervezetbe beosztott személyek számára legalább háromévente,
- a III. veszélyeztetettségi besorolású településen létrehozott szervezetbe beosztott személyek számára legalább ötévente.

A polgári védelmi szervezet vezetői állomány képzése:

- a) alapképzési ismeretek,
- b) a beosztásuknak megfelelő egység ellátásához szükséges ismeretek,
- c) vezetéselméleti ismeretek,
- d) a polgári védelmi szervezetek alkalmazási szabályai, valamint
- e) a polgári védelmi szervezetek és a polgári védelmi feladatok végrehajtásában közreműködő más szervek együttműködése.

X.7.2. A szervezetek felkészítésének főbb szabályai

A polgári védelmi szervezetek állományának kiképzését a megalakítási helyén, vagy a katasztrófavédelem oktatási intézményeiben a hivatásos katasztrófavédelmi szervek végzik.

A beosztott állomány kiképzése a vezetői képzésben részesült személyek közreműködésével a hivatásos katasztrófavédelmi szervek által történik.

A kiképzésekről a hivatásos katasztrófavédelmi szervek kiképzési naplót vezetnek.

A munkahelyi polgári védelmi szervezetbe beosztott személyek alap- és szakkiképzéséről a gazdálkodó szerv vezetője gondoskodik.

A speciális szakmai ismeretek oktatásához, amelyekkel a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakemberrel nem rendelkeznek, szakmai jártassággal rendelkező személyeket kell felkérni.

X.8. A lakosság felkészítésének rendszere

X.8.1. A lakosság felkészítés alapelvei

- A lakosság felkészítés állampolgári jog. Egységes tevékenységi folyamat
- A lakosság felkészítés elemei: erkölcsi, pszichológiai, testi.
- A lakosság felkészítés alapja a magatartási szabályokra, pusztító hatások elleni védelemre történő felkészítés.
- A lakosság felkészítése kettős célú: az állampolgárok képzése, az önvédelemre történő nevelés
- A lakosság felkészítés meghatározó eleme a közoktatás.
- Alapelv, hogy minden területen igazodjon a lakosság anyagi, pénzügyi lehetőségeihez, találkozzon a társadalom igényeivel, terjedjen ki valamennyi veszélyhelyzetre.

X.8.2. A lakosság felkészítés célja

- A kockázati tényezők csökkentése a tudatos és folyamatos tájékoztatás, és felkészítés megszervezésével.
- A lakosság időbeni tájékoztatása a katasztrófavédelmi kötelezettségről, jogokról és az anyagi forrásokról (pl: A lakosság ismerje azon kötelességét, hogy a katasztrófák elleni védekezésben köteles adatközléssel, személyes közreműködéssel, eszközök és ingatlanok rendelkezésre bocsátásával is segítsen.)
- A megelőzési kultúra fejlesztése

- A hatékony reagálás feltételeinek kialakítása
- A rehabilitáció szervezett koordinálása
- A célcsoportok igényeinek, adottságainak maximális figyelembe vétele,
- A helyi lehetőségek (természetes és épített környezet, közösségi csoportok) eredményes felhasználása.

X.8.3. A lakosság felkészítés célcsoportjai

Szakmai felkészítés:

- Önkormányzati vezetők (polgármesterek, jegyzők, védelmi bizottsági elnökök)
- Területi államigazgatási feladatokat ellátó szervek vezető (közigazgatási vezetők) részére

Lakossági felkészítése:

- A tanuló ifjúság felkészítése,
- A dolgozók munkahelyi felkészítése,
- A helyi lakosság
- Az ideiglenesen ott tartózkodók (diákok, dolgozók, látogatók) részére

X.8.4. A lakosság felkészítés módszerei:

Az aktív lakosságtájékoztatás:

A MKV Igazgatóság szervezésében a KV Kirendeltség lakosságtájékoztatási program keretében készíti fel a lakosságot:

- az I. katvéd. osztályba sorolt településeken évente legalább egyszer,
- a II. katvéd. osztályba sorolt településeken 3 évente legalább egyszer.

Az aktív lakosságtájékoztatás eszközei:

- tájékoztató kiadványok kibocsátásával,
- a helyi, megyei és regionális médiumokban megjelenő tájékoztató közleményekkel, internetes tájékoztató felületek megjelenítésével,
- lakossági fórumok szervezésével,
- települési nyilvános rendezvényeken (város- és falunap

Az aktív lakosságtájékoztatás tartalma különösen:

- a lakosság felkészítése a riasztási módszerek és jelek felismerésére,
- a követendő magatartási szabályok,
- a segítségnyújtás formái,

- az adott területet fenyegető természeti és civilizációs kockázatok,
- a veszélyek elhárításának lehetséges módjai.

A passzív lakosságtájékoztatás:

A MKV Igazgatóság a kirendeltséggel közösen gondoskodik a lakosság legszélesebb körének passzív tájékoztatásáról.

A passzív lakosságtájékoztatás eszközei:

- a nyomtatott és elektronikus információs kiadványok elérhetővé tételével,
- kirendeltségi nyílt nap biztosításával. (legalább évente egy alkalommal előre meghirdetett időpontban
- a nyílt napon a lakosság számára tájékoztatást nyújt:
 - a katasztrófavédelmi rendszerről,
 - a kirendeltség feladatairól, felszereléséről,
 - a település veszélyeztető tényezőiről, a
 - felkészülési-megelőzési lehetőségekről,
 - a veszély esetén követendő magatartási és védelmi szabályokról.

Azokon a településeken, ahol a nemzeti-etnikai kisebbség lélekszáma az összlakosság 5%-át eléri, vagy amely település idegenforgalmi központ, az aktív lakosságtájékoztatási formában kiadott, vagy megjelentetett tájékoztató kiadvány riasztási jelzéseket és követendő magatartási szabályokat tartalmazó részét a kisebbség nyelvén és az idegenforgalomra jellemző világnyelven is meg kell jelentetni.

A hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők lakosságfelkészítését a számukra alkalmas segédletek kidolgozásával és kiadásával kell biztosítani.

A felkészítést végzik:

A lakosság felkészítését elsődlegesen a katasztrófavédelem hivatásos munkatársai végzik,

- országos szinten a BM OKF,
- területi szinten a katasztrófavédelmi igazgatóságok és a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság lakosságfelkészítési mentorai,
- helyi szinten a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetői együttműködve az állami és önkormányzati és intézményeinek alkalmazottaival (pl. óvodapedagógusok, tanítók, tanárok), önkéntesekkel, civil szervezetekkel, szövetségekkel, egyesületekkel, más szakmai szervezetekkel (pl: hivatásos és önkéntes tűzoltók, rendőrség, fogyasztóvédelem, mentőszolgálat, vöröskereszt, védőnők, gyermekvédők, pedagógiai intézetek)

A felkészítés témakörei:**A vonatkozó információk ismerete:**

- Természeti és civilizációs katasztrófatípusok
- Magyarország és az adott település veszélyeztetettsége
- Megelőzési, felkészülési, veszélyhelyzet-kezelési és rehabilitációs lakossági jogok és kötelességek
- A védekezés lehetőségei
- A riasztás és tájékoztatás eszközei, módszerei
- A veszélyhelyzeti magatartási szabályok
- Menekülés és mentés
- Segítségnyújtás, segítségkérés

Az ön- és környezetvédő magatartáskultúra fejlesztése:

Viselkedésmódok tűz, víz (ár- és belvíz, stb), rendkívüli időjárás, vegyi, biológiai-, nukleáris veszélyekből eredő katasztrófhelyzetek, terrorizmus, és egyéb helyi speciális veszélyhelyzetek idején.

X.8.5. A felkészítés módjai**Szakmai felkészítés:**

- Kiadványok (ajánlások, szakmai lapok)
- Rendezvények (fórumok, előadások, munkaműhelyek, polgármesteri találkozók.
- Jegyzői illetve Államigazgatási Kollégium keretében stb.)
- Katasztrófavédelmi Prevenációs Program készítése az önkormányzati fenntartású intézményekben
- Önkéntes lakosságfelkészítői program a Magyar Polgári Védelmi Szövetség és a megyei polgári védelmi szövetségek szervezésében

Lakosságtájékoztatás:

- Kiadványok (szórólapok, plakátok, internetes tájékoztatók)
- Azokon a településeken, ahol a *nemzeti-etnikai kisebbség lélekszáma az összlakosság 5 %-át eléri*, a tájékoztatót *a kisebbség nyelvén is* biztosítani kell.
- Rendezvények (falunap, gyereknap, szakmai nyílt nap pl. tűzoltóságon, kiállítások, versenyek, találkozók, fesztiválok, táborok: általános vagy önálló rendvédelmi illetve közbiztonsági, stb.)

X.9. A felkészítés végrehajtásának időszakai

Megelőző időszaki felkészítés:

A felkészítő tevékenységet a veszélyhelyzetet megelőző, időszakban végezzük.

A lakosságot a kialakult veszélyhelyzet esetén betartandó cselekvési mechanizmusokra készítjük fel és segítjük önvédelmi készségük kialakítását is.

A megelőző időszak felkészítésének tartalma:

- katasztrófák fajtái, jellemzői,
- a település veszélyei,
- megelőzési feladatok a településen,
- a katasztrófavédelem minimális jogszabályi háttere, rendszere, jelentősége, az állampolgár kötelességei,
- a polgári védelmi kötelezettség,
- a polgári védelmi szervezetek megalakítása,
- a riasztás jeleinek, a tájékoztatás módjainak ismerete,
- a komplex védelem lehetséges módjai, feladatai,
- a veszélyhelyzet-kezelés feladatai, eszközei,
- a helyreállítás feladatai, módjai, specialitások,
- segítő szervezetek, helyes magatartási szabályok stb

A helyreállítási időszaki felkészítés:

Az élet „újjászervezése” gyors és pontos, egységes, összehangolt tevékenységet igényel, és, hogy a lakosság fel legyen készítve az újrakezdésre.

X.10. A pedagógusok katasztrófavédelmi felkészítése³⁰

A felkészítés általános rendje:

A MKV Igazgatóság szervezésében a KV Kirendeltség végzi.

- évente legalább egyszer elméleti felkészítésben részesíti a nevelési-oktatási intézmény vezetője által kijelölt felkészítésért felelős pedagógust.
- külön-külön célcsoportként tervezik az óvodai, az általános iskolai és a középiskolai

³⁰ (A 62/2011. (XII. 29.) BM rendelete VIII. fejezet A Köznevelésben résztvevők felkészítése.)

pedagógusok felkészítését. A felkészítés tartalmánál nevelés-oktatás szakaszaira jellemző életkori sajátosságokat kell figyelembe venni.

- A BM OKF által biztosított központi oktatócsomag alapján a kirendeltség vezető a települési jellemzőknek megfelelően a pedagógus részére szakmai támogatást nyújt.
- A kirendeltség vezető éves tervet készít a pedagógusok katasztrófavédelmi felkészítésére.
- Az igazgatóság, valamint a kirendeltség vezető biztosítja a pedagógusok és a tanulók részvételét a nyilvános katasztrófavédelmi gyakorlatokon.

X. 11. Az óvodai nevelés, az alapfokú nevelés-oktatás, és a középfokú nevelés-oktatás szakaszában tanulók katasztrófavédelmi felkészítése

Az óvodai szintű katasztrófavédelmi felkészítéseknél kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermekek életkori sajátosságaira, az BM. OKF által kiadott oktatócsomag alapján a felkészítések tartalmát a pedagógussal történő egyeztetés alapján a kirendeltség vezető állítja össze.

Az alapfokú és a középfokú szintű katasztrófavédelmi felkészítés

- a BM OKF – a mindenkor Nemzeti Alap Tanterv követelményeinek megfelelően – központi oktatócsomagot dolgoz ki és tesz közzé.
- az igazgatóság a fentiek alapján területi oktatási segédleteket, módszertani útmutatókat dolgoz ki a nevelési-oktatási intézmények számára.
- lehetőséget nyújt a közép iskolai tanulók számára a közösségi munka keretében ismeret szerzésre.

Külön kell tervezni:

- a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézményben kiemelt figyelmet igénylő tanulók felkészítését, melyet a kirendeltség vezető az oktatási intézmény, vezetőjével történő egyeztetés alapján, a sajátos nevelési-oktatási igényeknek megfelelően hajtja végre.
- a felnőttoktatásban részt vevők katasztrófavédelmi felkészítését. Felsőoktatásban részt vevő hallgatók katasztrófavédelmi felkészítését a hivatásos katasztrófavédelmi szerv kezdeményezi a felsőoktatási intézmények vezetőinél a katasztrófavédelmi felkészítést és a katasztrófavédelmi ismeretek oktatását.

X.12. A komplex, üzemi és települési polgári védelmi gyakorlatok

A polgári védelmi gyakorlat a kiképzés és felkészítés legmagasabb formája, mely a különböző szintű parancsnokságok és szervezetek összekovácsolására és a készenlétük fokozására szolgál.

A gyakorlat lényege a résztvevők együttes gyakoroltatása a valós veszélyeztetettségnek megfelelően, közös téma, és egységes elgondolás alapján, a valóságot legjobban megközelítő helyzet kialakításával. A gyakorlatok lehetőséget nyújtanak arra, hogy a résztvevők komplex módon dolgozzák fel a feladatokat, tapasztalatot szerezzenek a szervezetre háruló megelőző védelmi, a mentési tevékenység és a halaszthatatlanul szükséges helyreállítási tevékenység végzése során. Lehetőség nyílik arra, hogy a szervezetek olyan feladatokat végezzenek, amelyek a közösség érdekében hasznos tevékenységnek minősülnek.

A gyakorlatokkal szemben támasztott általános követelmények:

A polgári védelmi gyakorlatok célja:

- a vezető állomány helyzetelemző, értékelő vezetési tevékenységének gyakoroltatása,
- a szervezetekbe beosztottak alkalmazási készségének fokozása,
- a mentési tevékenység végzése során a szakfeladataik magas szinten történő gyakoroltatása, felmérése,
- a tervekben szereplő feladatok realitásának, végrehajthatóságának felmérése,
- a Mozgósítási és készenlétbe helyezési készség ellenőrzése,

A polgári védelmi gyakorlatok céljaik és jellegük szerint lehetnek:

Bemutató gyakorlatok célja, biztosítani, hogy az azonos profilú szervezetek feladataikat egységes elvek és gyakorlati fogások alapján hajtsák végre. A bemutató gyakorlatokat előre előkészített forgatókönyv alapján, módszeresen, gyakran a normaidők rovására hajtjuk végre.

Felmérő gyakorlatokat az előljáró, irányító szerv tervezi, szervezi és vezeti le, abból a célból, hogy képet kapjon a szervezet készenléti állapotáról, szakmai felkészültségének színvonaláról, bevethetőségéről és egyes helyzetekben való tevékenységéről.

Ellenőrző gyakorlatokat meghatározott időközönként komplex feladatok beállításával az irányító, felügyeletet végző igazgatóság, kirendeltség vezetésével kell végrehajtani. Célja, hogy a szervezet készenlétének, komplex tevékenységének a felkészítés színvonalának felméréseivel valós képet kapjunk a szervezet katasztrófakezelési készenlétéről.

XI. Fogalomtár:

1. **Dominóhatás:** a veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítményben bekövetkező olyan baleset, amely a közelben lévő más, veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemre áterjedve a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek valószínűségét és lehetőségét megnöveli vagy a bekövetkezett veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset következményeit súlyosbítja.
2. **Katasztrófa:** a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.
3. **Katasztrófasegély:** a katasztrófák következményeinek felszámolása érdekében a katasztrófa károsító hatása által érintett területen az alapvető életfeltételeknek a központi költségvetésben létrehozott tartalékból történő biztosítása.
4. **Katasztrófa károsító hatása által érintett terület:** az a terület, ahol a természeti vagy civilizációs katasztrófa következményeinek elhárítása (helyreállítás) érdekében kormányzati intézkedés szükséges.
5. **Katasztrófavédelem:** a különböző katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa kialakulásának megelőzését, közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, a károsító hatásuk csökkentését, a lakosság élet- és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják.
6. **Katasztrófaveszély:** olyan folyamat vagy állapot, amelynek következményeként okszerűen lehet számolni a katasztrófa bekövetkezésének valószínűségével, és amely ezáltal veszélyezteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot.
7. **Katasztrófaveszélyes tevékenység:** olyan emberi cselekvés vagy mulasztás, amely katasztrófát vagy annak közvetlen veszélyét idézheti elő.

8. **Kockázat:** egy adott területen adott időtartamon belül vagy meghatározott körülmények között jelentkező egészség-, illetve környezetkárosító hatás valószínűsége.

9. **Közbiztonsági referens:** a polgármester katasztrófák elleni védekezésre való felkészülési, védekezési, helyreállítási szakmai feladataiban, továbbá rendvédelmi és honvédelmi feladataiban közreműködő, köztisztviselői jogviszonyban álló, e feladat ellátására a polgármester által kijelölt, e törvény végrehajtási rendeletében meghatározott végzettséggel rendelkező személy.

10. **Külső védelmi terv:** a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem környezetében élő lakosság mentése, az anyagi javakban, a környezetben bekövetkező károk enyhítése érdekében a végrehajtandó rendszabályok bevezetésére, a végrehajtó szervezetre, a vezetésre, az adatszolgáltatásra vonatkozó terv, amely a települési veszélyelhárítási terv része.

11. **Lakossági riasztó rendszer:** a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve, illetve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervei kezelésében lévő lakossági riasztó, riasztó-tájékoztató, viharjelző rendszerek és ezek működésével szorosan összefüggő eszközök, berendezések összessége, amely lehet:

a) lakossági riasztó végpont: a lakosság légi- és katasztrófariasztására szolgáló olyan berendezés, amely alkalmas a külön jogszabályokban előírt hangképek (légi-, katasztrófa-, riadó elrendelése, feloldása, morgató jelzés) lesugárzására.

b) lakossági riasztó-tájékoztató végpont: a lakosság légi- és katasztrófariasztására szolgáló olyan berendezés, amely alkalmas a lakossági riasztó végponttal szemben támasztott követelményeken túlmenően élőbeszéd vagy előre tárolt üzenet lesugárzására is.

c) viharjelző végpont: a lakosság tájékoztatását szolgáló (a vihar veszélyét előre jelző) olyan eszköz, amely a külön jogszabályban meghatározott riasztási szintnek megfelelő vizuális jelzés leadására alkalmas.

d) speciális végpont: minden olyan eszköz, berendezés, amely az a)–c) pontokban felsorolt eszközök működéséhez, működtetéséhez elengedhetetlenül szükséges (vezérlő központ, átjátszó állomás, monitoring végpont, adatátviteli központ).

12. **Megelőzés:** minden olyan tevékenység vagy előírás alkalmazása, amely a katasztrófát előidéző okokat megszünteti vagy minimálisra csökkenti, a károsító hatás valószínűségét a lehető legkisebbre korlátozza.

13. **Nemzetközi katasztrófa-segítségnyújtás:** külföldi államoknak az EU-hoz, az ENSZ-hez, a NATO-hoz vagy közvetlenül a Kormányhoz intézett, illetve regionális vagy határ menti egyezmények alapján kibocsátott nemzetközi segítségkérése nyomán a mentéshez és a

katasztrófa következményeinek a felszámolásához szükséges anyagok és információk átadása, illetve kiküldött eszközök és mentő csapatok biztosítása.

14. **Nemzetközi katasztrófa-segítéskérés:** a magyar Kormánynak az EU-hoz, az ENSZ-hez, a NATO-hoz, illetve regionális vagy határ menti egyezmények alapján kibocsátott nemzetközi segítéskérése, amelyben a hazai veszélyhelyzet vagy katasztrófa következményeinek a felszámolásához anyagokat, információkat, eszközöket vagy mentőcsapatokat kér és fogad.

15. **Önkéntes mentőszervezet:** különleges kiképzésű személyi állománnyal rendelkező, speciális technikai eszközökkel felszerelt, katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak kivédésére, felszámolására, katasztrófavédelmi feladatok ellátására, valamint emberi élet mentésére önkéntesen létrehozott civil szerveződés.

16. **Polgári védelem:** olyan ösztársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja katasztrófa, illetve fegyveres összeütközés esetén a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint a lakosság felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében.

17. **Polgári védelmi szervezet:** az a szervezet, amely önkéntes és köteles személyi állománya útján az e törvényben meghatározott, valamint fegyveres összeütközés idején végrehajtandó polgári védelmi feladatokat lát el.

18. **Polgári veszélyhelyzeti tervezés:** a védelmi igazgatás rendszerében megvalósuló közös civil-katonai tervezési rendszer a kormányzás folyamatos biztosítása, a lakosság és az anyagi javak védelme, a nemzetgazdaság működőképességének fenntartása, a Honvédség és a rendvédelmi szervek, valamint a szövetségi műveletek polgári támogatása, továbbá a hatóságok katonai erőkkel és eszközökkel történő segítése érdekében,

19. **Üzemeltető:** bármely természetes vagy jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemet, veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítményt vagy küszöbérték alatti üzemet működtet, vagy alapszabály, alapító okirat, illetve szerződés alapján döntő befolyást gyakorol a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, küszöbérték alatti üzem működésére.

21. **Veszély:** valamely veszélyes anyag természetes tulajdonsága vagy olyan körülmény, amely káros hatással lehet az emberi egészségre vagy a környezetre.

22. **Veszélyelhárítási terv:** katasztrófaveszély, valamint katasztrófa időszakában végrehajtandó katasztrófavédelmi feladatokat tartalmazó, központi, területi (fővárosi), települési (a fővárosban kerületi) és munkahelyi okmányrendszer.

23. **Veszélyes anyag:** e törvény végrehajtását szolgáló kormányrendeletben meghatározott ismérveknek megfelelő anyag, keverék vagy készítmény, amely mint nyersanyag, termék, melléktermék, maradék vagy köztes termék van jelen, beleértve azokat az anyagokat is, amelyekről feltételezhető, hogy egy baleset bekövetkezésekor létrejöhetnek.

24. **Veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítmény:** olyan, a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem területén lévő technológiai vagy termelés-szervezési okokból elkülönülő területrész, ahol egy vagy több berendezésben (technológiai rendszerben) veszélyes anyagok előállítása, felhasználása, szállítása vagy tárolása történik. Magában foglal minden olyan felszerelést, szerkezetet, csővezetékot, gépi berendezést, eszközt, iparvágányt, kikötőt, a létesítményt szolgáló rakpartot, kikötőgátat, raktárt vagy hasonló – úszó vagy egyéb – felépítményt, amely a létesítmény működéséhez szükséges.

25. **Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem:** egy adott üzemeltető irányítása alatt álló azon terület egésze, ahol egy vagy több veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítményben – ideértve a közös vagy kapcsolódó infrastruktúrát is – veszélyes anyagok vannak jelen a törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározott küszöbértéket elérő mennyiségben (tekintet nélkül az üzem tevékenységének ipari, mezőgazdasági vagy egyéb besorolására).

26. **Veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset:** olyan mértékű veszélyes anyag kibocsátásával, tűzzel vagy robbanással járó, veszélyes anyagokkal kapcsolatos üzemzavar, amely a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, küszöbérték alatti üzem működése során befolyásolhatatlan folyamatként megy végbe, és amely az üzemen belül vagy azon kívül közvetlenül vagy lassan hatóan súlyosan veszélyezteti vagy károsítja az emberi egészséget, illetve a környezetet.

27. **Veszélyes anyagokkal kapcsolatos üzemzavar:** veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemben, küszöbérték alatti üzemben a rendeltetésszerű működés során vagy a technológiai folyamatokban bekövetkező olyan nem várt esemény, amely azonnali beavatkozást igényel és az alábbi következmények egyikével jár:

- a) veszélyes anyaggal kapcsolatos tűz,
- b) veszélyes anyaggal kapcsolatos robbanás,
- c) mérgező, rákkeltő tulajdonságú veszélyes anyag kibocsátása,
- d)3 oxidáló, tűz- vagy környezetre veszélyes tulajdonságú folyadék halmazállapotú veszélyes anyag kikerülése legalább 1000 kg mennyiségben,
- e)4 egyéb veszélyes anyag kikerülése legalább a felső küszöbérték 0,1%-át elérő mennyiségben,

f)5 veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítmény leállítása.

28. **Veszélyes tevékenység:** olyan ipari, biológiai (mezőgazdasági), kémiai eljárások felhasználásával végzett tevékenység, amely ellenőrizhetetlenné válása esetén tömeges méretekben veszélyeztetheti, illetve károsíthatja az emberi egészséget, a környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot.

29. **Veszélyességi övezet:** a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset lehetséges következményeinek csökkentése érdekében a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem környezetében a hatóság által kijelölt, az egyéni sérülés kockázatához igazodó terület.

30. **Védelmi igazgatás:** a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer, amely az állam védelmi feladatainak megvalósítására létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek által végzett végrehajtó, rendelkező tevékenység; magában foglalja a különleges jogrendre történő felkészülést, továbbá az említett időszakok és helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófavédelmi, védelemgazdasági, lakosság-ellátási feladatainak tervezésére, szervezésére, a feladatok végrehajtására irányuló állami tevékenységek összességét.

31. **Egyéni védelem:** a lakosság és a szervezetek állományának védőeszközökkel való ellátása, illetve a használatra való felkészítése, az eszközök időszakonkénti bevizsgálásával és cseréjével.

32. **Fertőtlenítés:** olyan mentesítési eljárás, amely az egészséget veszélyeztető kórokozókat, élősködőket elpusztítja, továbbá szaporodásukhoz, továbbélésükhöz szükséges életfeltételeket különféle fizikai, kémiai, biológiai eljárások alkalmazásával megszünteti, csökkenti vagy korlátozza.

33. **Gyülekezési körlet (GYÜK):** a polgári védelmi szervezetek szervezeti elemeinek megalakítására, műveletekre való felkészítés és a technikai eszközök előkészítésére kijelölt tér (objektum, terület). A katasztrófavédelmi csoportosításba beosztott alegységek ideiglenes elhelyezésére, rendezésére, a szükséges menetrend kialakítására szolgál, mely biztosítja a katasztrófavédelmi erők pihentetését, technikai eszközök alkalmazásra történő felkészítését, előkészítését. Megegyezhet a megalakítási körlettel.

34. **Katasztrófavédelmi műveleti tevékenység:** a katasztrófavédelmi vezető szervek, törzsek, és szervezetek mentési tevékenység előkészítésére, vezetésére és végrehajtására alkalmazott eljárásainak, módszereinek összessége, melyek célja katasztrófák által veszélyeztetett lakosság és anyagi javak veszteségeinek megelőzése, csökkentése, a következmények gyors felszámolása.

35. **Katasztrófavédelmi szervezetek alkalmazása:** a rendelkezésre álló erőknek és eszközöknek, a kialakult helyzetnek legjobban megfelelő olyan tervszerű és meghatározott cél szerinti csoportosítása, mely biztosítja a műveleti célkitűzések minél kisebb veszteséggel történő megvalósítását, elérését.

36. **Kárhelyszín:** az a terület, (az ott élő lakossággal, állatállománnyal, a rajta lévő épületekkel, létesítményekkel stb.) amely katasztrófa következtében annak közvetett, vagy közvetlen hatásai alá került, valamint a károsító hatások csökkentése érdekében beavatkozás, vagy korlátozó intézkedések (pl. területzárás, kitelepítés, stb.) bevezetése szükséges. A katasztrófa jellege és hatása következtében kialakulhat nukleáris, vegyi, biológiai, árvízi, stb. kárhelyszín és részleges vagy együttes jelenlét esetében kombinált kárhelyszín. A kárhelyszínek nagyságuk, méretük függvényében a katasztrófavédelmi szervezetek, eszközök lehetőségeinek jobb kihasználása és a műveletek feszebb megszervezése érdekében munkakörzetekre, munkaterületekre és munkahelyekre oszthatók, melyeket működési sávhatárok választanak el egymástól.

37. **Kívülről való mentés elve:** a mentő erők eszközök leghatékonyabb felhasználása a kívülről való mentés elvének alkalmazásával valósul meg, amely biztosítja az erők eszközök kárhelyszínen kívül történő mozgósítását, megalakítását, csoportosítását, bevetésének lépcsőzetes megvalósítását, a megyei, országos (nemzetközi) erőforrások legoptimálisabb kihasználását a legsúlyosabb károkat szenvedett térségek megsegítése érdekében. A kívülről történő mentés a helyi védekezésre és az önmentésre alapul.

38. **Légzésvédő eszköz:** minden olyan eszköz, amely viselése a levegőben lévő szennyeződések kiszűrésével vagy a légutak környezettől való elszigetelésével és a szükséges oxigénmennyiség biztosításával megakadályozza az emberi szervezet károsodását.

39. **Megalakítási hely:** az a helyszín (település, utca, épület) ahol a polgári védelmi szolgálatra felhívást kapott személy a megadott időpontban és felszereléssel, technikai eszközzel megjelenik a feladat végrehajtására.

40. **Menet:** az erők a kárhelyszínre, kijelölt menetvonalon és a bevetésnek legjobban megfelelő menetrendben, szervezeten jutnak el, illetve a tevékenység végrehajtása után kerülnek onnan kivonásra, átcsoportosításra. Az erők menet előtt, kivonás után, megalakítás, gyülekezés, várakozás, öszpontosítás (ellátás, pihentetés), céljából ideiglenes jelleggel, kijelölt helyet, körletet foglalnak el.

41. **Mentés:** a bekövetkezett baleset, katasztrófa következményeinek felszámolása és a helyreállítás érdekében végzett tevékenység, mely a veszélyeztetett személyek és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, valamint a kulturális és más jelentős értékek védelmére irányul.

42. **Mentésszervezés:** valamely veszélyhelyzet kialakulása esetén az érintett személyeknek, anyagi, valamint kulturális javaknak, nagy értékű vagyontárgyaknak a veszélyeztető tényezők hatása alól történő szervezett kivonása, megóvása az életben maradás feltételeinek a biztosítása, továbbá a halaszthatatlanul szükséges helyreállítás érdekében végzett, szervezett vezetői tevékenységek, intézkedések rendszere a mentés, mentesítésben résztvevő szervezetek alkalmazása tevékenységük minden oldalú biztosítása és együttműködés megszervezése.

43. **Műszaki mentés:** természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása, vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a rendelkezésére álló eszközökkel végzett elsődleges beavatkozási tevékenység.

44. **Radiológiai-, biológiai-, vegyi felderítés:** a vegyi, radiológiai, biológiai anyagok jelenlétének, térbeli helyének és mozgásának, mennyiségi és minőségi jellemzőinek megállapítása.

45. **Radiológiai-, biológiai-, vegyi mentesítés:** a radiológiai, biológiai, vegyi (a továbbiakban: RBV) szennyezések megszüntetése és azok károsító hatásainak csökkentése érdekében végrehajtandó mindazon tevékenységek és eljárások, amelyek a veszélyforrásokból származó anyagok lehető legjobb hatásfokkal történő eltávolítására, vagy azok maradék hatásainak lehető legjobb hatásfokkal történő megszüntetésére irányulnak.

46. **Távolsági védelem:** olyan veszélyeztető hatásokkal szemben alkalmazott védelmi eljárás, amelyek ellenében a helyi védelem lehetőségei nem elégségesek. Ez esetben a védelmi feladatok kiterjedtté válnak, vagyis olyan települések, illetve területek lakossága polgári védelmi szervezetei működnek közre a végrehajtásban, amelyek nincsenek közvetlenül kitéve veszélyeztető hatásoknak. A tevékenység feltételezi a lakóhely hosszabb rövidebb időre való szervezett elhagyását, az ideiglenes elhelyezést, illetve ellátást, majd az eredeti állapot visszaállítását. A védelemnek ez a módja a kimenekítést, kitelepítést jelentheti.

47. **Várakozási körlet:** az a terület, amely a kárhelyszínre irányított egységek, kiszolgálók, stb. továbbá a kárhelyszínről kimenekített lakosság ideiglenes befogadását szolgálja. A várakozási körletekben az egységeket úgy kell elhelyezni, hogy alkalmazásuk és váltásuk a legrövidebb időn belül biztosított legyen.

XII. Felhasznált irodalom jegyzéke

- Magyarország Alaptörvénye
- 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról
- 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről
- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
- 2013. évi CXCV. törvény 2013. évi CXCV. törvény egyes törvényeknek a katasztrófák elleni védekezés hatékonyságának növelésével összefüggő módosításáról,
- 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről
- 2011. évi LXXVIII. törvény a Genfben, 2000. május 26. napján kelt, a Veszélyes Áruk Nemzetközi Belvízi Szállításáról szóló Európai Megállapodáshoz (ADN) csatolt Szabályzat kihirdetéséről és belföldi alkalmazásáról

- 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól
- 2000. évi XXV. törvény a kémiai biztonságról
- 1996. évi CXVI. törvény az atomenergiáról
- 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról
- 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról
- 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
- 1987. évi 8. törvényerejű rendelet a nukleáris anyagok fizikai védelméről szóló egyezmény kihirdetéséről
- 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény végrehajtásáról
- 57/2013. (II. 27.) Korm. rendelet a telepengedély, illetve a telep létesítésének bejelentése alapján gyakorolható egyes termelő és egyes szolgáltató tevékenységekről, valamint a telepengedélyezés rendjéről és a bejelentés szabályairól
- 367/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság piacfelügyeleti eljárásának részletes szabályairól
- 139/2012. (VI. 29.) Korm. rendelet a katasztrófa-egészségügyi ellátásról
- 312/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv eljárásai során a veszélyes áruk vasúti és belvízi szállításának ellenőrzésére és a bírság kivetésére vonatkozó egységes eljárás szabályairól, továbbá az egyes szabálytalanságokért kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírsággal összefüggő hatósági feladatok általános szabályairól
- 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
- 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról
- 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről

- 190/2011. (IX. 19.) Korm. rendelet az atomenergia alkalmazása körében a fizikai védelemről és a kapcsolódó engedélyezési, jelentési és ellenőrzési rendszerről
- 173/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet a polgári célú pirotechnikai tevékenységekről
- 118/2011. (VII. 11.) Korm. rendelet a nukleáris létesítmények nukleáris biztonsági követelményeiről és az ezzel összefüggő hatósági tevékenységről
- 167/2010. (V. 11.) Korm. rendelet az országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszerről
- 147/2010. (IV. 29.) Korm. rendelet a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról
- 34/2009. (II. 20.) Korm. rendelet a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek országhatáron át történő szállításának engedélyezéséről
- 310/2008. (XII. 20.) Korm. rendelet az ózonréteget lebontó anyagokkal és egyes fluortartalmú üvegházhatású gázokkal kapcsolatos tevékenységekről
- 180/2007. (VII. 3.) Korm. rendelet az országhatárt átlépő hulladékszállításról
- 90/2007. (IV. 26.) Korm. rendelet a környeztkárosodás megelőzésének és elhárításának rendjéről
- 305/2004. (XI. 13.) Korm. rendelet az ózonréteget lebontó anyagokról szóló, Montrealban, 1987. szeptember 16. napján aláírt Jegyzőkönyv módosításainak kihirdetéséről
- 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól
- 165/2003. (X. 18.) Korm. rendelet a nukleáris és radiológiai veszélyhelyzet esetén végzett lakossági tájékoztatás rendjéről
- 37/1995. (IV. 5.) Korm. rendelet az életvédelmi létesítmények egységes nyilvántartási
 - és adatszolgáltatási rendjéről
- 31/1990. (II. 16.) MT rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló, Bécsben 1985. március 22. napján aláírt egyezmény kihirdetéséről

- 29/1987. (VIII. 9.) MT rendelet a Bécsben, 1986. szeptember 26-án aláírt, a nukleáris baleset, vagy sugaras veszélyhelyzet esetén való segítségnyújtásról szóló egyezmény kihirdetéséről
- 28/1987. (VIII. 9.) MT rendelet a Bécsben, 1986. szeptember 26-án aláírt, a nukleáris balesetekről adandó gyors értesítésről szóló egyezmény kihirdetéséről
- 7/2012. (III. 7.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek sugárvédelmi ellenőrző rendszerének működési szabályairól
- 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól
- 23/2005. (VI. 16.) HM rendelet a honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól
- 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet az erdők tűz elleni védelméről
- 19/2007. (VIII. 29.) ÖTM rendelet a tűzvédelem atomenergia alkalmazásával kapcsolatos sajátos követelményeiről és a hatóságok tevékenysége során azok érvényesítésének módjáról
- 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról
- 1656/2012. (XII. 20.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai stratégiájának elfogadásáról
- 30/2012. (VII. 16.) BM utasítás a Nemzeti Helyzetértékelő Központ működésének szabályairól
- 7/2012. (II. 10.) BM utasítás a vízkárelhárítás országos irányításának szervezeti és működési szabályzatáról
- 1957. Szerződés az Európai Atomenergia-közösség létrehozásáról
- A Tanács határozata (1981. június 11.) a nagy távolságra jutó, országhatárokon áttérjedő légszennyezésről szóló egyezmény megkötéséről
- A Tanács 2008/114/EK irányelve (2008. december 8.) az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről EGT-vonatkozású szöveg
- Az Európai Parlament és a Tanács 1907/2006/EK rendelete Az Európai Parlament és a Tanács 2007/60/EK Irányelve (2007. október 23.) az árvíz kockázatok értékeléséről és kezeléséről

- Az Európai Parlament és a Tanács /2006/EK Rendelete (2006. december 18.) a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról (REACH), az Európai Vegyianyag-ügynökség létrehozásáról, az 1999/45/EK irányelv módosításáról, valamint a 793/93/EGK tanácsi rendelet, az 1488/94/EK bizottsági rendelet, a 76/769/EGK tanácsi irányelv, a 91/155/EGK, a 93/67/EGK, a 93/105/EK és a 2000/21/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről
- I. Genfi Egyezmény A hadrakelt fegyveres erők sebesültjei és betegei helyzetének javítására 1949. augusztus 12.
- II. Genfi Egyezmény A tengeri haderők sebesültjei, betegei és hajótöröttei helyzetének javítására 1949. augusztus 12.
- III. Genfi Egyezmény A hadifoglyokkal való bánásmódra vonatkozóan
- I.V. Genfi Egyezmény A polgári lakosság háború idején való védelmére vonatkozóan
 - jegyzőkönyv Az 1949. augusztus 12-én kötött Genfi egyezmények kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összetűzések áldozatainak védelméről
- II. jegyzőkönyv Az 1949. augusztus 12-én kötött Genfi egyezményeket kiegészítő és a nem nemzetközi fegyveres összetűzések áldozatainak védelméről
- Endrődi István: A katasztrófa-elhárításra felkészítő ismeretek, RTF főiskolai jegyzet 2007.
- Endrődi István: A katasztrófavédelem feladat, és szervezet rendszere, NKE egyetemi jegyzet 2013.
- Dr. Schweikhardt Gotthilf: Katasztrófavédelmi igazgatás, NKE egyetemi jegyzet 2013.
- Dr. Endrődi István: A magyar önkéntes polgári védelmi szervezetek szerepe hazánkban, az új katasztrófavédelmi törvény alapján, European cooperation forum of civilian protection organizations In: 5. rd International Conference Crisis Management Days. Velika, Horvátország, 2012.05.27-2012.05.28. Velika: pp. 1-15.(ISBN:978-953-7716-07-3) Konferenciaközlemény
- www.katasztrofavedelem.hu
- Dr. Endrődi István: Katasztrófavédelmi ismeretek, NKE KVI egyetemi PWP előadás 2013.
- 1/2013. (IV. 24.) BM OKF utasítás a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Szervezeti és Működési Szabályzatának kiadásáról.

- A 118/2011. sz. BM OKF Főigazgatói Intézkedés, Katasztrófavédelmi Műveleti Szabályzat

XIII. Felhasznált nemzetközi rövidítések jegyzéke

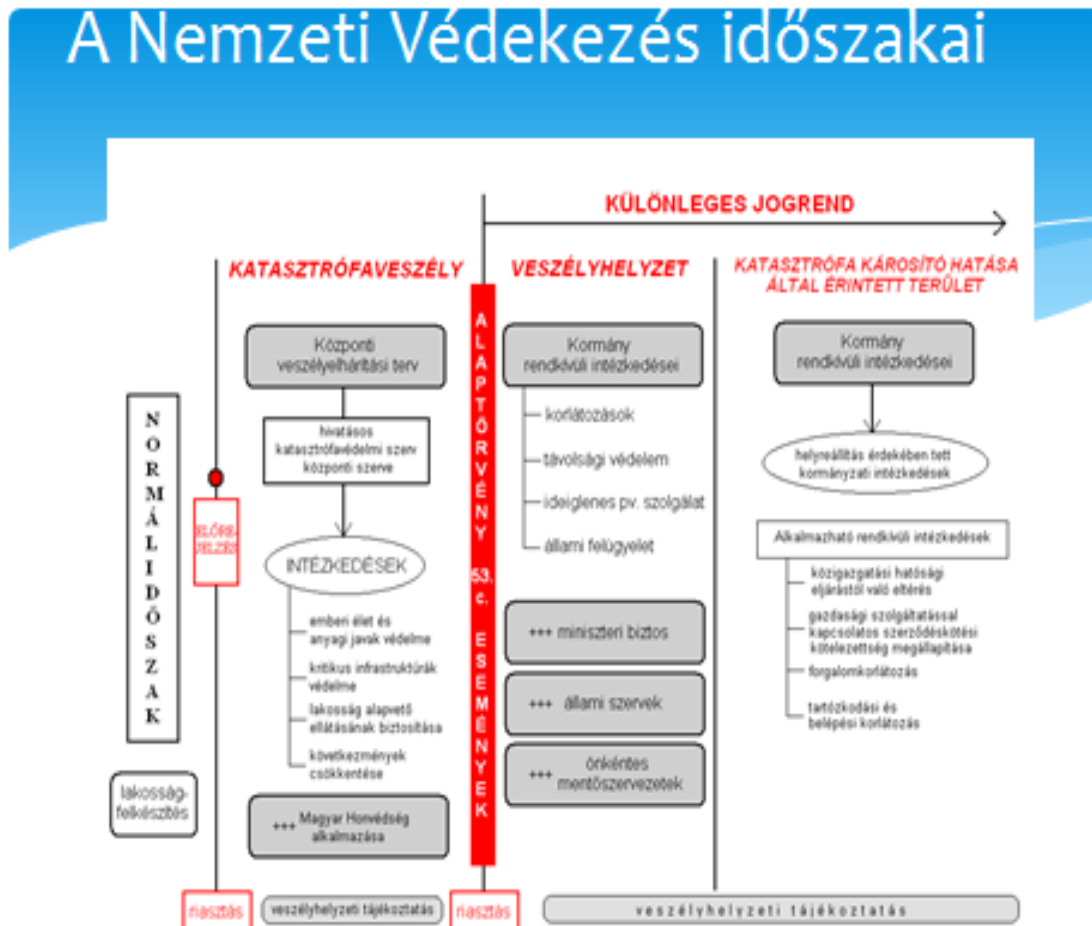
- ALS Advanced Life Support – Fejlett életben tartási műveletek
- BLS Basic Life Support – Alapvető életben tartási műveletek
- BoO Base of Operations – Műveleti bázis
- CEPC [Civil Emergency Planning Committee](#) - Polgári Védelemi Tervezési Bizottság
- CIP critical infrastructure protection - kritikusinfrastruktúra-védelem
- CIWIN Critical Infrastructure Warning Information Network - létfontosságú infrastruktúrák figyelmeztető információs hálózata
- CPG [Comprehensive Political Guidance](#) - Átfogó Politikai Iránymutatás
- DG ECHO European Community Humanitarian Office - Az Európai Közösség humanitárius Hivatala
- ERN European Reminiscence Network – Európai Emlékezés Hálózata
- PROCIV Protection Civil – polgári védelmi munkacsoport
- ETA Estimated Time of Arrival – Érkezés becsült ideje
- FCSS Field Coordination Support Section – Tábori Koordinációs Támogató Egység
- FP Focal Point - kapcsolattartó pont
- GA General Assembly - Közgyűlés
- GPS Global Positioning System – Globális Helymeghatározó Rendszer
- HAZMAT Hazardous Materials – Veszélyes anyagok
- IEC INSARAG External Classification – INSARAG külső minősítési (rendszer)
- IFRC International Federation of the Red Cross and Red Crescent Societies
Vöröskereszt és Vörös Félhold Szervezetek Nemzetközi Szövetsége
- IHP International Humanitarian Partnership – Nemzetközi Humanitárius Partnerség
- INSARAG International Search and Rescue Advisory Group – Nemzetközi

Kutatási és Mentési Tanácsadó Csoport

- ISO International Organisation for Standards – Nemzetközi Szabványügyi Szervezet
- LEMA Local Emergency Management Authority – Helyi Veszélyhelyzetkezelési Hatóság
- NATO North Atlantic Treaty Organisation - Észak-atlanti Szerződés Szervezete
- NGO Non-Governmental Organisation – Nem kormányzati (civil) szervezet
- OCHA Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – Humanitárius Ügyek Koordinációs Irodája
- OSOCC On-Site Operations Coordination Centre – Helyszíni Műveleti Koordinációs Központ
- PPE Personal Protective Equipment – Egyéni védőfelszerelés
- RDC Reception/Departure Centre – Fogadó/Elindulási Központ
- SOP Standard Operations Procedure – Szabvány műveleti eljárás
- TOR Terms of Reference – Feladat meghatározás
- UHF Ultra High Frequency – Ultramagas frekvencia
- UN United Nations – Egyesült Nemzetek (ENSZ)
- UNDAC (Team) United Nations Disaster Assessment and Coordination (Team) Egyesült Nemzetek Katasztrófabecslési és Koordinációs (Csapata)
- USAR Urban Search and Rescue – Városi kutatás és mentés
- VHF Very High Frequency – Nagyon magas frekvencia
- 24/7 Available 24 hours a day, 7 days a week – Heti 7 napon, napi 24 órán át rendelkezésre álló

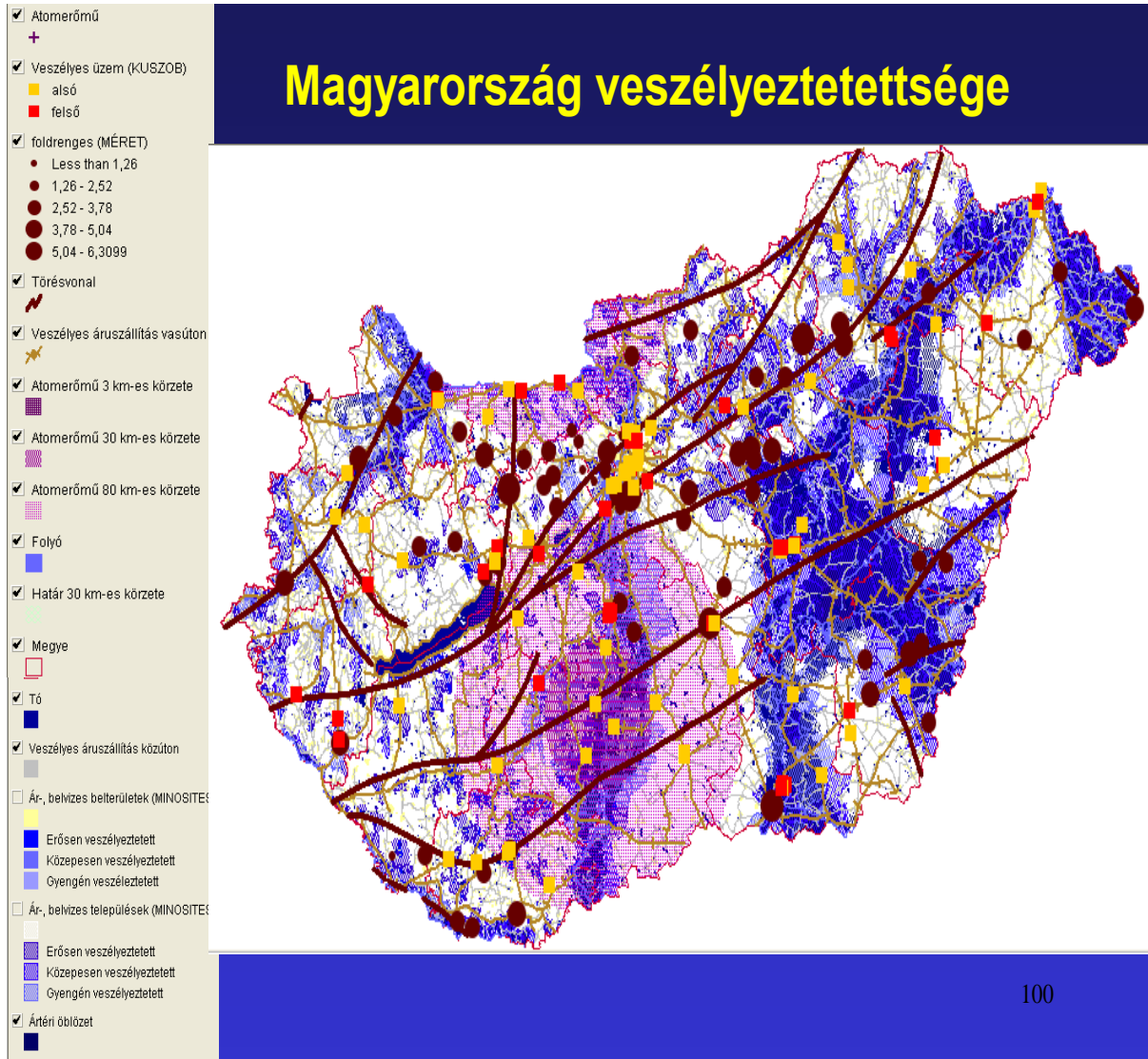
X. Tananyaghoz tartozó ábrák:

1. számú ábra. A nemzeti védekezés időszakai (Forrás: Dr. Endrődi István)³¹

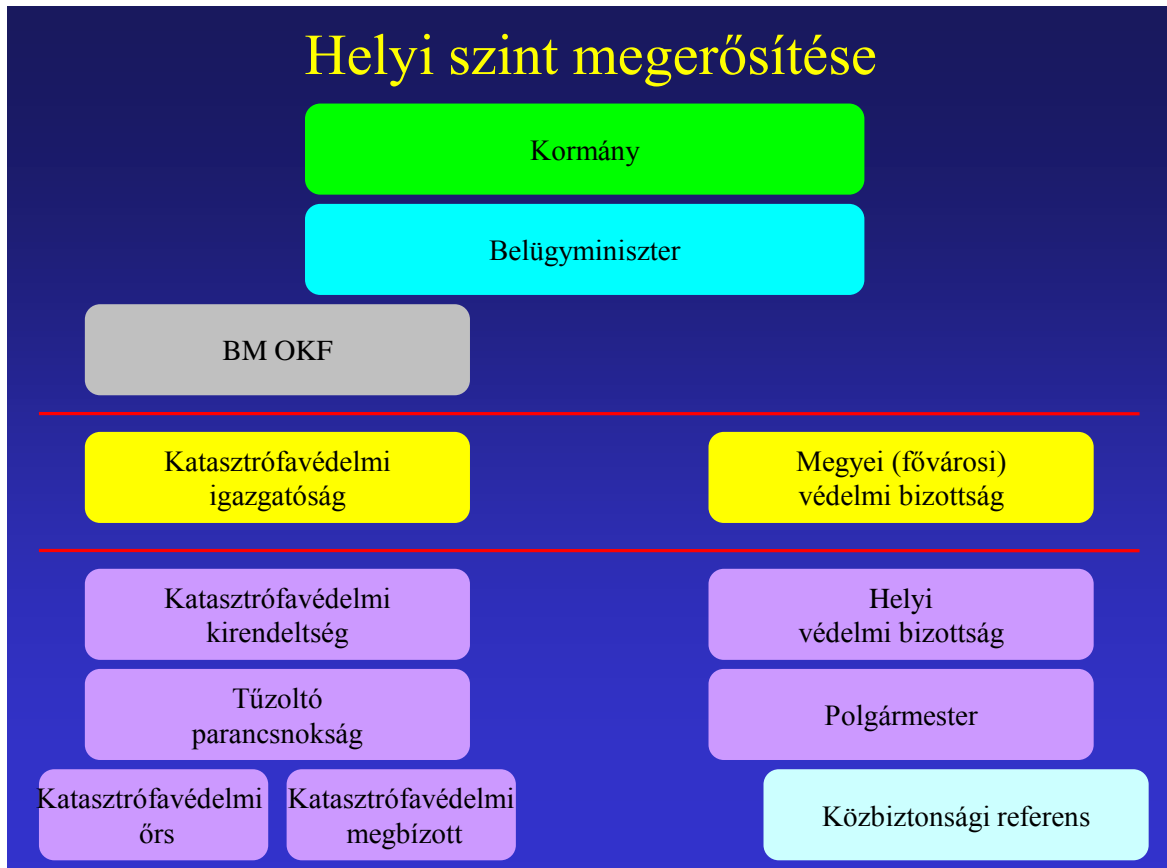
³¹ Dr. Endrődi István:Katasztrófavédelmi ismeretek, NKE KVI egyetemi PWP előadás 2013.

2. számú ábra. Magyarország veszélyeztetettsége (Forrás: BM. OKF)³²

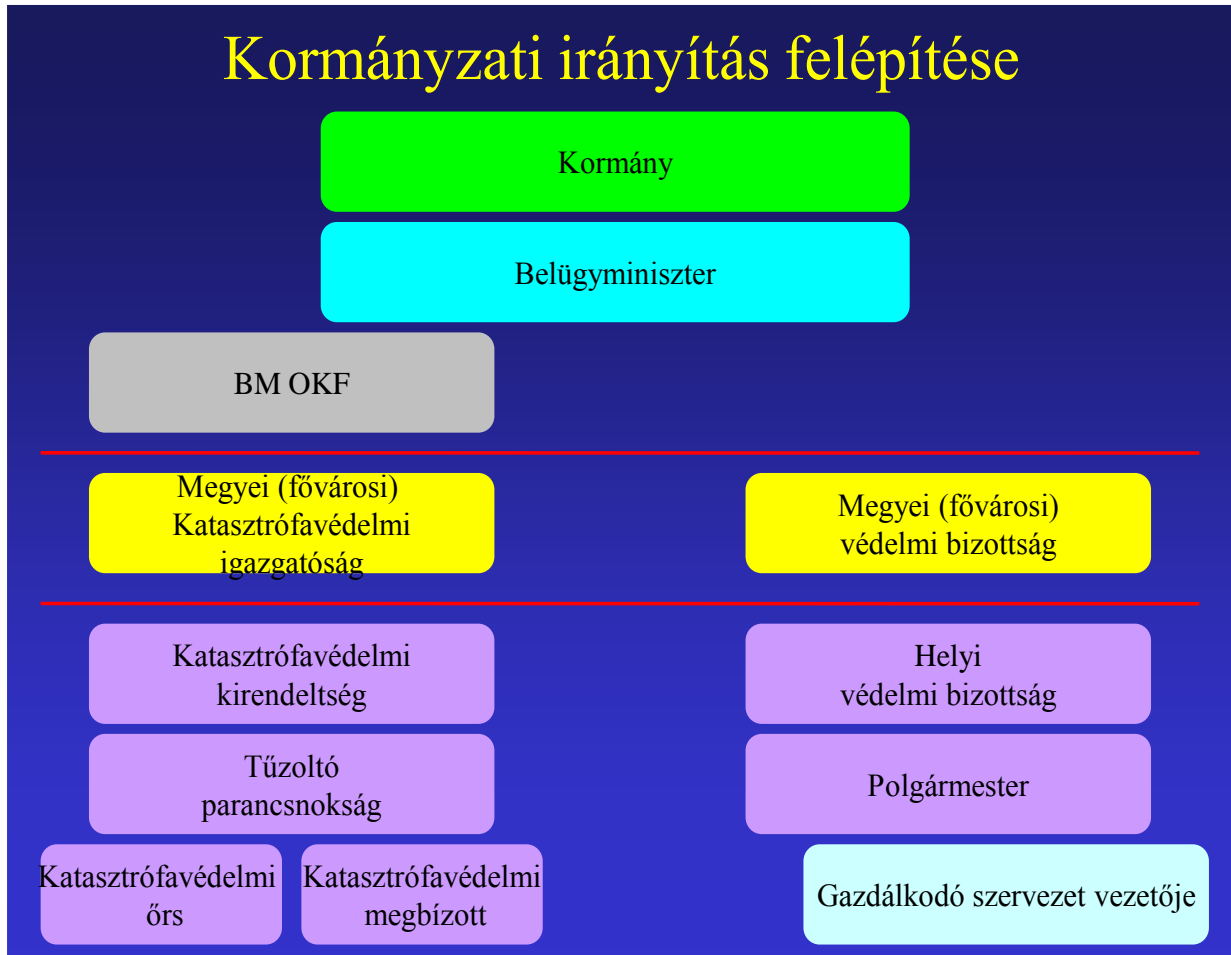

³² www.katasztrofavedelem.hu

3. számú ábra. A katasztrófavédelem irányítási rendszere Magyarországon (Forrás: Dr. Endrődi István)³³

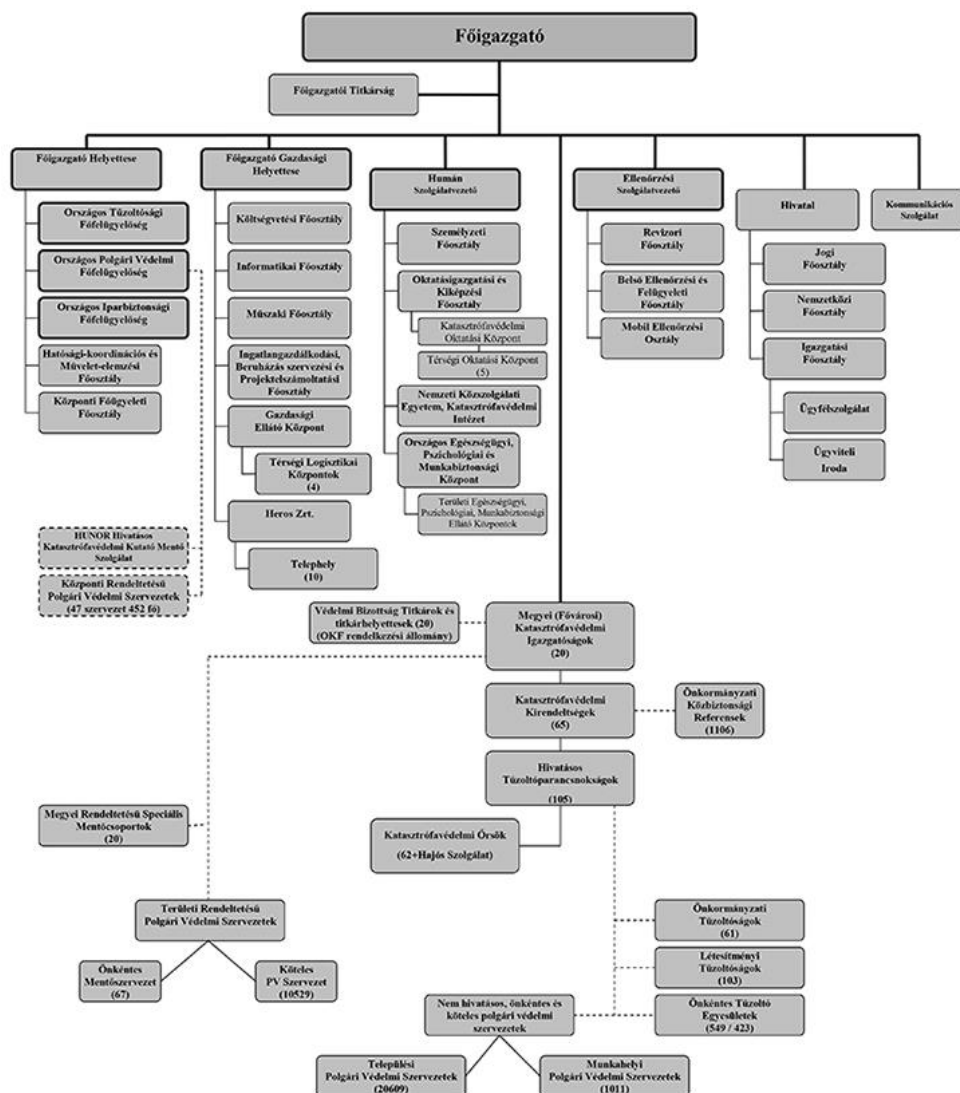
³³ Dr. Endrődi István:Katasztrófavédelmi ismeretek, NKE KVI egyetemi PWP előadás 2013.

4. számú ábra. A kormányzati irányítás rendszere (Forrás: Dr. Endrődi István)³⁴

³⁴ Dr. Endrődi István:Katasztrófavédelmi ismeretek, NKE KVI egyetemi PWP előadás 2013.

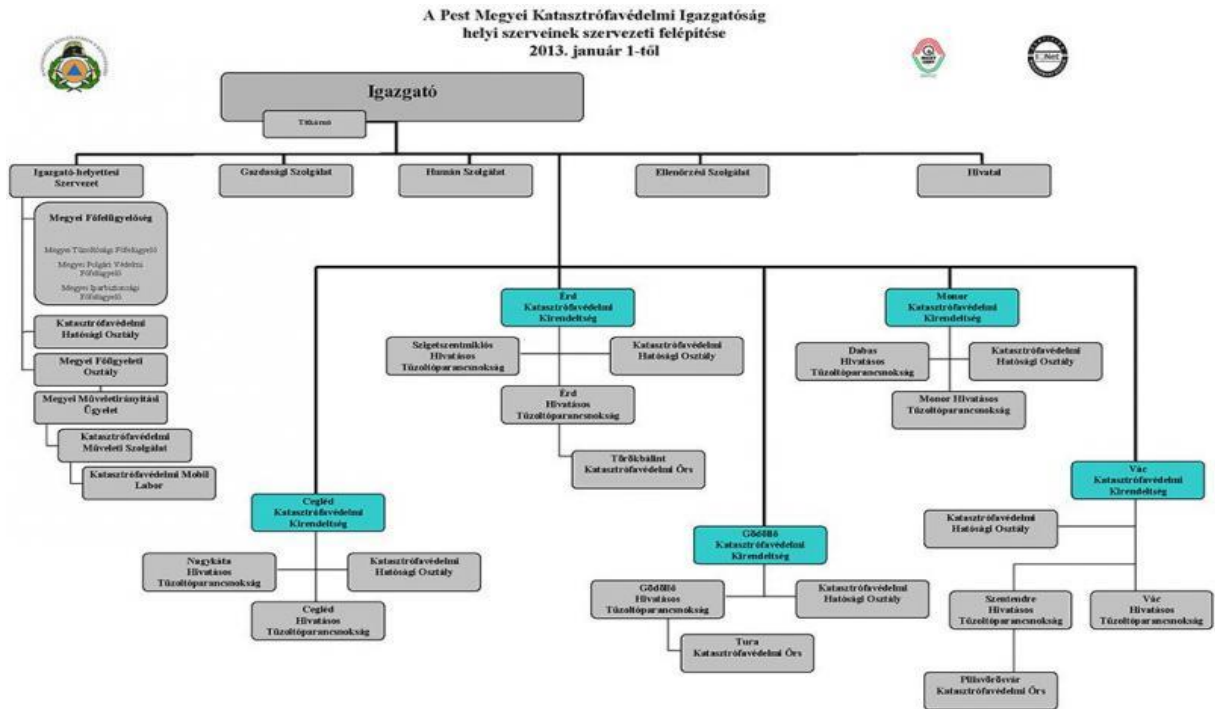
5. számú ábra A hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek felépítése (Forrás: BM. OKF)³⁵

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek
szervezeti felépítése
2013. június 1.

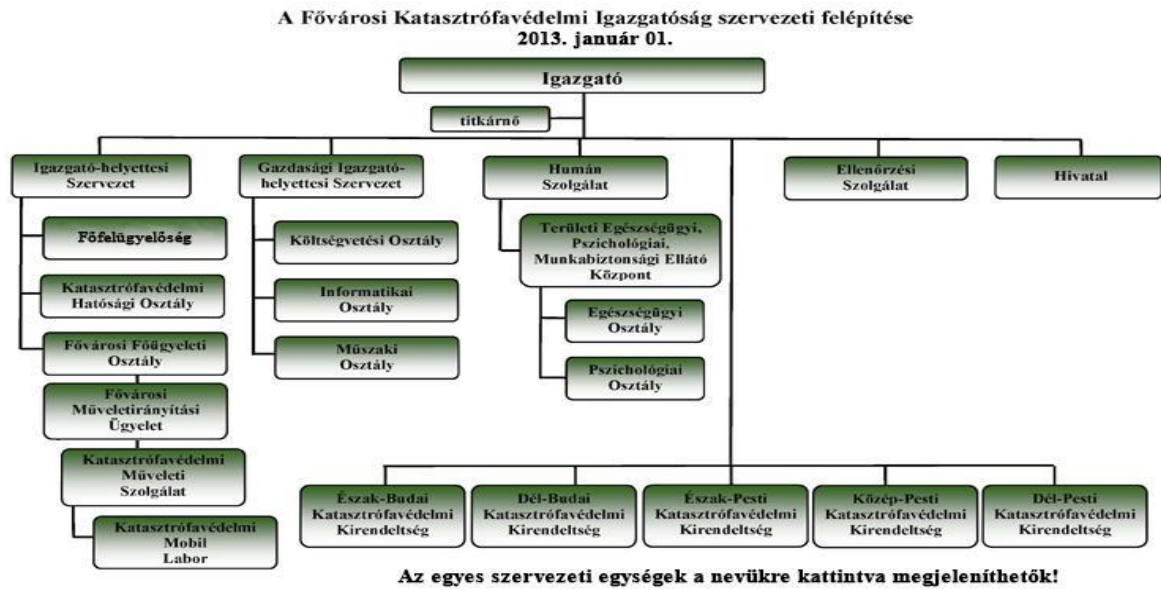

³⁵ 1/2013. (IV. 24.) BM OKF utasítás a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Szervezeti és Működési Szabályzatának kiadásáról 2. számú függeléké, www.katasztrofavedelem.hu

6. számú ábra. A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság felépítése (Forrás: BM. OKF)³⁶

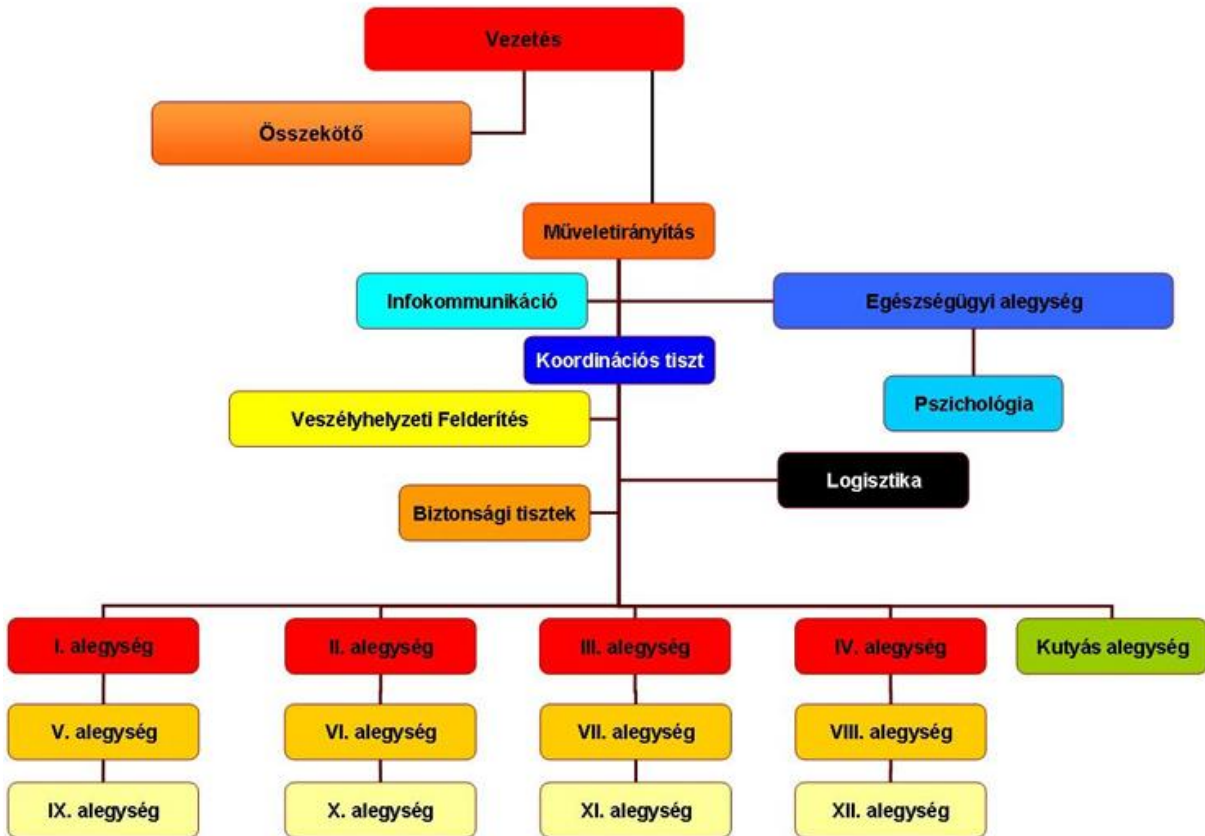
³⁶ www.katasztrofavedelem.hu

7. számú ábra. A Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság felépítése (Forrás: BM. OKF)³⁷³⁷ www.katasztrofavedelem.hu

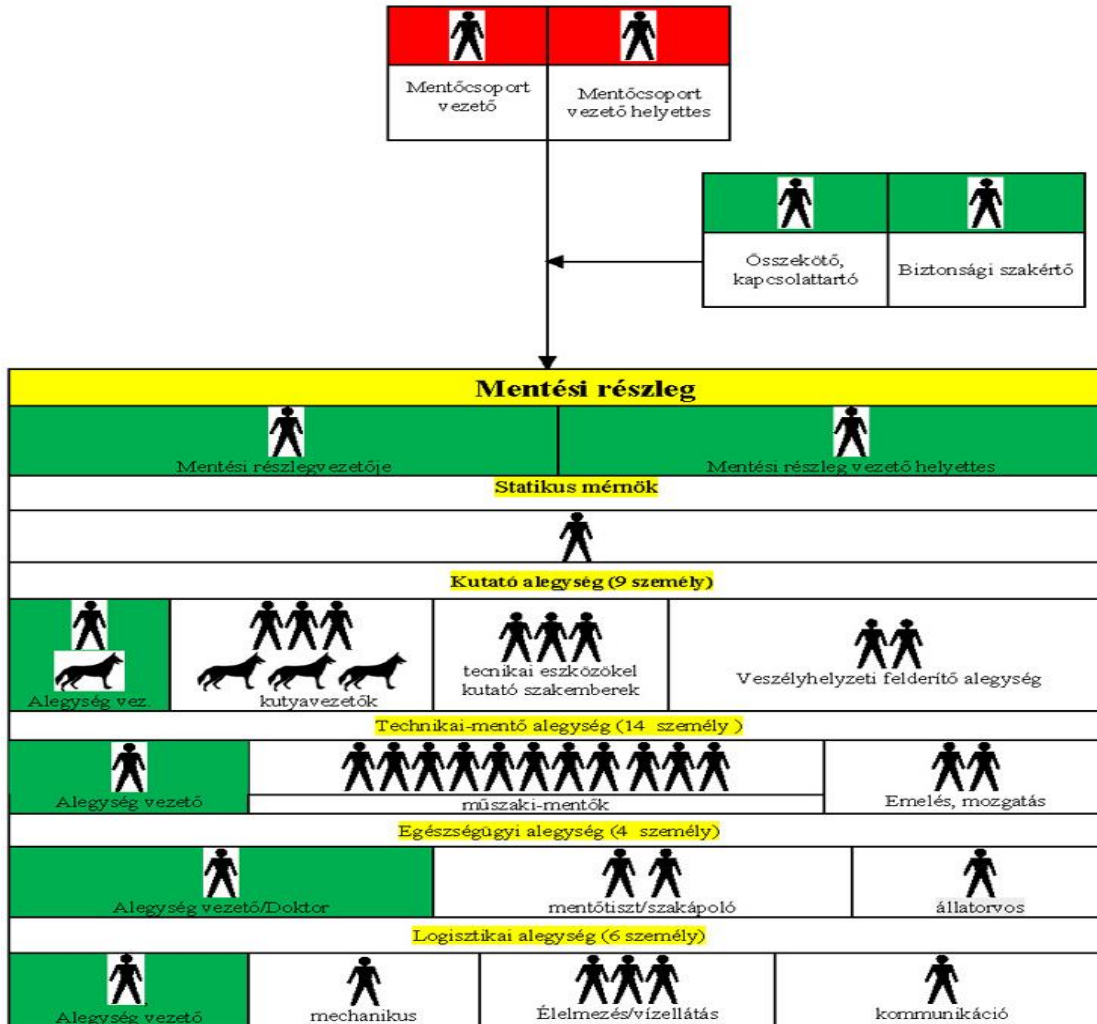
8. számú ábra. A katasztrófavédelmi kirendeltség felépítése (Forrás: BM. OKF)³⁸³⁸ www.katasztrofavedelem.hu

9. számú ábra HUNOR mentőszervezet felépítése (Forrás: BM. OKF)³⁹

HUNOR Mentőszervezet szervezeti ábrája

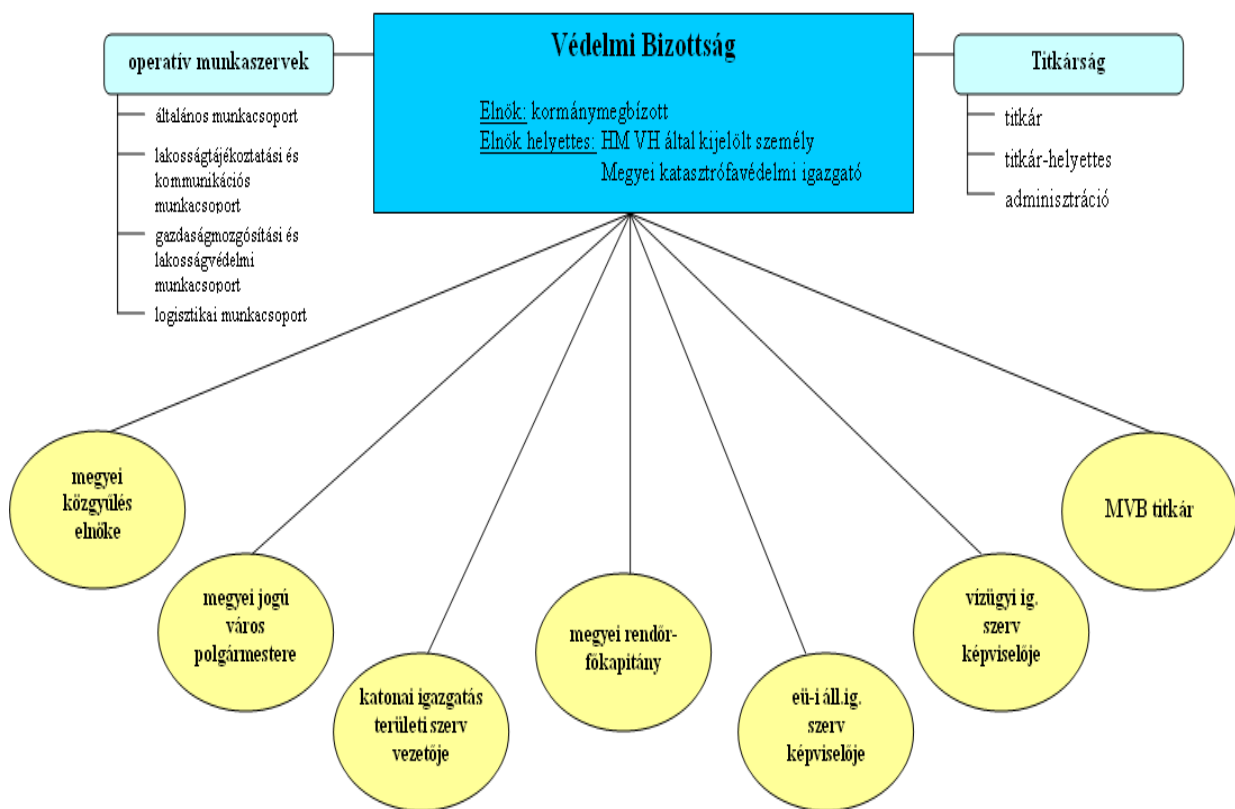
³⁹ www.katasztrofavedelem.hu

10. számú ábra: A HUSZÁR mentőszervezet felépítése (Forrás: BM. OKF)⁴⁰

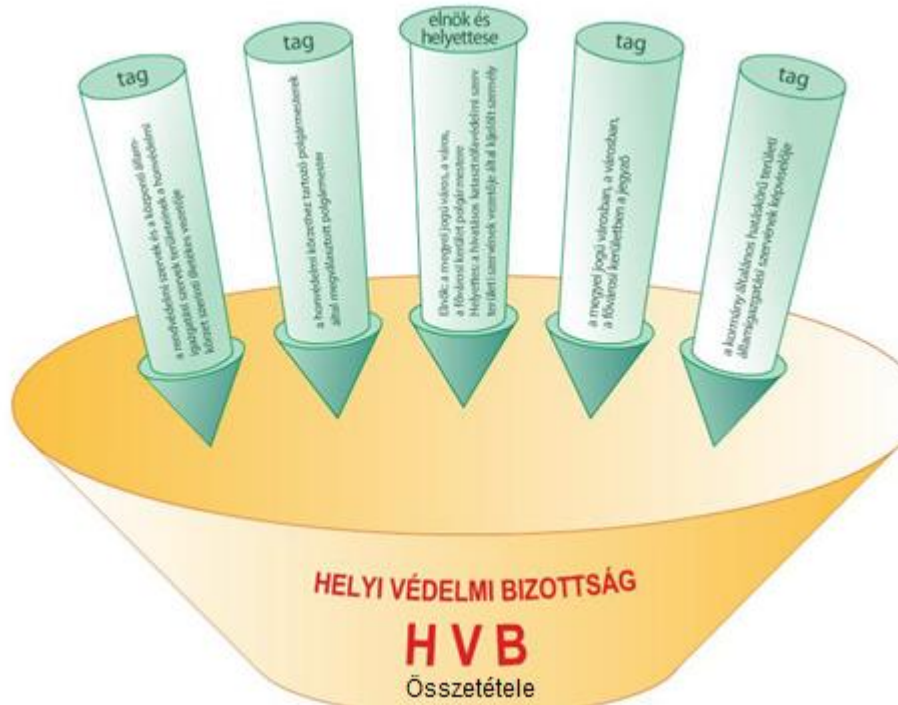
⁴⁰ www.katasztrofavedelem.hu

11. számú ábra. A megyei védelmi bizottság felépítése (Forrás: Dr. Endródi István)⁴¹

⁴¹ Dr. Endródi István: Katasztrófavédelmi ismeretek, NKE KVI egyetemi PWP előadás 2013.

12. számú ábra. A helyi védelmi bizottság felépítése (Forrás: Dr. Endrődi István)⁴²

⁴² Dr. Endrődi István:Katasztrófavédelmi ismeretek, NKE KVI egyetemi PWP előadás 2013.